

С

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА БОРОВАЦ

2021-2028 Г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩИНСКИ СЪВЕТ – БОРОВАЦ
№ дълъг № протокол № 24 /27.05.2021

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
Раздел I. Анализ на средата	6
1. Природо-географски фактори	6
1.1. Географска характеристика, местоположение и граници	6
1.2. Административно – териториална характеристика	6
1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси	8
1.4. Почви и полезни изкопаеми	9
1.5. Климат	10
1.6. Води и хидрографска мрежа	12
2. Социално-икономически фактори	13
2.1. Демографски и социални характеристики	13
2.2. Икономически показатели	16
3. Анализ по компоненти на околната среда	27
3.1. Атмосферен въздух	27
3.2. Води	30
3.3. Земи и почви	38
3.4. Зелена система и биоразнообразие	42
4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда	47
4.1. Отпадъци	47
4.2. Шум	52
4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда	53
5. Управлensки и финансови фактори	55
5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС	55
5.2. Сътрудничество с други институции и организации	58
5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС	58
5.4. Информиране на обществеността	60
Раздел II. SWOT АНАЛИЗ	61
Раздел III. Визия за околната среда на общината	63
Раздел IV. Цели на програмата за опазване на околната среда	63
1. Генерална стратегическа цел	63
2. Специфични цели	63
Раздел V. План за действие	65
Раздел VI. Организация за изпълнението на програмата	74
Раздел VII. Мониторинг и контрол	75
Раздел VIII. Нормативна и стратегическа рамка	76
Списък на таблиците, фигуранте, схемите	81
Списък на често използваните съкращения	82

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 Г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската Програма за опазване на околната среда (ПООС) се разработва на основание чл.79, ал.1 и ал.2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима, за да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията на община Борован, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общината за ефективно и целесъобразно използване на наличните ресурси. Настоящата Програма е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на община Борован. При изготвянето на Плана за действие към ПООС е обърнато специално внимание на предварителния проект на Общия устройствен план на община Борован и Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2028 г. за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда.

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на средата, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ схеми и организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка. Едновременно се цели постигане на траен ефект за обществото, за да се елиминира вземането на евентуални „компромисни решения“ в условията на бюджетен дефицит в общината.

Целите на програмата се свеждат до следното:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в унисон с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинска администрация и дейностите в програмата с националните, световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;
- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, гражданска сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди“. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда. Тази концепция предполага устойчив икономически ръст, намаляване на бедността, справедливо разпределение на националното богатство, подобряване на общественото здраве и качеството на живот, като същевременно се намалява замърсяването на околната среда, предотвратяват се бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблудаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване, както и запазване и подобряване на качеството им. Невъзобновяемите ресурси следва да се използват рационално и разумно, включително и като бъдат налагани ограничения върху

използването на стратегически и редки природни ресурси и тяхната замяна в потреблението с алтернативни ресурси и синтетични материали.

Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта, представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве
- да се редуцира до възможния минимум използването на сировини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извлечение на вторични сировини и енергия от отпадъците, генериирани от потреблението на продуктите
- да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни данни не следва да бъде възприемана като основание за непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда, в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Субсидираност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със сировини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии” и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники” в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики” в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околната среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да й бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

Основанието за правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда се съдържа в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), в който е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, включително в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси (чл.17).

Специалният Закон за опазване на околната среда вменява на кметовете на общини функцията на компетентен орган по опазване на околната среда (чл.10, ал.1, т.6). Като такива, на тях са възложени редица задължения за управление на компонентите и факторите на околната среда на територията на общината (чл.15, ал.1).

В тази връзка, ПООС на община Борован съдържат раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони по околната среда, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологосъобразно земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г. е документ с отворен статут, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхватта, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите на Община Борован, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата, засягащо общината.

Избраният подход за разработването на Програмата съответства на одобрените от Висшия експертен съвет на МОСВ методически указания. Основният използван инструментариум в разработката е стратегическото планиране, почиващо на социално-икономически, целеви, проблемен и SWOT анализи. ПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие с цел приемане на действия за отстраняването им.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски фактори

1.1. Географска характеристика, местоположение и граници

Фиг. 1: Карта на област Враца

Село Борован е административният, икономически и културен център на едноименната община. Намира се на 32 км от областния град Враца, на 16 км от град Бяла Слатина, на 26 км от Криводол, на 150 км от столицата София, на 220 км от Русе и на 370 км от Варна.

Общината има благоприятно географско разположение, тъй като се явява естествен център между река Дунав и Стара планина и през нея преминават пътища от Републиканска пътна мрежа. Главните пътни артерии са път II-15 Враца - Оряхово и път II-13 Монтана-Борован-Плевен. Единият прави връзка между източното Черноморие и западните части на страната, а пътят София - Ферибот Оряхово е пряка връзка с Република Румъния. През община Борован преминават и няколкото пътища с регионално значение - за АЕЦ Козлодуй, Монтана, Плевен и Бяла Слатина.

Населението на община Борован към 31.12.2019 г. наброява 5120 души или 3,21% от населението на област Враца и едва 0,7% от това на СЗР. Гъстотата на населението към 2019 г. е 24 души на км², много по-ниска от средните стойности за област Враца (44,3), от средната гъстота за СЗР (38,6) и за страната (63,0 души на кв. км.).

1.2. Административно – териториална характеристика

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2035г., определя Борован като урбанистичен център от ниво 5 – много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията са съответните общини.

В началото на 1978 г. село Борован става административен център на селищна система, в която са включени още четири села, а с Указ от 28 август 1987 г. Борован е обявен за Община. Съгласно настоящото административно-териториално деление на страната село Борован продължава да е общински център на едноименната община, която включва 5 населени места – с. Борован, с. Малорад, с. Добролево, с. Нивянин и с. Сираково.

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на селищата в общината включва следните категории: 1 голямо село – Борован (от 2 хил. до 5 хил. жители), 1 средно село – Малорад (от 1000 до 2 хил. жители); 2 малки села – Добролево и Нивянин (от 250 до 1000 жители) и 1 много малко село – Сираково (до 250 жители). Към 2019 г. на територията на общината няма застрашени от пълно обезлюдяване и изчезване населени места с население под 100 жители. Селищната система на общината е устойчива.

Община Борован е разположена в котловината на Дунавската равнина. Тя заема централните части на област Враца и се намира в Северозападния район (СЗР).

С площ от 210,729 km², Борован заема 8-мо място сред 10-те общини на областта, което съставлява 5,85% от територията на област Враца и едва 1,10% от територията на Северозападния район (NUTS 2).

Община Борован граничи с общините: Хайредин на север, Бяла Слатина на изток и югоизток, община Враца на запад и югозапад и с Криводол в най-северозападната си част.

В Единния класификатор на административно-териториалните и териториалните единици (ЕКАТТЕ) на НСИ - към 2020 г., населените места в общината са категоризирани както следва:

Таблица 1: Категоризация на община Борован и съставните ѝ населените места

№	ЕККАТЕ	Административно – териториална единица	Категория
1	VRC05	община Борован, област Враца	5
№	ЕККАТЕ	Населено място	Категория
1	05548	с. Борован	5
2	21600	с. Добролево	6
3	46810	с. Малорад	5
4	51559	с. Нивянин	7
5	66617	с. Сираково	7

Източник: Национален статистически институт

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, но неравномерно балансирана – основната концентрация на селища е в северната част на общината. Общинският център – с. Борован е разположено в центъра на територията, с. Нивянин – на юг, а селата Добролево, Малорад и Сираково – на север.

В пространственото развитие на функционалните системи в територията, структура на общината с най-голяма концентрацията на обществено-обслужващи обекти в общинския център е с. Борован. На територията на отделните села също има обществено-обслужващи обекти в зависимост от специфичните им функции и потребности.

Фиг. 2: Селищна мрежа на община Борован

Населените места са разположени сравнително близо спрямо общинския център – с. Борован, и това прави селищната система компактна. Отстоянието на село Борован до населените места в общината варира от 6,8 до 12,4 км.

Таблица 2: Разстояния в км. от с. Борован до всички населени места в общината

Населено място	Разстояние км.
с. Добролево	9,6
с. Малорад	9,3
с. Нивянин	6,8
с. Сираково	12,4

Източник: <https://www.bgmaps.com/>

Транспортната достъпност на населените места от общината се осигурява чрез система от републиканска и общинска пътна мрежа.

1.3. Релеф, земеделски и горски ресурси

Релефът на община Борован е равнинно-хълмист, като средната надморска височина е между 250 - 350 м. Територията условно попада в две физикогеографски области на България Западната Дунавска равнина и много малка част в Западния Предбалкан.

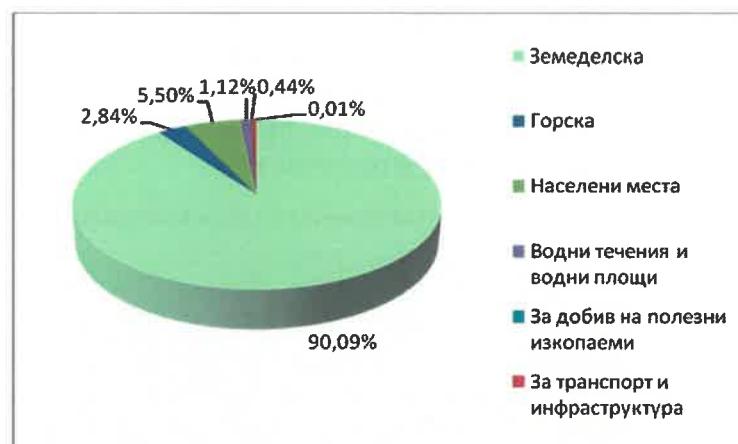
Таблица 3: Баланс на територията на община Борован (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
210736	189888	6000	11534	2363	16	935

Източник: Национален статистически институт

Най-голям относителен дял в територията на община Борован заема земеделската земя – 189888 дка (90,09% при средно за страната 57,4 %). На второ място са населените места – 11534 дка (5,50%), следвани от горските територии – 6000 дка (едва 2,84% при средно за страната 33,5%). Водните площи заемат 1,12% от територията на общината, а площите за транспорт и инфраструктура 0,44%, а за добив на полезни изкопаеми – 0,01%.

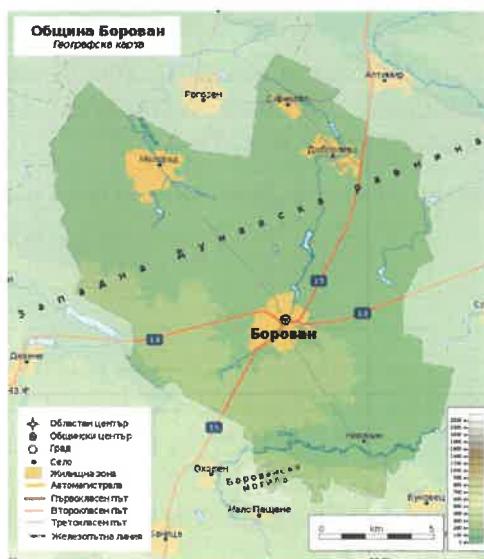
Графика 1: Разпределение на площта на община Борован по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Югозападно от село Нивянин, в големия завой на река Скът на територията на общината попада част от уединената височина Борованска могила с максимална височина от 423 м. По нейното северно подножие условно се прокарва границата между Западната Дунавска равнина и Западния Предбалкан.

Фиг. 3: Карта на релефа на община Борован

Останалата част от община Борован се заема от обширната равнинна част на Западната Дунавска равнина, като малкото на брой малки реки и суходолия текат в плитки и широки долини. Северозападно от село Сираково, в долната на река Сираковска бара (десен приток на река Бързина) се намира най-ниската ѝ точка – 110 м.н.в. Характерът на релефа благоприятства развитието на интензивно аграрно стопанство.

Релефът на общината е представен от морфоструктурата на Мизийската плоча. В основата си платформата е изградена от стари докамбрийски и палеозойски силно нагънати магмени и метаморфни скали. Върху тези скали има хоризонтална покривка от мезозойски и неозойски седименти. На територията на общината са разкрити морски и бракични седименти (късна креда) и глинесто-теригенно-карбонатни седименти (ранна креда). В най-северните райони на общината е разкрита лъсовата покривка, характерна за някои части от териториите, които Мизийската плоча обхваща.

1.4. Почви и полезни изкопаеми

Почвената покривка в землището на Борован е представена главно от карбонатен чернозем и от сиви горски почви.

Фиг. 4: Почви на територията на община Борован

Срещат се следните почвени разновидности, според почвената карта на България.

- Ерозирани излужени черноземи (40)
- Сиви, (лесивирани кафяво канелени) горски средно и тежко песъкливо - глинисти (16)
- Тъмносиви горски, тежко песъкливи (14)
- Ливадни черноземи, силно до тежко песъкливи (28)

Основният вид на почвите на територията на община Борован е оподзолен и излужен чернозем. Този почвен тип осъществява прехода между черноземите и сивите горски почви.

Ерозирани излужени черноземи са разположени главно в Крайдунавската част на Североизточна България, Добруджанското плато и периферните части на Лудогорието. Образувани са върху по-ситночастичен лъос и лъсовидни отложения и под влияние на смесена лесостепна растителност. Този почвен тип осъществява прехода между черноземите и сивите горски почви. Отличават се с песъкливо-глиnest до глиnest механичен състав. Черноземите са

изключително подходящи за отглеждане на зърнени култури (пшеница, ечемик, царевица), технически култури и различни видове зеленчуци.

Оподзолените черноземи са образувани основно върху карбонатни материали. Отличават се с песъкливо-глиnest до глиnest механичен състав. Черноземите са изключително подходящи за отглеждането на зърнени култури (пшеница, ечемик, царевица), технически култури и различни видове зеленчуци.

Срещат се още: сиви горски и глиnestо песъкливи почви. Сивите горски почви са предимно на надморска височина 150-200 м, т.e. в пояса на дъбовите гори. Те имат дебел хумусен пласт и върху тях се развива успешно всички селскостопански култури: зърнени, тревни и трайни насаждения.

Сиви, (лесивирани кафяво канелени) горски средно и тежко песъкливо – глиnestи почви. Образувани са върху различна скална основа - мергели, варовици, пясъчници или продукти от изветряването им при разченен релеф. Заемат 16.0 % от територията на страната предимно върху терени с надморска височина до 800 м, умереноконтинентален климат и широколистна листопадна растителност, дрениране на подпочвените води. Съдържанието на хумус при тях е 2-3%. Сивите горски почви имат три подтипа - тъмносиви, сиви и светлосиви горски почви.

Ливадни черноземи (глеевидни черноземи по класификацията на ФАО). Това са черноземи, разпространени по речните долини на Дунавската равнина и северните части на Предбалкана. В Южна България се срещат като отделни петна. Образувани са върху наносни материали, покрити с лъос. Разположени са върху първата и втората надзаливни речни тераси. Хумусно - акумулативният им хоризонт има мощност 60-70 см и е със зърnestо - троховидна или троховидна структура.

На територията на община Борован не са разкрити находища на полезни изкопаеми, които да окажат влияние на бъдещото развитие на общината. Традиционно добивани природни сировини в района са глина за тухли и карбонатна скална маса за производство на цимент и вар.

В района на община Борован няма действащи обекти за експлоатация на полезни изкопаеми от земните недра. Относително неблагоприятно въздействие върху облика на ландшафта може да има добивът на строителни материали (инертни материали) от речните тераси, който нарушива състоянието на ландшафта и изисква своевременно провеждане на ограничителни и рекултивационни мероприятия.

1.5. Климат

Климатът в община Борован е умереноконтинентален, характеризиращ се с горещо лято и студена зима. Съществено влияние върху характера на климата оказват релефът, надморската височина, въздушният пренос. Общината се явява естествен център между р.Дунав и Стара планина. Карпатската и Старопланинската орографска бариера и широката континентална отвореност на цялата Дунавска равнина на изток и североизток към територията на Източноевропейската равнина и транспортирани и трансформирани различни по произход въздушни маси оказват силно влияние върху цялостното формиране на климата в района.

Фиг. 5: Средни месечни температури и валежи в община Борован

Източник: www.meteoblue.com/bg

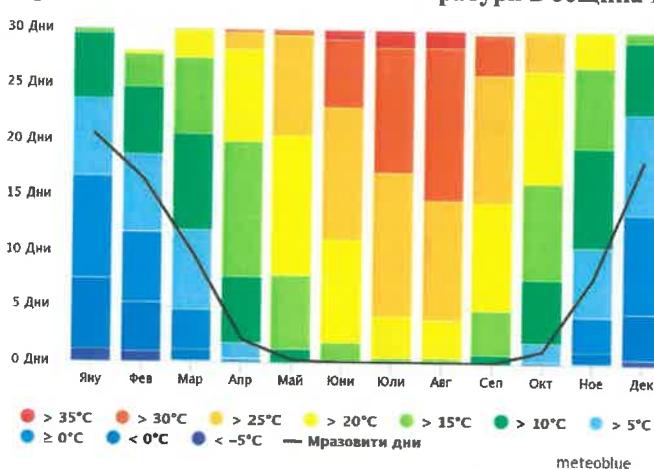

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец от годината за община Борован. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура. Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години.

Континенталният характер на климата в Борован е ясно изразен. Най-високите измерени температури са през м. юли между 30 и 35°C, а най-ниските през м. януари от -2°C до -10°C. Средните януарски температури за територията на общината са около 0 - 1,5°C. Седноюлските температури са относително високи 22 - 24°C.

Сравнително ниската средна годишна температура (10°C) и високата годишна амплитуда (24-25°C) са белези на континенталния климат в района. Регистрирани са изключително ниски абсолютни температури, когато от север нахлуят студени въздушни маси.

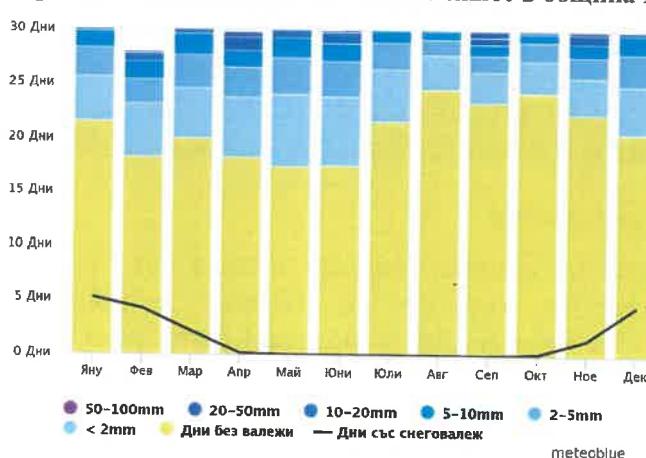
Фиг.6: Средномесечни максимални температури в община Борован

Източник: www.meteoblue.com/bg

Месечната продължителност на слънчевото греене е друг основен климатичен показател със значение за развитието на определени стопански дейности - земеделие, туризъм и други. Най-висок брой ясни дни се наблюдават през летните месеци - юли (17), август (18) и ранната есен – септември (15). Най-малко слънчеви дни има през зимните и ранните пролетни месеци - (5-7) слънчеви дни. Регионът се характеризира със средна (2190 часа) годишна продължителност на слънчевото греене. Поради тази причина слънчевата енергия е основният възобновяем източник, който може да бъде използван ефективно в община Борован.

Фиг.7: Средни месечни количества на валежите в община Борован

Източник: www.meteoblue.com/bg

Годишната сума на валежите за община Борован е около 500 мм. Количество на валежите достига 800 л/кв.м. на годишна база, а относителната влажност на въздуха е около 70%. На територията на общината има ясно изразен пролетно-летен максимум на валежите и зимен минимум. Валежите от сняг и продължителната снежна покривка са ежегодно явление.

Изменението на средномесечните валежни суми и максималният денонощен валеж по месеци от годината е изследвано въз основа на данни за референтния период от метеорологичната станция в Борован. Ходът на средномесечните валежни количества през годината в Борован е с минимум през февруари (вторичен през август), и максимум в края на пролетта и началото на лятото (май-юли). Средномесечната валежна сума през годината варира от 32 mm (февруари), до 66 mm през юли.

Преобладаващите за общината ветрове са западните, северозападните и североизточните.

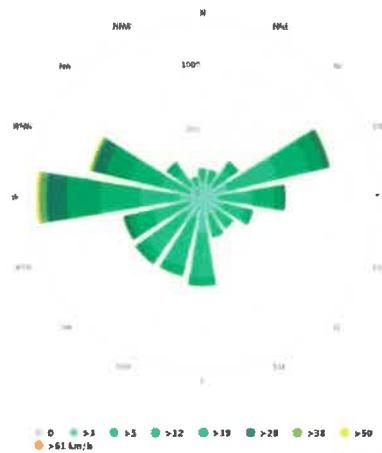
Община Борован попада в Зона А - Зона на малък ветроенергиен потенциал.

Характеристиките на тази зона са:

- Средногодишна скорост на вятъра: 2-4 m/s;
- Енергиен потенциал: около 100 W/m²; (т.е. по-малко от 1 500 kWh/m² годишно);

Розата на вятъра показва колко дни в годината вятърът духа от определена посока.

Фиг. 8: Роза на ветровете на територията на община Борован

Източник: www.meteoblue.com/bg

Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки.

Предвидданията са за намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, като минималната температура се повишава по-бързо от максималната и намалява дебелината на снежната покривка. Това води до изместяване на горната граница на широколистните гори към по-голяма надморска височина, увеличаване на недостига на вода в почвата, промяна в ареалите на редица видове и загуба на биоразнообразие.

1.6. Води и хидрографска мрежа

Цялата територия на община Борован попада във водосборния басейн на река Скът, която протича с част от горното си течение в най-южната ѝ част, северно от възвищението Борованска могила. Друга по значителна река е Бързина (лев приток на Скът), която води началото си южно от село Малорад, преминава през селото, след което напуска територията на общината.

Река Скът е най-големият приток на р. Огоста, с дължина 134 km. Извира от местността Речка. Средногодишният отток на реката при станция Нивянин е 0,86 nr/s. Максимумът на оттока е през пролетта, което е резултат от топенето на снежната покривка и пролетните

дъждове. Пълноводието на реката продължава до юни, което е следствие от майско-юнския дъждовен максимум. В басейна на реката са изградени множество микрозовири, с цел напояване и основно за подпомагане на селското стопанство.

На територията на община Борован, р. Бързина протича през с. Малорад, като по течението ѝ са разположени още селата Рогозен, Бързина, Ботево и Липница. Площта на водосборния басейн на реката е 244 км², което съставлява 22,7% от водосборния басейн на река Скът. Основен приток на р. Бързина е река Сираковска бара.

На множество малки реки и дерета са изградени микрозовири, водите на които се използват основно за напояване на обширните земеделски земи. На територията на общината са изградени общо 15 язовира:

- яз. Сираково
- яз. Тихов лъг
- яз. Гъбов дол
- яз. Селския – Горна бара
- яз. Велчов лъг
- яз. Братковец
- яз. Жарковец
- яз. Стубеля
- яз. Домуславец
- яз. Корея
- яз. Езерска падина
- яз. Потока
- яз. Церов дол
- яз. Гарвански геран
- яз. Млада овчарка

Районът е селски и липсва промишлена дейност, която да причинява замърсяване на водите. В района няма точкови източници на замърсяване. Основен замърсител на водните обекти са малките животновъдни стопанства, които нямат изградени съоръжения за събиране и третиране на течния и твърд торов отпадък, а също така и нерегламентираното изхвърляне на битови отпадъци в дерета и реки. Община Борован няма развита инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води.

2. Социално-икономически фактори

2.1. Демографски и социални характеристики

Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за местното развитие и растеж.

Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението и демографска криза в община Борован (с около 8% за последните 5 години) или с 416 души през 2019 г. спрямо 2015 г. През 2019 г. в община Борован живеят 5120 души, 51% от които мъже и 49% жени.

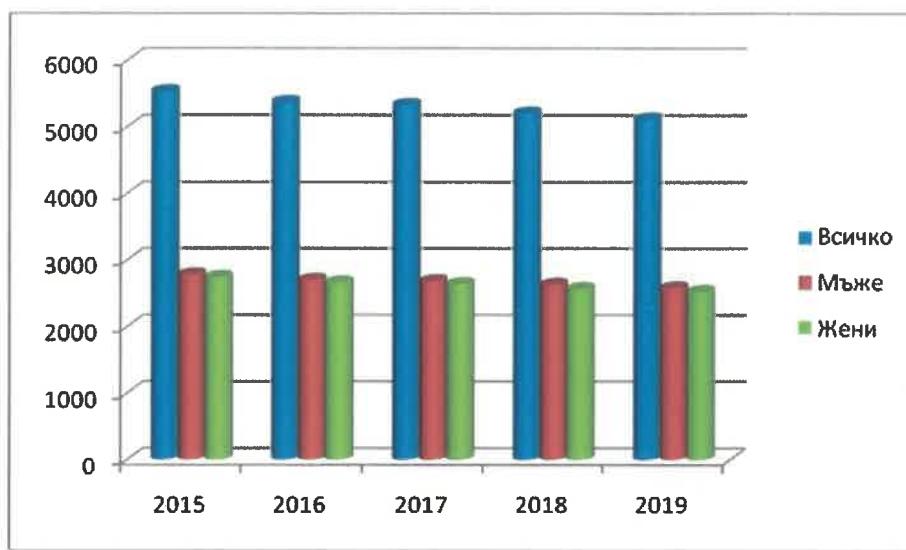
Таблица 4: Население в община Борован 2015 – 2019 г.

	2015	2016	2017	2018	2019
Всичко	5536	5376	5333	5209	5120
Мъже	2787	2707	2688	2636	2588
Жени	2749	2669	2645	2573	2532

Източник: Национален статистически институт

Графика 2: Динамика на населението в община Борован 2015 – 2019 г.

Източник: Национален статистически институт

През 2019 г. под трудоспособна възраст е 19% от населението на община Борован. Възрастните над трудоспособна възраст са 1488 души или 29%. Около 52% е относителният дял на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2016 - 2018 г.

	2017			2018			2019		
	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже	Всичко	Мъже	Жени
Общо	5333	2688	5333	2688	5333	2688	5120	2588	2532
Под трудоспособна ¹	990	526	990	526	990	526	945	486	459
В трудоспособна ²	2744	1546	2744	1546	2744	1546	2687	1516	1171
Над трудоспособна ³	1599	616	1599	616	1599	616	1488	586	902

Източник: Национален статистически институт

Населението на община Борован застарява, но с по-бавни темпове спрямо средните за страната и областта. Във възрастовата структура към 2019 г. децата и младежите до 14 г. са 17%, а възрастните над 65 годишна възраст – 26% от жителите на общината. За сравнение в национален план децата и младежите до 14 г. възраст са 14%, а за област Враца също са 14%.

Таблица 6: Население по възраст в община Борован 2016-2019 г.

Години	Общо	0-14	15-64	65+
2016	5376	874	3062	1440
2017	5333	929	2986	1418
2018	5209	899	2946	1364
2019	5120	865	2917	1338

Източник: Национален статистически институт

По данни на ГД ГРАО (<http://www.grao.bg>) населението на община Борован по постоянен адрес намалява, но със сравнително бавни темпове и към 31.12.2019 г. е 5444 души, което е с 2% по-малко спрямо 2017 г. Населението по настоящ адрес също намалява и към 2019 г. е 5764 души.

¹ Под трудоспособна възраст – до 15 навършени години.⁸

² В трудоспособна възраст – жени от 16 до 60 години и 8 месеца и мъже от 16 до 63 години и 8 месеца.

³ Над трудоспособна възраст – тези граници са до навършването на 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете.

Таблица 7: Население по постоянен и настоящ адрес в община Борован 2017-2019 г.

Населено място	Постоянен адрес			Настоящ адрес		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
с. Борован	2227	2221	2186	2405	2351	2312
с. Добролево	909	889	878	943	929	924
с. Малорад	1849	1815	1817	1825	1769	1792
с. Нивянин	377	376	381	506	515	505
с. Сираково	188	184	182	240	231	231
Общо	5550	5485	5444	5919	5795	5764

Източник: Национална база данни „Население“ - <http://www.grao.bg>

Община Борован се характеризира с неравномерно териториално разпределение, общо намаляване и застаряване на населението. Налице са големи разлики както между броя на населението в общинския център и в другите селища на общината, така и между самите останали села.

Естественият прираст на населението е отрицателен, средно по минус 63 души на година, като през 2015 г. достига минус 83 души. Средногодишният брой на живородените деца в община Борован за периода 2015-2019 г. е 52. Средната смъртност за изследваните 5 години е 120 человека годишно. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност са трайни и са причина за отрицателния естествен прираст и задълбочаващата се демографска криза в общината.

Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Борован 2015-2019 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	47	23	24	130	77	53	-83	-54	-29
2016	59	33	26	107	60	47	-48	-27	-21
2017	49	23	26	114	66	48	-65	-43	-22
2018	52	25	27	117	56	61	-65	-31	-34
2019	54	26	28	108	54	54	-54	-28	-26

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст на населението е отрицателен през 2016, 2018 и 2019 г., а през 2015 г. и 2017 г. е положителен. За 2015 г. положителната миграция към общината е 208 души, през 2017 г. +22 души. Населението на община Борован за последните 5 години се е увеличило от миграция с около 24 человека, което също оказва влияние върху демографските процеси. Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в общината през 2019 г. е намаляло с 89 души.

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Борован 2015-2019 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	344	188	156	136	67	69	208	121	87
2016	83	34	49	195	87	108	-112	-53	-59
2017	295	131	164	273	107	166	22	24	-2
2018	196	90	106	255	111	144	-59	-21	-38
2019	206	89	117	241	109	132	-35	-20	-15

Източник: Национален статистически институт

Домакинствата, живеещи на територията на община Борован, по данни на НСИ от преброяването на населението към 01.02.2011 г. са общо 2309. От тях 826 са едночленни, 686 са двучленни, 293 с трима членове, 245 с четиричленни и около 11% с многочленните

домакинства. Средният брой членове на едно домакинство в община Борован е 2,4. Броят на домакинствата е намалял с 418 или с 15% през 2011 г. спрямо 2001 г.

Най-много домакинства живеят в с. Борован – 885 (38%) и с. Малорад – 739 (32%). Средният брой членове на едно домакинство в тези села и в с. Добролево е 2,5, а в с. Нивянин и с. Сираково – 2,0 души.

Актуални данни за броя на домакинствата по населени места ще има след Преброяването на населението и жилищния фонд от НСИ през 2021 г.

Домакинствата са основните генератори на битови отпадъци в община Борован. Тенденциите на намаляваща раждаемост и застаряване на населението, се наблюдават в област Враца и СЗР, но са симптоматични и за страната като цяло. Това изправя пред сериозни предизвикателства бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси в общината. Респективно ще окаже влияние върху количеството генериирани отпадъци и събирамостта на такса „Битови отпадъци“, като източник на средства за управлението им в Общинския бюджет.

2.2. Икономически показатели

Икономиката на община Борован има аграрно-промишлен характер. Структуроопределящ отрасъл за икономиката е селското стопанство, тъй като общината притежава благоприятни природо-климатични условия за отглеждането на зърнено-фуражни, маслодайни култури, зеленчуци и плодове, а едновременно с това площта на земеделската територия в община е голяма. Преработващата промишленост е слабо застъпена като в общината функционират само няколко фирми.

Таблица 10: Брой предприятия в община Борован по основни икономически дейности 2016-2018 г.

Номенклатура на икономическите дейности	2016	2017	2018
Общо	110	103	98
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	44	39	39
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-⁴	-	-
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	5	6	6
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИВНА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	..⁵
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	-	-	-
СТРОИТЕЛСТВО	4
ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	41	37	37
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	-
ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	6	7	4
СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	-
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	-	..	-
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМAGАTELНИ ДЕЙНОСТИ	-	-	-
ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	..

⁴,⁵ „–“ – липсват данни

„..“ – конфиденциална информация

ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	..	5	5
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	-	..	-
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ

Източник: Национален статистически институт

Броят на предприятията в общината през последните години намалява с 12 и към 2018 г. е 98. Най-много фирми развиват дейност в сектора на селското стопанство (40%), следват ги предприятията в сферата на търговията и услугите (38%). В преработвателната промишленост работят 6 фирми, в сектора на здравеопазването и социалните дейности – 5, а в сферата на хотелиерството и ресторантърството само 4 предприятия. За останалите сектори липсват данни или са посочени като конфиденциални.

Икономическото развитие на община Борован през последните години се характеризира с известен ръст и положителна динамика. Произведената продукция от местните предприятия нараства от 11 млн. лева през 2016 г. на 18 млн. лева през 2017 г., но през 2018 г. намалява до 13 млн. лева. Нетните приходи от продажби нарастват с близо 6 млн. лева за анализирания период, достигайки през 2018 г. до 19 515 хил. лева.

Таблица 11: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия в община Борован за 2018 г.

Икономически дейности	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наести лица	ДМА
	Хил. лева				Хил. лева		Брой		Хил. лева
2016	11137	20617	13811	17808	2677	..	253	156	..
2017	18662	14118	16357	2254	..	272	184	145	..
2018	13319	21352	19515	19515	1821	154	269	186	..

Източник: Национален статистически институт

Броят на заетите и наестите лица в местните предприятия също леко се увеличава. Генерираните печалби и загуби намаляват. Данни за инвестиционната активност на местните фирми липсват или са конфиденциални.

Таблица 12: Групи предприятия в община Борован, според заетите в тях лица

Групи предприятия	2015 г.	2016 г.	2017 г.
Общо	110	103	98
Микро до 9 заети
Малки от 10 до 49

Източник: Национален статистически институт

Към края на 2018 г. на територията на община Борован са регистрирани и функционират 98 предприятия, голяма част, от които микро с до 9 заети лица. Точни данни за броят им липсват в официалната статистика. На територията на общината работят няколко малки фирми, средни и големи предприятия няма.

Към 2018 г. 81,7% от местните фирми са реализирали печалба от дейността си, 11,2% работят на загуба, а 7,1% отчитат нулеви резултати.

Таблица 13: Средна брутна годишна работна заплата в община Борован 2016-2018 г.

Сектори	2016	2017	2018
Общо	6923	7607	8288
Обществен сектор	7352	7647	8184
Частен сектор	7175	7533	8473

Източник: Национален статистически институт

Средната брутна годишна работна заплата в община Борован за 2018 г. е 8288 лева, което е с около 20% повече спрямо 2016 г. Възнагражденията в общината остават значително по-ниски спрямо средната годишна работна заплата за страната за същия период – 13755 лева и спрямо тази за област Враца – 12489 към 2018 г.

По-високи са средните годишни работни заплати на лицата в частния сектор.

Няма официални статистически данни за размерът на чуждестранните преки инвестиции в община Борован през последните години.

Състоянието на местната икономика се определя и влияе от много на брой и различни по естество фактори, които биват както вътрешни, така и външни. В тази връзка е важно да се определи икономическото състояние на заобикалящите общината територии, което детерминира средата за нейното развитие, позицията на общината спрямо съседните ѝ общини, наличните и сравнителни предимства и потенциали за растеж, както и основните ограничители за икономическия подем на общината. Средната брутна годишна работна заплата и доходите на населението в общината са важен показател за определяне размера на такса „Битови отпадъци“.

Промишленост

Община Борован има профил на типична селскостопанска община, като леката промишленост – основно преработващата, е сравнително слабо застъпена на нейната територия. Тя е представена главно от:

- Мелници, намиращи се в близост до селата Борован и Малорад, в които се преработва пшеницата, произведена в общината;
- Цех за месопреработка „Димитър Първанов“ ЕООД, разположен в с. Малорад, където се извършва преработка на птиче и свинско месо, основно от региона, в полуфабрикати, като част от сировините се внасят;
- „Булхан – 66 - Валентин Риджалски“ ЕТ, с. Борован – производство на тестени закуски и др. малки фирми в хранително-вкусовата промишленост.

Община Борован има неизползван все още потенциал за развитието на преработващата промишленост – екологично чист район, подходящи почвено-климатични условия, подчертан селскостопански профил на общината, добри перспективи за развитие на селското стопанство.

Значителната трудоемкост на тези отрасли би довела до създаване на нови работни места и формиране на добавена стойност, с която да се постигне значителна ефективност и възможност за реинвестиции.

Производствената гама на лекото промишлено производство като цяло е малка. Запазен и разширен е единствено обема на шивашките услуги и на обувното производство в с. Малорад. Продължават да работят мелниците в селата Борован и Малорад, в които се преработва пшеницата произведена в общината. В рамките на Общината е развито и производството на растителни масла, основно слънчогледово. То се осъществява в маслобойната в с. Борован, като към нея е изградена и рафинерия, която поради финансови затруднения и смяна на собствеността все още не е пусната в експлоатация. Промишлената производствена база е преди всичко частна собственост.

Колебливите тенденции в развитието на промишлеността в община Борован говорят за задълбочаващи се проблеми, свързани с ниската конкурентоспособност и липсата на предприемачество и инвестиционна активност. Социалното изражение на тези проблеми е свързано с липсата на работни места и увеличаване на безработицата. От пространствена гледна точка, намалява търсенето на терени за развитие на промишлени производства.

За ефективното функциониране на предприятията е необходимо да се осигури подходяща инфраструктура, която да създава условия за екологично чисти и качествени производства.

Селско стопанство

Селското стопанство е важен структуроопределящ отрасъл в икономиката на община Борован. Отрасловата му структура има растениевъдно-животновъден характер.

Общината притежава благоприятни природо-климатични условия за отглеждането на зърнено-фуражни, маслодайни култури, зеленчуци и плодове.

Земеделската земя на територията на община Борован е 189888 дка, от които през стопанската 2018/2019 г. обработваемата площ е 159978 дка или 84%. Комасирани площи в общината са 149 876,67 дка. Няма данни за рехабилитирани и напоявани площи.

Таблица 14: Обработваема земеделска земя в общината 2015-2019 г.

Година	Обработваема земеделска земя (дка)
2015	155101,900
2016	150401,600
2017	158796,200
2018	159397,800
2019	159977,900

Източник: Общинска служба „Земеделие“ – Борован

По данни на Общинската служба „Земеделие“ 90% от териториите в община Борован се използват за нуждите на селското стопанство, едва 2% за нуждите на горското стопанство, 6% са населените места, а останалите 2% се разпределят между водните площи и териториите за транспортна инфраструктура.

Таблица 15: Баланс на площите в община Борован по видове територии и по предназначение (дка)

№	Вид на територия по предназначение	Имоти бр.	Площ в дка	Площ %
1.	За нуждите на селското стопанство	21349	116721,91	90,42
2.	За нуждите на горското стопанство	742	2686,565	2,08
3.	Населени места	153	7829,429	6,07
4.	Водни течения и водни площи	202	1334,903	1,03
5.	За нуждите на транспорта	33	510,853	0,40
ВСИЧКО		22479	129083,7	100

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Враца

Най-голям относителен дял в община Борован заемат териториите частна собственост – 61%, следвана от собственост на юридически лица – 15% и държавна частна собственост – около 8%. Общинската частна собственост е близо 7%, а общинската публична – около 3%. Останалите територии са стопанисвани от общината, смесена и публична държавна собственост.

Таблица 16: Баланс на териториите в община Борован по видове собственост (дка)

№	Вид собственост	Имоти бр.	Площ в дка	Площ %
1.	държавна частна	918	16191,02	7,68
2.	частна	15781	129265,8	61,28
3.	общинска частна	318	14262,01	6,76
4.	смесена	416	9188,583	4,36
5.	на юридически лица	189	32271,12	15,30
6.	стопанисван от общината	3446	3487,745	1,65
7.	държавна публична	169	390,982	0,19
8.	общинска публична	1226	5872,938	2,78
ВСИЧКО		22479	210930,20	100

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Враца

Селскостопанският фонд на община Борован към 2019 г. възлиза на 210 930 декара, от които с начин на трайно ползване „нива“ са 162 889 дка или 77%. Лозята са 1394 дка, ливади 826 дка, мери и пасища 14 371 дка.

Таблица 17: Брой регистрирани земеделски производители 2014-2019 г.

Показател	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Брой земеделски производители	92	54	94	85	82	65
Брой земеделски кооперации	3	2	1	1	1	1

Източник: Областна дирекция „Земеделие“ – Враца

Броят на регистрираните земеделски производители в общината намалява през последните години и през 2019 г. е 65. На територията на Борован функционира няколко земеделски кооперации.

Растениевъдството в община Борован е приоритетно направление, като се отглеждат основно зърнено-житни и технически култури: пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед и рапица. В Таблица № 18 е показана структурата на засетите култури и средният добив от декар от тези култури през периода 2016 – 2019 г.

Таблица 18: Растениевъдство в община Борован през периода 2016 – 2019 г.

Култури	2016 г.		2017 г.		2018 г.		2019 г.	
	Засети площи (дка)	Среден добив кг/дка						
I. Зърнено-житни култури								
Пшеница	56400	422	54500	581	57000	420	56647	599
Ечемик	1300	388	740	479	1410	356	1367	500
Царевица	26170	460	35630	558	27400	754	31153	750
II. Зърнено-бобови култури								
Грах	120	208	240	379	530	49	240	300
III. Технически култури								
Слънчоглед	43330	222	50280	236	39800	237	42829	260
Рапица	5777	227	7810	275	6000	180	7340	144
Соя	2608	91						
IV. Пресни зеленчуци								
Домати полски							60	2200
V. Овоощни насаждения								
Ябълки							20	1000
Орехи							3,7	0

Източник: ОбС Земеделие

В структурата на обработваемата земеделска земя най-голям е дельт на зърнените култури, които през последните стопански години са заемали средно около 54 %.

Площите, засети с пшеница през 2019 година възлизат на 56 647 дка, което представлява 35,4 % от общата обработваема площ. Традиционно в община Борован дельт на ечемика е малък в сравнение с останалите зърнени култури и през 2019 г. той заема около 0,9 % от обработваемата земя. Производството на царевица за зърно през последните години бележи известен ръст на увеличение и през 2019 година достигна 31 153 декара, което е 19,5 % обработваемата земя, като е налице и увеличение на средния добив на декар от тази култура.

За ечемика и пшеницата през 2019 г. се наблюдава нарастване на средните добиви от декар. От зърнено-бобовите култури през 2019 г. са засети 240 дка грах /зърно/, със среден добив 300 кг/дка. Наблюдава се рязък спад на засетите площи от тази култура в сравнение с 2018 г., но много по-висок добив през 2019 г.

Маслодайните култури заемат относително голям дял от общото земеделско производство в общината. Те са представени главно от маслодаен слънчоглед, който през 2019 г. е бил разположен върху 4 2829 дка и маслодайна рапица – 7 340 дка. Интересът в общината към маслодайните култури и царевицата през последните години се засилва и поради факта, че те станаха сировина и за производството на био-горива. При царевицата и слънчогледа през последните години е регистрирано и постоянно увеличение на добивите от декар. Липсват данни за засети фуражни култури през 2019 г.

Овошарството в общината не е достатъчно развито, макар че почвено-климатичните условия са подходящи за отглеждане на овощни насаждения. През 2019 г. са засадени нови площи орехи - 3,7 дка и ябълки - 20,0 дка. Делът на трайните насаждения в общината е сравнително нисък.

От зърнено-житните култури през 2019 г., най-големи са масивите от пшеница - 56647 дка, следвани от царевица – 31153 дка и ечемик – 1367 дка.

Насажденията с технически култури през 2019 г. се състоят от слънчоглед – 42829 дка и слънчоглед и 7340 дка рапица.

Средните добиви през 2019 г. от зърнено-житните и техническите култури, са както следва:

- от пшеница - 599 кг/дка;
- от ечемик – 500 кг/дка;
- от царевица - 750 кг/дка;
- от слънчоглед 260 кг/дка;
- от рапица 144 кг/дка.

В земеделските стопанства е висок делът на семейната работна ръка. Основни пречки за развитието на модерен и ефективен аграрен сектор в общината са разпокъсаността на земята, ограниченията икономически ресурси на земеделските стопани за модерно земеделие, полупазарния тип на стопанствата, възрастовата структура на заетите лица и загубата на пазарни позиции.

Животновъдството е важен подотрасъл в селското стопанство на община Борован, но заема сравнително нисък дял от общото селскостопанското производство.

Структурните изменения в животновъдството и свиването на този сектор са свързани основно с трудности при осигуряване на храна за животните. Въпреки че в стопанствата се отглеждат фуражни култури, средните добиви са сравнително ниски, липсва напояване и високопроизводителна техника.

Животновъдството в община Борован е представено предимно от говедовъдство, овцевъдство и козевъдство. Броят на отглежданите животни в община Борован по видове за периода 2015-2019 г. е представен в Таблица № 19.

Таблица 19: Брой отглеждани животни в община Борован по видове 2015-2019 г.

Вид животни	2015	2016	2017	2018	2019
Говеда, в т.ч.					
- Крави	2585	2107	1340	1217	1125
- Телета	256	178	152	99	86
Овце	5040	4863	4540	3519	2821
Кози	1256	1100	987	520	314
Свине	245	258	256	142	-
Коне	41	32	32	29	31
Магарета	8	5	2	-	-
Биволи	88	78	74	71	81
Зайци	2852	2236	1930	1200	856
Шаранови стопанства	3	3	2	1	1
Пчелини	67	56	58	46	43
Пчелни семейства	3589	2457	2786	1813	1796

Източник: ОбС Земеделие

Ветеринарното обслужване в общината се осъществява от трима регистрирани ветеринарни лекари - един назначен от БАБХ за района на община Борован, и двама на свободна практика, като единият от тях е за населените места Борован, Нивянин и Добролево, а другият - за Малорад и Сираково.

От Таблица 19 е видно, че през периода 2015 – 2019 г. броят на отглежданите животни от всички посочени видове е намалял, което е много тревожна тенденция за икономиката на общината. Няма точна статистика за отглежданите в частните стопанства птици и някои други видове домашни животни, предназначени за задоволяване нуждите на стопаните и техните семейства. През последните години се забелязва засилен интерес на животновъдството към биволовъдството, като перспективен отрасъл за развитието на животновъдството в общината.

Говедовъдството се осъществява в частни ферми, които не са достигнали водещите европейски стандарти. В тях все още липсват високо образовани специалисти, които да поставят говедовъдството на научни основи.

При овцевъдството и козевъдството се забелязва тенденция на намаляване броя на дребните животновъди, отглеждащи до 10 овце и кози и увеличаване на стопанствата, отглеждащи повече от 49 животни.

Свиневъдството като подотрасъл в общината бележи упадък и е много слабо развито към настоящия момент. Във връзка с влошената епизоотична обстановка в страната, породена от разпространението на заболяването Африканска чума по свинете и с оглед необходимостта от ранна превенция и/или ликвидиране на последствията от болестта, през 2019 г. голяма част от собствениците на домашни прасета на територията на общината бяха принудени да ги умъртвят. Собствениците са представили писмени декларации, че в срок от 1 година няма да отглеждат свине. Във връзка с това, към настоящия момент на територията на община Борован липсват данни за отглеждани свине, както за лични нужди, така и със стопанска цел.

По-голяма част от птицевъдството се осъществява в личните стопанства и по-малко птици се отглеждат в специализирани птицеферми. Има една птицеферма в с. Добролево. Броят на птиците през 2019 г. е намалял с над 1200 броя, като относителният дял на кокошките-носачки е 100 % в сравнение с птиците, отглеждани за месо.

Таблица 20: Брой пчелини и пчелни семейства по населени места през 2019 година

Населено място	Брой пчелини	Брой пчелни семейства
с. Борован	9	395
с. Добролево	7	135
с. Малорад	8	358
с. Нивянин	17	892
с. Сираково	2	16
Обща сума	43	1796

Източник: ОбС Земеделие

Производството на мед е благоприятствано от богатото видово разнообразие на растителност, релефа и климатичните условия. Голяма част от пчеларите са ориентирани към производството на биологично чисти продукти. Друга положителна тенденция е, че все повече млади хора се ориентират към практикуване на пчеларството. През 2019 г. броят на регистрираните пчелини на територията възлиза на 43 бр., а пчелните семейства в тях са 1796 бр.

Горско стопанство

По-големи големи горски масиви в общината се срещат в равнинната ѝ част, а в останалата част са разпръснати в малки горски територии сред обработваемите земи. По поречието на реките основни дървесни видове са върба и бяла топола. Срещат се гори с основни дървесни видове зимен дъб, летен дъб, благун, габър, цер, клен, бряст, акация, сребролистна липа, и др.

Горите имат социално-хигиенни, защитно-водоохранителни, противоерозионни и здравно-украсни функции. Горите предпазват прилежащите земи от развитието на ерозионни процеси и увеличават плодородието им.

Държавният горски фонд на територията на община Борован се управлява от Държавно горско стопанство „Враца“, в структурата на РДГ – Берковица. Основните приходи идват от продажбата на дървесина и от организирания ловен туризъм. За поддържането на екоравновесие и биоразнобразие ежегодно се извършват редица мероприятия, свързани със залесяване на горски територии и разселване на дивеч.

Фиг. 9: Карта на РДГ – Берковица

Горските територии на община Борован, по данни на ТП ДГС „Враца“ към 2018 г. са 938 ха, със залесена площ 889 ха. Общата лесистост на общината е само 5%.

Таблица 21: Разпределение на общата горска площ в община Борован по видове собственост (ха)

Вид собственост	Горски територии	Залесена площ
Държавна	208	188
Общинска	224	212
Физически лица	486	469
Юридически лица	20	20
ОБЩО:	938	889

Източник: ДГС – Враца

Общата площ на горите и горските територии в общината е 938,10 ха, от които 889,30 ха (95 %) са залесени площи, незалесени площи 8,0 ха (1 %) и непроизводителна площ 40,8 ха (4 %).

Таблица 22: Гори и горски територии в община Борован по землища и вид на площите към 31.12.2019 г.

Землище на населено място	Обща площ на горите и	В това число:		
		Залесена площ	Незалесена	Непроизвод

ГТ	Общо залесена площ	В т.ч. гори в земеделски територии	площ за залесяване	ителна площ
				хектари
с. Борован	393,9	334,4	59,5	23,10
с. Добролево	142,9	127,1	15,8	0,3
с. Малорад	181,8	1,6	180,2	-
с. Нивянин	205,3	141,8	63,5	0,2
с. Сираково	14,2	0,5	13,7	-
Всичко	938,1	605,4	332,7	40,8

Източник: ТП „Държавно горско стопанство Враца“

От горната таблица е видно, че горите и горските територии са разположени основно в землищата на с. Борован - 42% , с. Нивянин - 22 % и с. Малорад 19%, докато в землището на с. Добролево и с. Сираково са само 15 % и 2 %. По видов състав на горите, с най-големи площи са нискостъблените - 59,1 % и издънковите гори - 24,9 %, а най-малки площи заемат иглолистните гори – 1,8 %.

Таблица 23: Видов състав на горите в община Борован към 31.12.2019 г.

Вид на горите	Обща площ на горите	По видове собственост		
		Държавна собственост	Общинска собственост	Частна собственост
хектари				
Иглолистни гори	17,0	4,0	4,0	9,0
Широколистни високостъблени	133,0	28,0	32,0	73,0
Издънкови гори за превръщането им в семенни	234,0	54,0	56,0	124,0
Нискостъблени	554,10	122,0	132,0	300,1
Всичко:	938,10	208,0	224,0	506,1

Източник: ТП „Държавно горско стопанство Враца“

Община Борован е кандидатствала на 16.10.2020 г. по ПРСР 2014-2020 г., Подмярка 8.1. Залесяване и поддръжка, за 85 дка залесяване и създаване на горски масиви.

В общинските гори ежегодно се извършват лесоустроителни дейности като почистване, почвоподготовка, залесяване и отглеждане на култури. С цел опазване на горите е извършено разделяне на горските територии на горскостопански райони и охранителни участъци. На територията на общината няма дървообработващи и преработващи предприятия. Липсват и площадки за производство на дървени въглища.

Горите са източник освен на дървесина и на много ценни ресурси - билки, горски плодове, гъби и др., които могат да бъдат използвани за организиране на дребни производства, осигуряващи заетост на ниско квалифицирани работници.

Стопанското значение на горите не се ограничава само с дърводобива. Ежегодно се предоставят площи на местното население, осигуряващи паша на голяма част от селскостопанските животни. При благоприятни условия се събират билки, гъби и горски плодове, но тази дейност няма стопанско значение, а е предимно за лични нужди на местното население. От голямо значение за населението в района са и защитно-водоохранните и противоерозионни функции на гората.

Горските територии изпълняват функции по отношение на: поддържане на биологичното разнообразие на горските екосистеми; производство на дървесни и недървесни горски продукти; защита на почвите, водните ресурси и чистотата на въздуха; осигуряване на социални, образователни, научни, ландшафтни и рекреационни ползи; защита на природното и културното наследство; регулиране на климата.

През програмния период 2021-2027 г. е необходимо разработването на програми за залесяване на горските територии, пострадали от бедствия и пожари. Нужно е балансирано използване на горите по начин, който няма да бъде за сметка на устойчивото развитие на туризма. Важно е да не се допуска масово изсичане на гори, което ще доведе до екологични проблеми, да се увеличи площта на горите с рекреационна цел и да се предвидят нови залесителни мероприятия. Предвид факта, че развитието на общинската икономика до голяма степен зависи от използването на горите, то от важно значение е запазването на ресурсите от горския фонд, за да се запазят неговите екологични и социално-икономически функции.

Туризъм

Община Борован притежава ценно културно-историческото наследство, природно богатство, традиции и уникални местни празници, които могат да я превърнат в предпочита на дестинация за уикенд почивки, краткотраен отдих, културно-познавателен, еко, селски туризъм и риболов на река Скът и многобройните язовири.

Интерес за туристите представлява богатата многовековна история на Борован. Община Борован заема достойно място в историята на освободителното дело на българския народ през епохата на Възраждането. През Борован минава Христо Ботев на 18 май/ ст. стил./ 1876 г. през селото преминава Христо Ботев със своята чета на път от Козлодуйския бряг за Врачанския балкан. Този маршрут е включен по – късно като част от мемориалния комплекс „Ботев път“ и по него всяка година преминават стотици Ботеви поклонници. По пътя на Ботевата чета всяка година се организира туристически поход.

Борован се слави с честването на регионален фолклорен фестивал „Борован свири пее и танцува“. По традиция той се осъществява със съвместните усилия на НЧ „Цани Иванов“ – 1907 и Община Борован. При добро време в прохладния парк в центъра на селото вземат участие самодейци от северозападния край на България духови оркестри, танцови състави, ансамбли, индивидуални испълнители, фолклорни формации. Сцената се взривява от песните, танците и музиката на участниците. Борованчани и гости се радват на приятното майско време, хубавите песни, танци и музика, които вдигат всички хора на крака и се вихрят кръшни хора.

Читалище „Цани Иванов“ с. Борован разполага с богата археологическа музейна сбирка. В населените места на общината има множество паметници и паметни плочи. Музеят има две зали – „Археология“ и „История“, в които са събрани над 300 разнообразни предмети от археологията, бита и труда на местното население, оръжия на труда и етнографски материали. В сградата на читалището се помещава и Художествената галерия на Борован.

Туристически интерес предизвиква запазената възрожденска къща – „Иван Нивянин“ – къща муzej.

Подходящи за поклоннически туризъм са местните църкви и храмове: Храм в с. Борован „Св. Николай“ построен през 1834 г., три църкви – с. Малорад Църква „Свето Успение Богородично“, с. Нивянин Църква „Света Параскева“ с. Добролево Църква „Св. Св. Кирил и Методий“ и един новооткрит Параклис в с. Сираково „Свето Възнесение Господне“ който отвори врати през м. юни 2016 г. и жителите на селото вече имат свой духовен дом.

В периода 2008-2012 г. в местността „Езерото“ край Борован са извършени археологически разкопки, при които са разкрити останки от праисторическо селище от ранна каменно-медна епоха (началото на V хил. пр. Хр.).

Освен голямото количества керамика са открити многобройни находки, повечето от които имат висока културно историческа стойност. Това са част от антропоморфна (човешка) фигурука; каменна мелница; богато украсена с врязани орнаменти; фрагменти от дъна на съдове с пиктограмни знаци – най – ранната писменост, синхронни със знаците върхуплочката от Градешница; сферичен глинен съд; глинен модел на пещ; костени апици за игра; каменни и кремъчни инструменти сред които особено впечатление правят кремъчните стъргалки и пластини от сърп.

През последните години общината се превръща в привлекателна дестинация за все повече туристи, любители на краткотрайния отдих, рекреация, разходки и пикник сред

природата. Подходящи за уикенд-почивки са местностите: „Стругарка“, „Тихов лъв“, „Лапчовец“, „Езерото“, „Пчелиня“, „Мешани бари“, „Копана могила“, „Белилките“, „Римско селище I-III в“.

Традиционни празници в общината са: Празникът на село Борован; Трифон Зарезан; Тодоров ден, привличащ гости, състезатели и любители на коне за конните състезания; традиционните събори-празници на селата в общината: с. Борован на 22-ри май, в селата Малорад, Добролево, Нивянин и Сираково - в края на месец октомври.

Община Борован разполага със следните регистрирани обекти за настаняване на гости и туристи:

Таблица 24: Места за настаняване и леглова база на територията на община Борован през 2019 г.

№	Наименование и вид на обекта	Категория	Леглова база	Местонахождение
1.	Къща за гости „Бързица“	2 звезди	5 стаи; 10 легла	с. Сираково, ул. „Валентина Терешкова“ № 13
2.	Самостоятелни стаи за гости в къща	1 звезда	3 стаи; 9 легла	с. Борован, ул. „Димитър Благоев“ № 8
3.	Хотел ЕТ „Цветана Драганинска – ЦИМИ“	1 звезда	7 стаи; 14 легла	с. Борован, ул. „Ангел Йошков“ № 5
4	Самостоятелни стаи за гости в къща	1 звезда	2 стаи; 6 легла	с. Борован, ул. „Ангел Йошков“ № 9

Туризмът не е приоритетен отрасъл в местната икономика на Борован. Общината към настоящият момент разполага само с две места за настаняване – хотел и къща за гости и два обекта, предлагащи самостоятелни стаи за гости.

Хотелиерството и ресторантърството е един от слабо развитите сектори в общината. Местата за настаняване, които развиват дейност в общината, са с категория 1 и 2 звезди. Категорията на местата за настаняване в общината в голяма степен определя и целевата група посетители и туристи, които могат да бъдат привлечани.

Природните дадености, богатото културно и историческо наследство, живописните места на територията на общината, са предпоставка за развитие на туризма в бъдеще. От една страна, това ще доведе до нови възможности за развитие на малкия и средния бизнес, създаване на нови работни места, промотиране и използване на местните природни ресурси. Въпреки потенциала за развитие на туризъм, община Борован все още не е усвоила всички възможности на този отрасъл и няма формирани продаваеми туристически продукти. Необходимо е да се планира и осъществява широка рекламна кампания с цел привличането на туристи и да се търсят финансови средства за реставрация, експониране, обновяване, популяризиране и подобряване на достъпна до туристическите обекти в общината.

През новия планов период 2021-2027 г. е необходимо да се утвърждава позитивния имидж на туризма в общината и да се повишава разпознаваемостта на населените места като привлекателна дестинация с характерна идентичност, запазени културни традиции и съхранена природа; да се повишава конкурентоспособността на дестинация Борован, чрез предлагане на качествен туристически продукт и маркетинг на дестинацията.

Броят на туристите е важен показател при определяне на местата, броя и вида на съдовете за събиране на битовите отпадъци и прогнозиране на количествата генерирали отпадъци в общината от местното население и лицата, посещаващи населените места само за отдих и почивка.

3. Анализ по компоненти на околната среда

3.1. Атмосферен въздух

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите, Изпълнителна агенция по околнна среда, чрез

Национална система за мониторинг на околната среда (НСМОС), Подсистема: Национална система за мониторинг на качество на атмосферния въздух (КАВ). За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух (В сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019 г.) се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух. Екологичният статус се определя въз основа на тези показатели в приземния въздушен слой, както следва: супендиранi частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиidi, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух“ е състояние на въздуха на открito в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените и съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са: азотен диоксид, серен диоксид, прах и финни прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен, полигароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол и серовъглеводород.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух“.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктите за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промишлено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонови пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонови пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50 км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Община Борован е с нисък потенциал за замърсяване на атмосферния въздух, няма значими източници на емисии и не спада към зоните, в които са превишени нормите за КАВ или горните оценъчни прагове. Като цяло качеството на атмосферния въздух на територията на общината не създава риск за здравето хората, тъй като нивата на замърсителите на въздуха /ФПЧ, серен диоксид и азотен диоксид/ не превишават оценъчните прагове. На територията ѝ не са изградени пунктове като част от НАСЕМ за контрол на качеството на атмосферния въздух, няма автоматична измервателна станция, нито ръчен пункт, които да следят качеството на атмосферния въздух (КАВ) в района.

По информация от РИОСВ – Враца през последните години не са извършвани измервания с мобилна станция за определяне качеството на атмосферния въздух в община Борован. От националната мрежа за мониторинг има само една станция за област Враца в самия град – „Враца - ЖП Гара“, която не е представителна за областта и община Борован.

Територията на област Враца, контролирана от РИОСВ-Враца, е поделена на райони за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух. Община Борован попада в район

Криводол. В този район се включват и общините Криводол и Хайредин. При извършените замервания в района на община Борован не са установени наднормени концентрации по показателите: въглероден окис, серен диоксид, азотни оксиди, озон, прах, амоняк и сероводород. За район Криводол не се изисква изготвянето на програма за намаляване нивата на замърсителите.

Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) община Борован попада в „райони, в които нивата на замърсителите не превишават долните оценъчни прагове“.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха в общината.

На територията на община Борован няма източници на емисии в атмосферния въздух, подлежащи на докладване с инвентаризация карти. В общината няма регистрирани:

- големи горивни инсталации (ГГИ) по смисъла на Директива 2001/80/ЕС;
- големи неподвижни източници (ГНИ), емисиите от които подлежат на ежегоден отчет чрез инвентаризационни карти;
- обекти с разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС);
- обекти с издадени комплексни разрешителни по чл.117 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

В производствената структура в община Борован липсват предприятия, които да са източници на отпадъчни газове и да предизвикват сериозно замърсяване на атмосферния въздух в районите, където са сътуирани. Община Борован е ориентирана предимно към леката промишленост, обекти на търговията и обслужването и селското стопанство, докато преработващата промишленост е слабо застъпена и се основава на намиращите се мелници в близост до селата Борован и Малорад, както и от цеха за месопреработка „Димитър Първанов“ ЕООД, разположен в с. Малорад, където се извършва преработка на птиче и свинско месо в полуфабрикати.

Замърсяването на атмосферния въздух от автотранспорта както обществения, така и личния е незначително. Транспортният трафик на Община Борован е слабо натоварен. Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в общината. Комунално-битовите дейности са едни от основните, замърсяващи въздуха в община Борован. Замърсяването е главно през отопителния сезон и е причинено от използването на лошокачествени твърди и течни горива – мазут, нафта, въглища, брикети.

Основен източник на замърсяване на въздуха през студеното полугодие на територията на общината е масовото използване на твърди горива от населението. Съгласно изискванията на Наредбата към бензиностанциите е необходимо изграждане на система за улавяне на бензинови пари към резервоарите за съхранение на бензините при зареждането им по подвижните автоцистерни. Необходимо е монтирането на клапан-адаптор към вентилационната система на резервоара за бензин, както и адаптор на влиявната фуния. Тази система гарантира улавяне и отвеждане на бензиновите пари в автоцистерните, като в последствие те се транспортират до съответния терминал за регенериране или съхранение с последващо регенериране в друг терминал. Бензиностанцията, която е проверена на територията на община Борован е „Петрол“ АД, с. Борован.

Обектите извършват дейност с изградена херметична свързваща система за улавяне на бензиновите пари към резервоарите за съхранение на бензини. В област Враца всички обекти са приведени в съответствие с изискванията.

Община Борован се характеризира с висока чистота и добро качество на атмосферния въздух. Няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой. В общината няма съществени промишлени източници на емисии във въздуха.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха в общината.

- Площи източници

Поради ниското застрояване, характера на терена, вида на отопителните уреди, като площи източници се разглеждат комините на битовото отопление и отоплението в обществените сгради на територията.

- Линийни източници

Транспортният поток от леки и товарни автомобили допринасят до известна степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделените от двигателите вредни вещества (азотни оксиidi, въглероден оксид, серни оксиidi, оловни оксиidi) са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой в населените места на територията.

- Неорганизирани източници

Създаването на нерегламентирани сметища за отпадъци са едни от източниците на емисии на парниковия газ метан (CH_4).

Постъпването на емисии от вредни вещества в атмосферата на община Борован се формира главно от: битово и административно отопление, производствени фирми, транспорта, селскостопански дейности и дейности върху открити площи с насыпни материали, като най-голям дял се пада на битовите отопителни източници. Praхообразните и газообразните замърсители на атмосферния въздух в населените места са с по-високи стойности през есенно - зимния (отопителния сезон), когато се използват предимно твърди горива в битовия сектор.

Основните замърсяващи вещества са: прах, серен диоксид, азотен диоксид, сероводород и оловни аерозоли. При изгарянето на горивата в битовия сектор се отделят емисии от въглероден оксид, серен диоксид, полиароматни въглеводороди, диоксини, фурани и прах. Наднормени стойности от тези вещества не са регистрирани.

ИЗВОДИ:

В община Борован не са констатирани превищения на нормите за КАВ, поради което не се предвиждат чести планови контролни измервания с мобилна станция. Общината се характеризира с добро качество на атмосферния въздух. Няма установено превишаване на ПДК. В общината няма съществени промишлени източници на вредни емисии във въздуха.

Отопителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отопителните инсталации, замърсяването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите, свързани с използването на течни и твърди горива, които се характеризират с високо съдържание на сяра.

За намаляване на количеството енергия за отопление е необходимо да се стимулират технологии, намаляващи топлинните загуби, изпълнението на саниращи мероприятия – топлоизолации и подмяна на дограми с нисък коефициент на топлопроводимост и използването на алтернативни източници на енергия - напр. слънчева енергия, за което климатичните дадености в общината са изключително благоприятни.

3.2. Води

РИОСВ - Враца не извършва мониторинг на повърхностни и подземни води на територията на община Борован. Съгласно Закона за водите, чл.155, ал.1, т.4, буква „б“, директорът на съответната басейнова дирекция планира и участва в провеждането на мониторинга на водите, обобщава и анализира данните от проведенния мониторинг, в това число за химичното и екологичното състояние на повърхностните води. Контролът върху състоянието на подземните и повърхностни води се осъществява от Басейнова дирекция „Дунавски район“ – гр. Плевен /БДДР/. Състоянието на питейните води и водоизточниците на общината се контролират системно от РЗИ – Враца.

Съгласно чл.169, ал. 2 от Закона за водите (в сила от 28.01.2000 г. с посл. изм. и доп. ДВ бр.44 от 13 май 2020 г.), мониторингът на водите и на зоните за защита на водите осигурява съгласуван и изчерпателен преглед на състоянието на водите във всеки район за басейново управление. Мониторингът се извършва по одобрени от Министъра на околната среда и водите програми, разработени от басейновите дирекции в съответствие със спецификата на водните тела и техните характеристики.

Мониторинговите пунктове се определят въз основа на оценка на риска, натоварването и агресивната дейност върху водните тела. Изборът на показатели за анализ е въз основа на вида и количеството на тиск, изразяващ се в концентрацията на наблюдаваните замърсители. Оценката на химическото състояние на повърхностните водни тела, замърсяващи вещества се съпоставят с определени стойности на стандартите за качество, въведени с Директива 2008 /105/ на Европейския парламент и на Съвета от 18.12.2008 г. за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите изразена в Наредба за стандарти за качество на околната среда. Рамковата Директива за водите въвежда екологични норми за качество на водните ресурси. Съгласно нея екологичното състояние на водните екосистеми се определя като много добро, добро, лошо или много лошо. При извършването на оценката на риска водните тела се класифицират в следните категории:

- водни тела в риск – не е необходимо допълнително охарактеризиране или допълнителни мониторингови данни;

- водни тела, които е възможно да са в риск, за които има вероятност да не постигнат екологичните цели, но са необходими допълнителни мониторингови данни;

- водни тела, които не са в риск – не е необходима допълнителна оценка и допълнителни мониторингови данни.

Водните ресурси на община Борован са от повърхностни и подземни води. Състоянието на повърхностните, подземните, питейните и отпадъчни води и водоизточниците на община Борован се контролират системно от Басейнова дирекция „Дунавски район“ (БДДР) – Плевен, РИОСВ – Враца и РЗИ – Враца. Извършва се наблюдение в мониторингови пунктове, като разширения химически анализ на водите се прави по различни показатели.

- **Повърхностни води**

Водните ресурси на община Борован са сравнително недостатъчни. Основни водни артерии на територията на общината са реките Скът и Бързина. Река Скът, която е част от водосборния басейн на р. Огоста преминава през територията на община Борован, край село Нивянин. През територията на село Малорад протича р. Бързина, която е ляв приток на р. Скът.

Река Скът е най-големия приток на р. Огоста с дълбина 134 км. Извира от местността Речка. Средногодишния отток на реката при станция Нивянин е 0,86 м³/с. Максимумът на оттока е през пролетта, което е резултат от топенето на снежната покривка и пролетните дъждове. Пълноводието на реката продължава до юни, което е следствие от майско-юнския дъждовен максимум. В басейна на реката са изградени множество микроязовири, с цел напояване и основно за подпомагане на селското стопанство.

На територията на община Борован, р. Бързина протича през с. Малорад, като по течението ѝ са разположени още селата Рогозен, Бързина, Ботево и Липница. Площта на

водосборния басейн на реката е 244 км², което съставлява 22,7% от водосборния басейн на р. Скът. Основен приток на р. Бързина е река Сираковска бара.

Язовирите, изградени на територията на общината са яз. Сираково, яз. Тихов лъг, яз. Гъбов дол, яз. Селския - /Горна Бара./, яз. Велчов лъг, яз. Братковец, яз. Жарковец, яз. Стубеля, яз. Домуславец, яз. Корея, яз. Езерска падина, яз. Потока, яз. Церов дол, яз. Гарвански геран, яз. Млада овчарка.

Съгласно План за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2021 г. община Борован, попада в поречие Огоста в обхвата на следните повърхностни водни тела:

Таблица 25: Повърхностни водни тела на територията на община Борован

Повърхностни водни тела Код на водно тяло	Воден обект	Категория на водното тяло	Географски обхват	СМВТ*/ИВТ**/ Естествено водно тяло
Част от BG1OG200R1011	БЪРЗИНА	река	р. Бързина от извор до влиянане в р. Скът при Липница	СМВТ
Част от BG1OG200R1413	СКЪТ	река	р. Скът от Бъркачево до влиянане на р. Бързина	Естествено
Част от BG1OG200R008	СКЪТ	река	р. Скът от извор до Бъркачево	Естествено
Малка част от BG1OG400R1219	РИБИНЕ	река	р. Рибене от извор до влиянане на приток при Лесура вкл. язовир Трикладенци	СМВТ

Източник: План за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2021 г. на БДДР

*СМВТ - Силномодифицирано водно тяло;

**ИВТ - Изкуствено водно тяло.

На територията на община Борован попадат пунктове от националната програма за мониторинг на повърхностни води, утвърдена от Министъра на ОСВ със заповед №229/05.04.2017г. - в повърхностно водно тяло BG1OG200R008 е разположен пункт за количествен мониторинг, изпълняван от Националния институт по метеорология и хидрология (НИМХ) с код 17650 (BG1OG00237MS060_1_Q) – р. Скът – с. Нивянин.

Фиг. 10: Повърхностни водни тела и мониторингови пунктове на територията на община Борован

Оценката на състоянието на водните тела (повърхностни и подземни) е част от Плана за управление на речните басейни (ПУРБ) и се актуализира всяки шест години. В ПУРБ 2016 - 2021 г. за Дунавски район е изготвена оценка на състоянието на повърхностните и подземните водни тела на база данните от мониторинга 2010 - 2014 г. Допълнително, БДДР подготвя междинни оценки за състоянието на водните тела и ежегодни доклади за състоянието на водите, включващи анализ на резултатите от мониторинга от предходните години. Мониторингът бива контролен и оперативен.

Таблица 26: Екологично състояние на повърхностните водни тела в община Борован

Код на водно тяло	Воден обект	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Екологична цел
BG1OG200R1 011	БЪРЗИНА	добър и по-висок	добро	Запазване на добър екологичен потенциал и добро химично състояние.
BG1OG200R1 413	СКЪТ	умерено	добро	Постигане на СКОС за БПК5, ел.пр., N-total, N-съединения, P-PO4, M3B, Риби за добро екологично състояние до 2021 г. Предотвратяване влошаване на екологичното състояние по останалите елементи за качество. Предотвратяване на замърсяването и запазване на добро химично състояние.
BG1OG200R0 08	СКЪТ	добро	добро	Запазване на добро екологично и химично състояние.
BG1OG400R1 219	РИБЕНЕ	добър и по-висок	неизвестно	Запазване на добър екологичен потенциал. Предотвратяване на замърсяването и постигане на добро химично състояние.

Източник: БДДР

- Санитарно-охранителни зони

На територията на община Борован попадат 4 бр. санитарно-охранителни зони.

За периода 2015-2019 г., няма определени нови санитарно-охранителни зони, в съответствие с изискванията на Наредба №3/16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди.

Таблица 27: Регистър на санитарно-охранителните зони в община Борован

№	Заповед за определяне на СОЗ №	Водоползване	Водовземно съоръжение	Населено място	Пояс I /площ/ дка.	Пояс II /площ/ дка.	Пояс III /площ/ дка.	Разр. водно количество l/s	Разр. обеми куб.м/год.
1	СОЗ-283/29.06.1 1	с.Борован, с.Добролево	ТК "Добролево"	Добролево	3.811	437.482	1396.092	2.900	91200
2	СОЗ-284/29.06.1 1	с.Борован, с.Добролево	ТК "Ботев път"	Добролево	0.511	съвпада СОЗ- 283	съвпада СОЗ- 283	1.850	51158
3	СОЗ-285/13.07.1 1	с.Борован, с.Добролево	ТК "Пейчов връх"	Добролево	0.454	съвпада СОЗ- 283	съвпада СОЗ- 283	1.850	51157
4	СОЗ-286/20.07.1 1	с.Борован	ТК 1 "Рибине"	Борован	20.955	97.114	227.100	3.600	113624

Осъществяването на дейности в границите на санитарно-охранителните зони, и предвидени забрани, ограничения и ограничения при доказана необходимост са в съответствие с Приложение № 2 към чл. 10, ал. 1 на Наредба № 3 – за защитени водни обекти.

- Уязвими зони

Територията на община Борован попада в уязвима зона, съгласно Заповед №РД146/26.02.2015 г. на Министъра на ОСВ за определяне на нитратно уязвимите зони. В приложения към заповедта са определени водните тела, които са замърсени или са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, териториите на общините или части от тях в обхвата на уязвимата зона по надморска височина и карта на зоната.

- Чувствителни зони

Територията на община Борован попада в чувствителна зона, съгласно Заповед №РД 970/28.07.2003 г. на Министъра на ОСВ. Чувствителните зони в повърхностните водни обекти в териториалния обхват на БДДР: с начало „р. Дунав, от границата при с. Ново село“ и край „р. Дунав, до границата при гр. Силистра“, както и „Всички водни обекти във водосбора на р. Дунав на територията на Република България“.

В Дунавският район за басейново управление на основание чл. 146г от Закона за водите са определени райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН). Те са утвърдени със Заповед № 88/21.08.2013 г. на Директора на Басейнова дирекция „Дунавски район“ и Заповед № РДД 744/01.10.2013 г. на Министъра на околната среда и водите. РЗПРН са класифицирани в три степени на рисък по отношение на човешкото здраве, стопанска дейност, околната среда и културно историческото наследство - нисък, среден и висок. Утвърдените РЗПРН съдържат само районите със степен на рисък „висок“ и „среден“.

Територията на община Борован не попада в райони със значителен потенциален рисък от наводнения.

Заустването на отпадъчните битови води от населените места, неизградеността на канализационната система и образуването на нерегламентирани сметища, допринасят за влошаване на качествените характеристики на повърхностните води на територията на общината. Други нарушения са замърсяването на речните русла и деретата от изхвърляни нерегламентирано основно битови отпадъци. При наличие на високи води и приливни вълни при обилни валежи, изхвърляните отпадъци по бреговете на деретата и водните обекти също замърсяват водите.

Повърхностните води на територията на община Борован са подложени на различни видове натиск и въздействие в резултат от човешката дейност, което оказва влияние върху състоянието им. Тези източници на замърсяване се разделят най-общо на:

- Точкови източници на замърсяване:

- Заузвания на селищни непречистени отпадъчни води – към настоящия момент на територията на община Борован не са изградени канализационни мрежи и пречиствателни съоръжения;

- Земеделски източници на замърсяване на повърхностните води.

- *Дифузни източници на замърсяване:*

- Гори, преходно гористо-храстови масиви, неполивни ниви, земеделски земи, участъци с естествена растителност, урбанизирани територии;

- С битов характер от населени места без канализация и ПСОВ – както бе упоменато и по-горе при точковите източници на замърсяване към настоящия момент на територията на община Борован не са изградени канализационни мрежи и пречиствателни съоръжения;

Основни източници на замърсяване на повърхностните водни тела са попивните ями, и прекомерното наторяване на селскостопанските площи. Проблем за община Борован е и липсата на канализация и ПСОВ. Основни замърсители на повърхностните води в района на общината са и периодично възникващите нерегламентирани сметища. Сред останалите източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспорта и животновъдството.

- **Подземни води**

Съгласно План за управление на речните басейни (ПУРБ) 2016-2021г. община Борован, област Враца попада в поречието Огоста в обхвата на следните подземни водни тела:

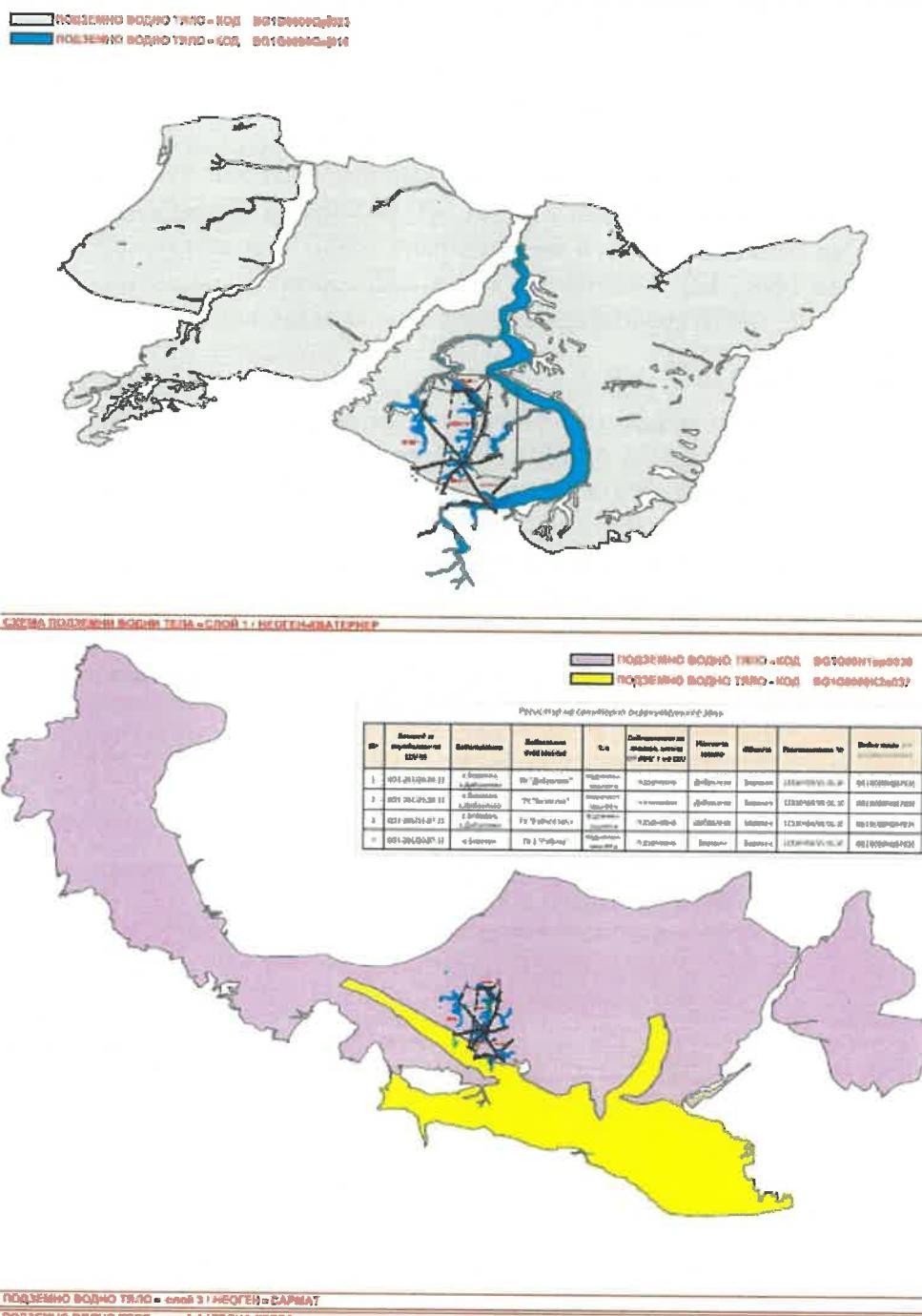
- BG1G0000QPL023 Порови води в Кватернера - между реките Лом и Искър
- BG1G0000QAL016 Порови води в Кватернера - р. Скът
- BG1G0000N2034 Порови води в Неогена - Ломско-Плевенска депресия
- BG1G000N1BP036 Карстови води в Ломско-Плевенската депресия
- BG1G0000K2S037 Карстови води в Предбалкана

Таблица 28: Данни за екологичното състояние на подземните водни тела на територията на община Борован

Код	Име	Химично състояние	Количествено състояние	Екологична цел
BG1G0000QPL023	Порови води в Кватернера - между реките Лом и Искър	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000QAL016	Порови води в Кватернера - р. Скът	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000N2034	Порови води в Нео-гена - Ломско-Плевенска депресия	лошо	добро	1. Запазване на добро количествено състояние; 2. Предотвратяване на влошаването на химичното състояние по показател NO3; 3. Запазване на добро химично състояние по останалите показатели.
BG1G000N1BP036	Карстови води в Ломско-Плевенската депресия	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.
BG1G0000K2S037	Карстови води в Предбалкана	добро	добро	Запазване на добро количествено и химично състояние.

Фиг. 11: Подземни водни тела на територията на община Борован

Подземните води на територията на община Борован са в добро общо екологично състояние.

Подземно водно тяло с код BG1G0000QAL016 и име „Порови води в Кватернера - р. Скът“ – наблюдава се с три МП /MP 079, MP 389, MP 390/, както следва:

- MP 079 при гр. Бяла Слатина ШК5 ПС "Подем 5", община Бяла Слатина, област Враца - отчетено е единократно превишаване на стандартите за качество /СК/ на нитритни йони. По всички останали показатели пробите от водата в пункта отговарят на добро химично състояние по СК на подземни води.
- MP 389 при с. Нивянин, ШК1 - ВиК Враца – Нивянин, община Борован, област Враца;
- MP 390 при с. Галиче, ТК 4 - ВиК Враца - Галиче, община Бяла Слатина, област Враца. Резултатите от проведените през последните години изпитвания на водата и в двата пункта MP 389 и MP 390 показва съответствие с изискванията за добро химично състояние по СК.

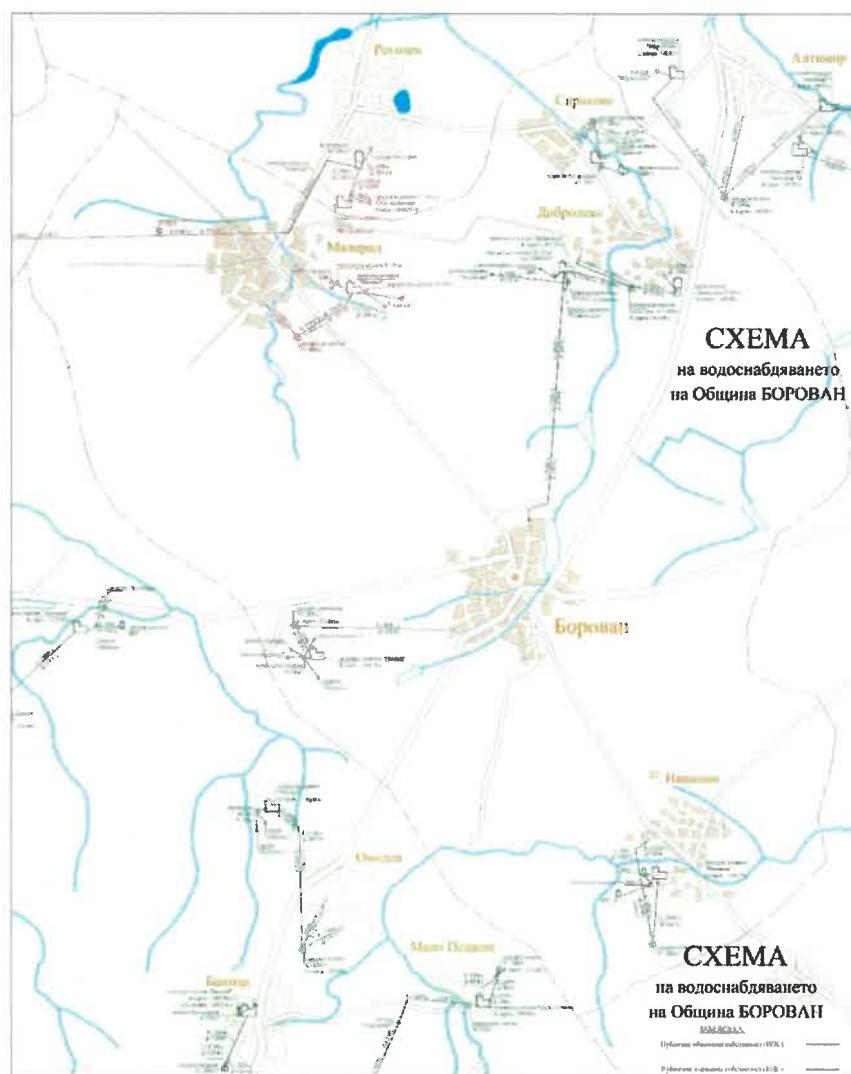
Подземно водно тяло с код BG1G0000QPL023 и име „Порови води в Кватернера - между реките Лом и Искър“ - наблюдава се с три МП /МР 122, МР 394, МР 395 /, от които представителен за община Борован е МР 395 при с.Търнак, ШК “Козя брада“, община Бяла Слатина, област Враца. Последните поручвания на водата в пункта отговарят на изискванията за добро химично състояние по стандартите за качество.

Подземно водно тяло с код BG1G00000N2034 и име „Порови води в Неогена - Ломско-Плевенска депресия“ е наблюдавано от пет МП /МР 189, МР 190, МП 404, МР 405, МР 406 /, като най-близо до община Борован е пункт МР 190 при гр. Бяла Слатина ТК 2 ПС "Подем". При мониторинга на водата в пункта е констатирана тенденция към повишаване концентрацията на мanganови иони (фиг. 12). Отчетено е също еднократно превишение на нормата на нитритни иони, в резултат на което средногодишната концентрация за показателя превишава СК.

- **Питейни води**

Всички населени места на територията на община Борован са снабдени с водопроводи. Довеждащите водопроводи са от РЕ тръби, чието захранване е от различни водоизточници в землищата на населените места от района. Довеждащите водопроводи са подключени към водопроводните мрежи от етернитови тръби, осигурявайки питейна вода на живущите в района. Водоснабдителната и водопреносната мрежа се стопаниства и поддържа от „ВиК“ ОД – Враца. Поддържането и рехабилитацията ѝ са елементи от инвестиционната програма на експлоатационното дружество.

Фиг. 12: Схема на водоснабдяването на Община Борован

На територията на общината с довеждащи водопроводи се захранват с. Сираково, с. Нивянин, с. Малорад, с. Добролево, с. Борован.

На територията на Община Борован се намира една помпена станция, която е Публична Държавна Собственост (ПДС) – помпена станция „Малорад“. Останалите помпени станции в района са Публична Общинска Собственост (ПОС). Такива са помпените станции от изток на запад и от север на юг - „Рибине“, „Добролево“, „Сираково“ и „Нивянин“.

На територията на Община Борован има една кула водоем и няколко шахтови кладенци, шахтово тръбни кладенци, тръбни кладенци и каптажи. Освен тях има иградени и редица напорни резервоари. Част от описаните до тук са подробно представени в направената справка за съществуващите водопроводни мрежи и съоръжения на територията на общината. Пространственото положение на последните е представено в графичен вид на предходната схема на водоснабдяването в общината.

Вътрешната водопроводна мрежа в общината е 132552 м, а външната – 50 328 м.

Вodoизточниците за питейно-битово водоснабдяване „Рибине“ - с. Борован; шахтов кладенец „Лейчов влах“, шахтов кладенец „Ботев път“ и „Добролево-ПС“ - с. Добролево; „ПС-Малорад“ №1 и „ПС-Малорад“ №2 - с. Малорад; „Нивянин“ №1 и „Нивянин“ №2 - с. Нивянин и „Сираково“ №1, №2 и №3 - с. Сираково имат издадени разрешителни за водовземане. За тръбните кладенци в селата Борован и Добролево има и учредени санитарно-охранителни зони с номера съответно: COЗ-286/20.07.11г., COЗ-285/13.07.11г., COЗ-284/29.06.11г. и COЗ-283/29.06.11 г.

- Водата за питейно-битово водоснабдяване отговаря на показателите за качество и няма отклонения от нормите. По данни на РЗИ – Враца за периода 2015-2019 г. са установени единични временни несъответствия по показателите нитрати в с. Сираково с 2,8 mg/l и в с. Малорад по показателите твърдост с 1,4 mg evg/l и магнезий с 28,2 mg/l.
- Прекъсванията във водоподаването за по-дълъг период от време се случват при липса на ел. енергия, вследствие на авария в електропреносната система.
- С оглед настоящето състояние и достъпа до водоснабдяване на населените места попадащи на територията на Община Борован, не се предвиждат дейности свързани с разширяването на водопроводната мрежа, както и изграждането на различни съоръжения свързани с това.

• Отпадъчни води

По данни на ВиК ООД, гр. Враца няма изградена и въведена в експлоатация канализационната мрежа в населените места в Общинна Борован (с.Борован, с. Добролево, с.Сираково, с. Малорад и с. Нивяни).

Степен на присъединеност на населението към канализационната мрежа - 0%. В тях няма изградена и въведена в експлоатация канализационна мрежа. Населените места в Община Борован са на изгребни ями. ВиК операторът не предоставя услуга отвеждане на отпадъчни води.

На територията на Община Борован няма изградена и действаща пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) и в цялата община не се предоставя услугата пречистване на отпадъчни води.

РИОСВ - Враца осъществява контрол над управлението на формирани отпадъчни води, включително емитери на отпадъчни води, заустващи към водни обекти. На основание чл.151. ал.4 от Закон за водите, се извършват периодични, контролни проверки на обекти еmitиращи отпадъчни води към водни обекти.

В населените места от община Борован няма изградена и въведена в експлоатация канализационна система и пречиствателни станции за отпадъчни води.

Заустването на отпадъчни води може да се осъществи по един от следните начина:

За обекти, формиращи отпадъчни води (битово-фекални) в границите на населените места и селищните образувания без изградена канализационна система, се прилагат разпоредбите на

Закона за устройство на територията. Съгласно чл. 87, ал. 1 от ЗУТ отпадъчните води се заузват във водоплътни изгребни ями, които отговарят на техническите и санитарно-хигиенните изисквания.

За отпадъчните води от ямата следва да се осигури периодично изтегляне и отвеждане за пречистване. Заузване на пречистени отпадъчни води в повърхностен воден обект, съгласно чл. 46, ал. 1, т. 3 от ЗВ, става единствено след издаване на Разрешително за ползване на повърхностен воден обект за заузване на отпадъчни води, по реда на Глава четвърта от ЗВ, което се издава от директора на БДДР - Плевен.

На територията на община Борован няма издадени и действащи разрешителни за заузване на отпадъчни води, както и производствени обекти, притежаващи Комплексно разрешително, издадено по реда на Глава седма от ЗООС.

Относно актуалното състояние на количеството и качеството на повърхностните и подземни водни тела, компетентен орган за предоставяне на тази информация е Басейнова дирекция „Дунавски Район“ - Плевен.

На територията на община Борован няма предприятия, използващи радиоактивни вещества, отстоянието на Общината от „АЕЦ Козлодуй“ ЕАД е значително, следователно не се извършва радиационен мониторинг на водите.

През периода 2016-2019 г. е извършено регионално прединвестиционно проучване за „ВиК“ ОД - гр. Враца, в което е направен анализ и обследване на границите и товарите на агломерациите с над 2000 еквивалент/жители. При запазване броя на еквивалент-жителите на община Борован и през новия програмен период, общината може да се включи в инвестиционната програма за финансиране на канализационна мрежа и локална пречиствателна станция за отпадни води (ЛПСОВ). Инвестиционните стойности в инвестиционната програма от регионално прединвестиционно проучване за „ВиК“ ОД - гр. Враца обаче подлежат на актуализация за краен проектен период - 2048 год.

За привеждане на канализационните мрежи в област Враца в съответствие изискванията на Директива 91/271/EИО за населени места е необходимо на следващ етап и при доказана технико-икономическа оценка:

- Изграждане на ЛПСОВ с. Борован;
- Изграждане на канализационна мрежа за битови отпадъчни води и съоръжения към нея в с. Борован;
- Изграждане на ЛПСОВ Малорад;
- Изграждане на канализационна мрежа за битови отпадъчни води и съоръжения към нея в с. Малорад;
- Изграждане на ЛПСОВ Нивянин;
- Изграждане на канализационна мрежа битови отпадъчни води и съоръжения към нея в с. Нивянин.

На територията на Община Борован ще се извършва очистване на отпадните води в две пречиствателни станции за отпадни води (ПСОВ), които ще бъдат изградени на площта на два имота с НТП пасище. Имотите са респективно в с. Борован и с. Малорад. Местоположението на ПСОВ в с. Борован е в североизточната му част, докато станцията в с. Малорад се намира в северната му част.

3.3. Земи и почви

Почвата е един от най-важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните екосистеми тя изпълнява определени функции: осигурява среда за развитие на растенията и реализиране на тяхната биопроуктивност, поддържа генетичните ресурси и обитанието на многобройни живи организми. Тя регулира и разпределя водния отток, съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции. Почвата е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сирови материали и

съхранява геогенното и културно наследство на човечеството. Като компонент на околната среда тя е подложена на вредни въздействия и затова опазването и е от особено значение.

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда. Образувана в продължение на милиони години, тя се явява огледало за състоянието на ландшафтите и в нея се отразяват и пречупват взаимовръзките между останалите компоненти на природната среда (скали, води, климат, растителност, дейност на човека). Без почвената покривка е невъзможно съществуването и вегетацията на естествената и културната растителност.

Почвата представлява сложна природна система изградена от минерални частици, органични вещества, газове, макроорганизми и микроорганизми. Минералните частици образуват основната маса на почвата, а органичните вещества съставляват 10-20% от химичния и състав. Хумусът заедно със съдържанието на вода и газове определя нейното плодородие. Той е източник на хранителни вещества за растенията, тъй като при разлагането му се освобождава въглероден диоксид, нитрати, фосфати. Тези съединения са лесно усвоими от растенията. Хумусът, образуван в горния почвен слой се отнася от инфильтриращата в почвата вода в подолните хоризонти. Чрез обработка на почвата, той заедно с разтворените химични вещества се изнася отново на повърхността.

Химизацията, промишлеността и влиянието на интензивния автомобилен поток са идентифицирани като основни причини за замърсяването на земеделските земи и влошаване състоянието на почвите като цяло. По въздушен път се пренасят азотни и серни съединения, въглеводороди и оловни аерозоли, затова голям дял в замърсяването на почвите има автотранспортът.

Почвата играе роля за кръговрата на веществата в природата и минерализиране на органичните отпадъци от живота, осигурява плодородието и изхранването на човека, влияе върху състава на въздуха, водата и хранителните продукти, представлява среда за съхраняване и предаване на болестотворни причинители, влияе върху климата на местността и др. Следователно тя, освен полезно може да оказва и отрицателно влияние върху условията на жизнената среда и здравето на населението. Замърсяването на почвата се проявява в две форми:

- Физическо изменение на почвените структури. Най-големи поражения върху почвите се нанасят от антропогенно натоварените екосистеми. Отклоненията в почвените параметри се отнасят преди всичко до структурата на почвата, нейната порьозност и пътност. Измененията им водят до рязко влошаване на вентилацията и дренажа в почвата, вследствие на което настъпва рязко снижаване на активността и количеството на микроорганизмите разлагачи органичните вещества.

- Химическо замърсяване на почвата. Химическите замърсявания на почвите от антропогенен произход превъзхождат многократно в количествено и качествено отношение всички видове физически измемения. Те са следствие от много причини, които условно можем да ги разделим в следните групи:

- Газове - промишлени отходи съдържащи сяра, а също така съдържащи и тежки метали, халогениди, азотни оксиidi;
- Прах - дим от промишлени димоотводи, транспортен прах и др.;
- Соли - особено тези в резултат на обработване с луги и химикали на пътищата през зимата, рудодобивната промишленост, кариери и др.;
- Агрехимикали от растителната защита;
- Органични газове и течности - продукти от ТЕЦ, автотранспорта и др.;
- Радиоактивни замърсявания - АЕЦ, промишленост, аварии и др.

Почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, вкисляване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплаха за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични

свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, вкисляване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

Почвите в района на община Борован са в добро екологично състояние, както по отношение на запасеност с биогенни елементи, така и по отношение замърсяване с тежки метали и металоиди. Срещат се предимно карбонатен чернозем и сиви горски почви. На територията на общината липсват значителни нарушения на земните недра и почвите. Развитието на ерозийните процеси е в умерени граници.

По информация на РИОСВ – Враца, на територията на община Борован няма разположен пункт от Националната система за почвен мониторинг за вземане и изпитване на почвени преби. В общината няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали /олово, мед, цинк, арсен, кадмий, никел, хром/ и нефтопродукти. Няма разположени складове в който се съхраняват негодни препарати за растителна защита. Не са констатирани замърсявания с пестициди. Няма данни за вкиселени и ерозирали почви.

Локални замърсявания на почвите възникват вследствие нерегламентирано депониране на строителни и битови отпадъци от жителите на населените места в общината.

Получават се малки локални замърсявания главно с органични остатъци, при преработката на земеделска продукция; строителни отпадъци, изхвърляни нерегламентирано, и битови – около населените места и крайпътните пространства.

Замърсяването на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е с локален и силно ограничен характер.

За наблюдение и контрол на качеството на почвите в област Враца е създадена организация за провеждане на мониторингова дейност. Пунктовете, в които се извършва пробонабирането на почвени преби, са определени от Изпълнителната агенция по опазване на околната среда към МОСВ. Те са разположени по цялата територия на област Враца и са в зависимост от източниците на замърсяване на почвата.

По отношение на община Борован не е извършвано пробонабиране, с оглед на което да се установи категорично състоянието на почвите, но няма данни и сигнали за тяхното замърсяване.

Поради настъпилите промени в икономиката и засиления контрол върху работещите промишлени производства в областта, се забелязва тенденция на намаляване на натоварването на почвите с тежки метали и арсен.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени“ чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфильтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

За територията на община Борован не са регистрирани замърсявания на почвите с нитрати от предозирано торене. Малък е дела на замърсения от антропогенна дейност територии в рамките и извън населените места. Въпреки това трябва да се има предвид, че общината попада в нитратно чувствителна зона.

Ерозията на почвата е процес на разрушаване, пренасяне и отлагане на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на естествени и/или антропогенни процеси. Загубата на почвен материал оказва съществено влияние върху функциите на почвата, както в мястото на проявленето на ерозията, така и върху прилежащите територии. Ерозията води до намаляване на дълбината коренообитаемия слой, количеството на хранителните елементи и запасите на почвена влага; изчерпване на филтриращия и буферния капацитети на

почвата; намаляване на съдържанието на почвено органично вещество; загуба на биоразнообразие; деградация на почвената структура - образуване на почвена кора и разпространение и акумулация на замърсители във водните течения. Природните и стопанските условия на територията на България създават предпоставки за разпространението на водна, ветрова и иригационна ерозия. Наред с природно обусловените фактори, степента на проявление на почвената ерозия зависи и от човешката дейност. Неправилната обработка на почвата, обезлесяването и горските пожари също са съществени фактори, оказващи влияние върху този процес. Провежданите мероприятия за борба с това вредно явление са агротехнически, лесотехнически и хидротехнически. На територията на община Борован ерозирали почви почти няма.

Ерозията е най-широко разпространеният и интензивно протичащ деградационен процес върху почвената покривка на земята. Крайният резултат от действието на ерозията е безвъзвратното разрушаване на почвата, както като природно тяло и средство за селскостопанско производство, така и като основа на природната среда. Прилагането на добри земеделски практики, правилното залесяване и обработки са гаранция за предотвратяването на ветрова и водна ерозия на почвата. Опазването на почвите от ерозията става чрез земеустроителни, агротехнически, лесомелиоративни и мелиоративни-технически дейности.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични канелени горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на общината.

Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

Ежегодно в сезона по прибиране на реколтата и през пожароопасния период, във връзка със Закона за опазване на земеделските земи се издава Заповед на кмета на общината за забрана паленето на стърнищата, с цел предпазване от пожари и унищожаване на хумусния слой на почвата.

ИЗВОДИ:

Почвите са ограничен и практически невъзстановим природен ресурс и е необходимо опазването им да е приоритет на всеки. Само с общи усилия и действия на всички компетентни органи ще се постигнат положителни резултати относно трайното намаляване и/или предотвратяване на дейностите и процесите, водещи до вредни изменения на почвата.

Почвите в община Борован са в сравнително добро общо екологично състояние. При извършените анализи в близките до територията на общината пунктове за почвен мониторинг не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и вкисляване на почвите. Това се дължи на воденето от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилна употреба на пестициди и торове и сейтбооборот.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища; образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени“ чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфильтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

3.4. Зелена система и биоразнообразие

3.4.1. Защитени зони и биоразнообразие

Мрежата „Натура 2000“ е най-амбициозната инициатива, която никога е предприемана за опазване на богатото природно наследство на Европа. Екомрежата е създадена през 1992 г. чрез приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа. Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година“. Досега в нея са включени около 20 000 обекта, които обхващат почти 20% от територията на ЕС. Целта на мрежата „Натура 2000“ е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници. „Натура 2000“ не е просто система от строго охранявани природни резервати. Тъй като тя е неразделна част от селския пейзаж, важно е обектите да продължават да се управляват по начин, който отчита присъствието на уязвими местообитания и видове.

Принципът за управление на екомрежата е, че човек и природа работят най-добре в партньорство помежду си. Този принцип има много предимства както за опазване на природата, така и за хората, които живеят и работят в селски райони. „Натура 2000“ на практика е течен съюзник, способстващ за запазване на икономическата жизнеспособност и социалната структура на много от селските райони. Тя предоставя нови възможности за икономическа диверсификация и вътрешни инвестиции.

Към 2020 г. националната мрежа от защитени зони включва: 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23,1% от територията на България; 234 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3% от територията на България.

Със Закона за защитените територии (ЗЗТ) се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Целта на закона е опазването и съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достояние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа.

Защитени зони

В териториалния обхват на община Борован не попадат защитени зони в обхвата на Европейската екологична мрежа „Натура 2000“. Най-близо разположената защитена зона (до земл. с. Сираково и с. Добролево) е BG0000508 „Река Скът“ за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка със защитени зони, приет с Решение №122/02.03.2007 г. на Министерски съвет (обн. ДВ бр. 21/2007 г.).

Защитени територии

По смисъла на Закона за защитените територии на територията на община Борован се намира Защитена местност „Борованска могила“ с площ 198,8 хектара, в землището на с. Борован, обявена със Заповед №.316 от 20.02.1961 г., бр. 31/1961 на Държавен вестник, на Министъра на горите и опазване на природната среда и прекатегоризирана от историческо място в защитена местност с Прекатегоризация със Заповед №.РД-638 от 26.05.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник на Министъра на околната среда и водите. Целите на обявяване на местността за защитена е опазване на характерния ландшафт.

Защитена местност „Борованска могила“ обхваща по-голяма част от възвишението Борованска могила и първоначално е обявено като историческо място. Изолираното възвишение Борованска могила се издига в най-северната част на Западния Предбалкан и е разположено в големия завой на река Скът в района на село Оходен.

Възвищението е остатък от разрушена във времето антиклинала. На югозапад, запад и север се спуска със стръмни, на места отвесни склонове към долината на река Скът. Източните и югоизточните му склонове са полегати. На югоизток се свързва с планински рид Веслец.

На северните склонове на възвищението „Борованска могила“, южно по права линия от центъра на село Борован се намират останки от стара римска крепост.

На територията на ЗМ „Борованска могила“ се забранява ловуването, гърменето, събирането на яйцата на полезния дивеч, както и всички действия, които я рушат и загрозяват.

Съгласно геоботаническото райониране (по Бонdev, 1997 г.) България се поделя на три области (Европейска широколистна горска област, Евроазиатска степна и лесостепна област и Средиземноморска склерофилна горска област) с 5 провинции, 28 окръга и 80 района.

Територията на община Борован попада в Европейската широколистна горска област в границите на Илийска (Балканска) провинция на Дунавски хълмисто-равнинен окръг.

На територията на община Борован доминират земеделските площи, които са установени на мястото на горите в дъбовия пояс и дъбово-габъровия пояс. Селскостопанските площи са разположени на мястото на смесени гори от цер и благун.

Лесистността на територията на община Борован е изключително ниска. Районите обхванати от горски масиви е 600.02 ха, което е около 2.85 % от територията на общината при средна за страната 34%, а в Европейския съюз 31.1 %. Липсват мащабни горски комплекси. Поголямата част от земята е със земеделско предназначение -18989.06 ха.

Съгласно разпоредбата на чл. 181, ал. 2 от Закона за горите, с решение №442 по протокол № 60/27.02.2015г. на Общински съвет Борован, формата на управление на горските територии – собственост на общината ще се осъществява от физическо лице, вписано в публичния регистър за упражняване на лесвъдска практика. В следващата таблица са посочени площта и начина на трайно ползване на горския фонд при община Борован.

Таблица 29: Гори в община Борован

Имот №	Местност	Начин на трайно ползване	Площ /дка/
302001	Върба	Широколистна гора	44.700
303001	Шаварна	Нискостеблена гора	368.768
304001	Изварковец	Нискостеблена гора	120.304
305001	Изварковец	Нискостеблена гора	55.353
306001	Дренето	Нискостеблена гора	31.239
307003	Дренето	Нискостеблена гора	163.308
315001	Могилата	Широколистна гора	216.317

Източник: Предварителен проект на Общ устройствен план на община Борован

Разпространението на горите и храстовата растителност е сравнително разредено. Тревната покривка е изградена предимно от ксерофитни тревни видове.

Мезоксеротермната тревна растителност е представена от луковична ливадина, пасищен райграс, троскот, на места - белизма и садина. Броеничеста ливадна и ливадна власатка участват основно в изграждането на мезофитните тревни формации.

В частните имоти в селата се наблюдава голямо видово разнообразие от културна дървесна растителност - плодни дървета и насаждения.

За района на община Борован е характерно наличието на различни лечебни растения – предимно треви и храсти. Това е предпоставка за развитие на билкарството като поминък за част от населението, като контрол върху брането на основа квотите, дадени от РИОСВ – Враца,

се извършва от общината. Чрез определяне на разрешените количества и даване указания за начина на бране и съхраняване на билките, общинаците цели опазване на находищата от билки.

Животинският свят и животинските видове са характерните за средноевропейската фаунистична зона. Често срещани животински видове са язовец, дива свиня, лисици, сърни, зайци, белки и чакали.

Орнитофауната на Дунавския биогеографски район е изключително разнообразна и показва около 85% сходство с тази на Черноморския биогеографски район. Разнообразието на птиците надхвърля 180 вида в местообитания, повечето от които основно около р. Дунав. Преобладават водоплаващите птици.

Сериозна заплаха за биоразнообразието на община Борован представляват пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, бракониерството и изсичането на горите за огрев. От голямо значение за населението от района на горското стопанство са защитните - водоохранителни, противоерозионни и рекреационни функции на горите.

Основните проблеми, свързани с биоразнообразието в района са в резултат от антропогенизацията на териториите, при което се получава влошаване на състава и структурата на естествената растителност поради разширяване на участията на плевелни видове и на антропофитни съобщества и групировки в нея, което води до намаляване на продуктивността и качествата на получаваните ресурси.

РИОСВ - Враца упражнява контрол за ограничаване на незаконната търговия с редки и защитени видове растения и животни. Периодични наблюдения се предвиждат върху популациите на застрашените и редки животни. Отчитат се местообитанията, тенденциите в числеността и плътността на находищата, регистрират се отрицателните въздействия.

3.4.2. Лечебни растения

Важна част от биоразнообразието и особена категория от флората на община Борован са лечебните растения. Съгласно националното законодателство, Кметът на община Борован съпътства и контролира изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като: организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда; издава позовилителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост; издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения и предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на мониторинга и кадастръа на лечебните растения за териториите, намиращи се под негова юрисдикция.

В последните години значително нараства интереса към билките. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина сировина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др.

Съгласно разпоредбите на Закона за лечебните растения /ЗЛР/ „билки за лични нужди“ са количества билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден. За корени и коренища, каквито се събират от залиста, разрешеното количество за лични нужди е до 1 кг.

Община Борован, съвместно с ДГС „Враца“, РИОСВ - Враца и други обществени организации трябва да организира контрола за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения. Естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготовителни пунктове.

По информация от Община Борован за периода 2015-2019 г. са издадени 16 броя позовилителни за събиране на общо 1400 кг лечебни билки от общинския поземлен фонд, съгласно разпоредбите на чл.22 от Закона за лечебните растения. Средногодишно от района се събират около 300 кг билки по официални данни.

Съгласно Хронологичния атлас на лечебните растения в България, в района на община Борован са разпространени следните видове лечебни растения: бял равнец - *A. millefolium*, жълт равнец - *Achillea clipeolata*, мента - *Mentha spicata*, ливадна метличина - *Centaurea jacea*, обикновен киселец - *Rumex acetosa*, лечебна комуника - *Melilotus officinalis*, маточина - *Melissa officinalis*, теснолист живовляк - *Plantago lanceata*, широколистен живовляк - *Plantago major*, жълт канарион - *Hypericum perforatum*, обикновена шипка - *Rosa canina*, обикновен риган - *Origanum vulgare*, обикновен глог - *Crataegus monogyna*, мащерка - *Thymus*, еньовче - *Galium verum*, липа дребнолистна - *Tilia cordata*, липа едролистна - *Tilia platyphyllos*, обикновен дрян - *Cornus mas*, смрадлика - *Cotinus coggygria*, горска ягода - *Fragaria vesca*, здравец обикновен - *Geranium macrorrhizum*, лайка езичеста - *Chamomilla suaveolens*, коприва - *Urtica dioica* и др.

Съгласно ЗЛР отделни видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване, или има опасност от появяването на такава тенденция. Специалният режим се определя всяка година със заповед на министъра на околната среда и водите, като този режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на допустимото за събиране количество билки; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

От представителите на лечебни растения най-масово от населението се събират: коприва, лайка, мащерка, мента, босилек, риган, бял равнец, жълт канарион и глухарче.

Законът за лечебните растения (ЗЛР) изисква разработването на специален раздел за лечебните растения към Програмата за опазване на околната среда (ОПООС) на всяка община; към плановете за управление на защитените територии, както и към горскостопанските планове и програми. Целта на раздел „Лечебни растения“ е да планира ползването, така че то да бъде устойчиво и да осигури опазване на лечебните растения.

Забележка: Подробна информация за лечебните растения на територията на общината, дейностите и мерките за опазване на ресурсите и разнообразието им се съдържа в Приложение - 1 Раздел „Лечебни растения“ към настоящата Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.

3.4.3. Зелена система

Най-важна роля за околната среда, санитарно-хигиенните условия на живееене и свързания с това здравен статус на населението на община Борован има зелената система.

Зелената система включва следните категории зелени площи:

- Обществени паркове и градини;
- Специализирани паркове и градини;
- Санитарно-защитни озеленяване;
- Транспортно озеленяване;
- Озеленяване за ограничени ползване;

Те имат следните по-важни социални и екологични функции: рекреационни (задоволяват потребностите от спорт и отпих; естетически и ландшафтно-естетически; биоклиматични – приток на свеж чист въздух от зоните извън урбанизираните територии на населените места, подобряване на микроклиматичните характеристики на средата; мелиоративни – преразпределение на повърхностния и подземен отток на водите; екологични – предотвратяване миграцията на замърсителите от урбанистичните дейности и транспорта, продуцират кислород, погълщат част от вредните газове и праха, блокират миграцията на тежките метали (от транспорта и промишлеността) в почвата и околната среда.

Местата за отпих и зелена система включват градинки и паркове в общинския център и кметствата, които са приоритетно оформени пред сградите с обществено предназначение.

Зелените структури в санитарно-защитното озеленяване са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси, озеленени крайречни сервитути, озеленени дерета и оврази, санитарно-защитни пояси, транспортно озеленяване.

Деретата и овразите на територията на община Борован в голямата си част са обраснали с естествена местна влаголюбива растителност. Санитарно-защитни пояси има на определени места в общината, покрай по главните пътища. Транспортното озеленяване включва зеленината и уличните дървета по протежението на главните и второстепенни улици. Нормативно озеленяването на урбанизираните територии се определя в Закона за устройство на територията, Закона за опазване на околната среда, Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони на МПРБ и Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност на бившето Министерство на териториалното развитие и строителството.

Зелената система на Община Борован се формира от всички паркове, градини, зелени пояси около водни обекти и улично озеленяване в границите на урбанизираната територия. Тя се допълва от зелените площи със специално предназначение, като терените за спорт и атракции, гробищните паркове и такива за ограничено ползване, които включват дворащното озеленяване и зелените зони около обществени сгради, здравни и учебни заведения.

В селищната зелена система на Борован съществено визуално присъствие имат и парковите територии на общината – Паркове в с. Борован – 6; Паркове в с. Добролево – 3; Паркове в с. Малорад – 2; Парк в с. Нивянин – 1. Всички дванадесет парка на територията на общината са публична общинска собственост с обща площ от 66 350 кв.м.

Основа на зелената система са озеленените площи, предназначени за широко обществено ползване – паркове, градини, улично озеленяване, извънселищни паркове и лесопаркове, представляващи публична собственост. Допълващи зелената система са озеленените площи за ограничено обществено ползване в имотите за жилищни, вилни, обществени, производствени, курортни и спортни сгради и комплекси, както и озеленените площи с друго специфично предназначение – гробищни паркове и защитни насаждения. Системата на зелените площи в населеното място представлява взаимно съгласувано разполагане на различните видове зелени и свободни площи с цел да се осигурят най-благоприятни хигиенни условия, декоративни ефекти и създаване на условия за отдих на населението.

Зелената система включва следните структурни елементи: тревни площи, декоративна растителност, алеи, площадки и архитектурни декоративни елементи и съоръжения.

Озеленяването влияе на температурата, относителната влажност, скоростта на движение на въздуха; върху подобряване на химичния състав на въздуха, намаляване на праха в него, както и на намаляването на шума в градската среда.

Озеленените площи за широко обществено ползване и площадите със специфично предназначение са публична собственост на държавата и общините.

Зелените системи и озеленените площи се устрояват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в наредбата.

Зелена система на с. Борован е развита и значително надвишава минималните изисквания на ЗУТ. Основен проблем в зелените зони на общинския център са свързани с тяхната поддръжка и стопанисване. Зелените площи на територията на общината се почистват и поддържат от Общинска администрация Борован.

4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда

4.1. Отпадъци

Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаване рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се

разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен сировинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанска дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкият живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количество и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;
- Други фактори.

Като се изхожда от административно-территориалната и социално-икономическа характеристика на община Борован, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промишлените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

В община Борован има добре изградена и успешно функционираща система за сметосъбиране и сметоиззвозване, която обхваща 100% от населението.

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20.03.01.

Община Борован е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците - регион Оряхово. В сдружението участват още общините: Оряхово, Мизия, Хайдарин, Козлодуй, Бяла Слатина и Кнежа. Сдружението е създадено на 01.09.2010 г. Смесените битови отпадъци от територията на общините се извозват до Регионално депо за неопасни битови отпадъци (РДНБО) – гр. Оряхово. Всички членове на РСУО са задължени да постигнат общи цели за рециклиране и общи изисквания по отношение на екологосъобразното обезвреждане на отпадъците, генериирани на тяхната територия.

Отпадъците, генериирани на територията на община Борован се извозват до регионално депо за неопасни битови отпадъци – Оряхово. Входящият контрол на отпадъците на депото има за цел да допуска депониране само на неопасни отпадъци и производствени неопасни такива. Контролът се осъществява от оператор – кантарджа. Освен измерването и регистрирането на постъпващия отпадък се извършва и визуална проверка. Измерването става с електронна везна като данните се запиват в компютъра, с който е оборудван кантарът. Технология на депониране на неопасни отпадъци включва:

- разтоварване
- разриване с уплътняване
- запръстяване
- оросяване с инфильтрирали води

Депото разполага с газоотвеждаща система и дренажна система за инфильтрирали води.

На този етап отпадъците, генериирани на територията на община Борован не се подлагат на предварително третиране в съоръжение преди депонирането им.

В процес на изпълнение е проект „Изграждане на инсталация за предварително третиране и инсталации за компостиране, в рамките на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Оряхово“. Проектът на обща стойност 13 499 млн. лева е финансиран по процедура „Комбинирана процедура за проектиране и изграждане на компостиращи инсталации и на инсталации за предварително третиране на битови отпадъци“, Приоритетна ос 2 „Отпадъци“ на Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“. Очаква се регионалните съоръжения за сепариране и компостиране да бъдат въведени в експлоатация през 2022 г.

Чрез предварителното третиране на смесените битови отпадъци ще се достигнат целите за рециклиране на отпадъчни материали от хартия, картон, пластмаса и метал, заложени в ЗУО и целите за оползотворяване на биоразградимите отпадъци.

Старите общински сметища на територията на община Борован са закрити.

Дейностите по сметосъбиране, сметоизвозване и поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на община Борован се извършват от звено към Общинската администрация. Събирането и транспортирането на смесени БО до Регионалното депо се извършва със собствени сметоиззвозващи машини.

В общината функционира добре изградена система за сметосъбиране, чрез разполагане на контейнери и съдове за смет във всички населени места.

Таблица 30: Количество депонирани смесени битови отпадъци от община Борован 2015-2019 г. (тона)

2015	2016	2017	2018	2019
774	882	785	741	747

Източник: Община Борован

Въпреки, че населението на общината намалява с около 8% през 2019 г. спрямо 2015 г., количеството генерирали смесени битови отпадъци намалява с около 4% за същия период. През 2016 г. е регистрирано нарастване на депонираните отпадъци спрямо 2015 г. със 108 тона, но след това през 2018 г. се отчита спад до 741. От всички населени места на територията на общината през 2019 г. са депонирани общо 747 тона отпадъци. Цитираните количества ТБО са образувани не само в домакинствата, но също и в обществените сгради, търговски обекти, предприятия и други генератори.

Периодичното увеличаване на количествата на събранныте отпадъци от всички населени места, може да се обясни с няколко съществени причини:

- Продължаваща тенденция за увеличаване на дела на биоотпадъци /растителните отпадъци, животински отпадъци, градински, слама сено и др.), предвид селскостопанския характер на общинската територия. За съжаление тенденцията за увеличаване на отпадъците от селскостопанска дейност, които попадат в контейнерите за битови отпадъци се увеличава, въпреки възможностите за повторната употреба на тези отпадъци чрез домашно компостиране, преработване във фуражи и др.

- Увеличава се и дела на инертните отпадъци, попадащи в съдовете за битови отпадъци. Това са отпадъци от пепел, сгуря, дребни строителни отпадъци, пясъци и др. Тези отпадъци, заедно с пластмасата и биоотпадъците се характеризират с най-голяма относително тегло спрямо останалите отпадъци.

Важен показател за управление на отпадъците е **нормата на натрупване на отпадъците**, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. Образуваните битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/година, за Северозападен район – 326 кг/човек на година, за област Враца 275 кг/човек/година, за община Борован – 142 кг/човек/година, тоест значително по-ниско от средната норма за областта и за страната.⁶

Нормата на натрупване на отпадъците в община Борован за 2019 г. е 146 кг/чов./г., което е с 6 кг/човек/на година повече спрямо 2015 г. (140 кг/чов.год.).

Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Борован е значително по-ниска от допустимите стойности. Това означава, че Общинската администрация се справя успешно с процесите на управление на отпадъците, но трябва да предприеме съответните мерки за ограничаване на образуването им и да намали регистрация ръст през последните години, чрез участие в изграждащата се Регионална система за управление на отпадъците със сепарираща и компостираща инсталации в гр. Оряхово, въвеждане на домашно компостиране за

⁶ При изготвяне на настоящата програма НСИ не е публикувал официални данни за битовите отпадъци и нормата на натрупване за 2019 г.

биоразградимите отпадъци и разширяване на системата за разделно събиране на рециклируемите отпадъци от опаковки.

Данните от Доклада за морфологичния анализ за състава на събраните, извозени и депонираните от територията на община Борован на Регионално депо - Оряхово смесени битови отпадъци са представени в следващата таблица.

Таблица 31: Морфологичен състав на отпадъците на община Борован в %

Фракция на отпадъците	Морфологичен състав
Хранителни отпадъци	13,66
Хартия	10,42
Пластмаса	9,89
Текстил и кожа	5,73
Гума	0,03
Градински отпадъци	24,51
Дървесни отпадъци	3,50
Стъкло	5,96
Метали	7,07
Инертни материали	18,70
Опасни отпадъци от бита	0,53
ОБЩО	100,00

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четирисезонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генериирани от територията на община Борован

Приближителният състав на генерираните отпадъци в тегловни проценти е: хранителни – 13,66%; хартия – 10,42%; пластмаса – 9,89%; текстил и кожа – 5,73%; гума – 0,03%; градински – 24,51%; дървесни – 3,50%; стъкло – 5,96%; метали – 7,07%; инертни – 18,70%; опасни отпадъци от бита – 0,53%.

Таблица 32: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците

Видове отпадъци	Населени места от 3 до 25 хиляди жители
Хранителни	23.20%
Хартия	8.50%
Картон	5.50%
Пластмаса	10.10%
Текстил	3.70%
Гума	0.90%
Кожа	0.90%
Градински	21.70%
Дървесни	2.00%
Стъкло	6.10%
Метали	2.00%
Инертни	14.80%
Опасни	0.60%
Общо	100.00%

Източник: НПУО 2014-2020 г.

Сравнявайки състава на генерираните отпадъци в община Борован с референтните стойности, съгласно Методиката от НПУО 2014-2020 г. можем да направим извода, че пет вида отпадъци превишават допустимите норми. Това са: хартия, текстил, градински, метали и инертни. Най-голямо е отклонението при инертните – близо 4 пункта, градинските – 3 пункта, хартия и текстил – 2 пункта, при металите – 1 пункт и текстил – 2 пункта.

Най-голям относителен дял в битовите отпадъци на община Борован имат фракциите – „градински отпадъци“ – 24,51%, в това число растения, растителни остатъци, окапали листа, трева и др., „инертни материали“ – 18,76, „хранителни отпадъци“ – 13,66% и „хартия“ – 10,42%. Рециклируемите отпадъци заемат много голям относителен дял – почти 33%, в това число – хартия и картон, пластмаса, метали и стъкло. От този вид отпадъци най-високо е

процентното съдържание на хартията – 10,42%, следвано от пластмаса – 9,89 %, метали – 7,04% и стъкло – 5,96%. Процента на отпадъците от фракция „инертни материали“ е средно – 18,7%, което показва, че в контейнерите за битова смет се изхвърлят значителни количества пепел и сгурия от отопление на твърдо гориво, строителни отпадъци, пръст и др.

Събирането и транспортирането на смесени БО в община Борован се извършва от Общината със собствен сметоизвозващ камион Мерцедес 2028L рег.№ ВР0506ВТ, закупен след Решение № 9 Протокол № 2 от 27.11.2015 г. на Общински съвет Борован.

На територията на община Борован са разположени общо 163 бр. контейнери за смесени БО, както следва по населени места:

- В с. Борован – 66 бр.
- В с. Малорад – 52 бр.
- В с. Добролево – 21 бр.
- В с. Сираково – 10 бр.
- В с. Нивянин – 14 бр.

Кратността на обслужване на съдовете е по график. Ежегодно се изготвя график за сметоизбирането на отпадъците, определен със заповед от Кмета на Общината. Графикът, който се изпълнява през 2020 г. е: Понеделник – с. Борован; Сряда – с. Сираково, с. Добролево и с. Нивянин; Четвъртък – с. Малорад.

Община Борован си сътрудничи с организацията по оползотворяване „Екопак България“ АД за осъществяване на разделното събиране на отпадъци от опаковки.

Съгласно изискванията на ЗУО и критериите за брой на обслужваното население по реда на чл. 24, т. 1, б. „а“ от Наредбата за опаковките и отпадъците от опаковките, организацията по оползотворяване на отпадъци от опаковки е разположила на територия на с. Борован общо 33 бр. жълти и зелени и сини контейнери за разделно събиране на отпадъци от опаковки, вкл. на следните компоненти на общия поток от БО от домакинствата: хартия и картон, пластмаса, метал и стъкло.

Контейнерите са разделени на 11 групи по три броя от вид, както следва:

- 11 сини пластмасови контейнера, тип „Иглу“ с обем 1.5 м³ - за събиране на хартиени и композитни отпадъци от опаковки ;
- 11 жълти пластмасови контейнера, тип „Иглу“ с обем 1.5 м³ - за събиране на пластмасови и метални отпадъци от опаковки;
- 11 зелени пластмасови контейнера, тип „Иглу“ с обем 1.5 м³ - за събиране на стъклени отпадъци от опаковки.

Контейнерите се поставят на определени места в цялото село, където се генерираят най-голямо количество отпадъци от опаковки – централната част, главни улици, търговски обекти и учебни заведения, останалите райони на Борован. В случай, че в даден комплект контейнери не се събира достатъчно количество отпадъци, по преценка на „Екопак България“ АД, след съгласуване с администрацията на Община Борован те се разполагат на друго място.

С оглед осигуряване на необходимия обем на разположените съдове, изискван по реда на НООО се предвижда два пъти в годината да се прави преглед на техническото състояние на контейнерите, като за целта се разписва констативен протокол между Община Борован и „Екопак България“ АД и тези които не отговорят на изискванията за правилно функциониране на системата – изгорели или счупени ще бъдат подменени с нови съдове.

За периода 2018 – 2019 година чрез системата на разделно събиране на отпадъци на територията на Община Борован са събрани следните количества отпадъци от следните групи:

Таблица 33: Събрани разделно количества отпадъци по вид 2018-2019 г.

Година	2018 г.		2019 г.		
	Вид контейнери	Придобит отпадък Бруто /кг./	Количество отсортиран отпадък /кг./	Придобит отпадък Бруто /кг./	Количество отсортиран отпадък /кг./

сини	1100	678	960	614
жълти	1120	881	1160	948
зелени			900	900
Общо	2220 кг.	1559 кг.	3020 кг.	2462 кг.

Източник: Община Борован

Събраното количество от цветните контейнери, разположени в с. Борован е 8,83 т., в т.ч. хартия – 4,43т., пластмаса – 2,22 т., стъкло – 2,18 т., от които предадени за рециклиране: хартия – 6,214 т. (включително и от предходната година), пластмаса – 2,204 т. (включително и от предходната година), стъкло – 22,121 т. (включително и от предходната година).

Негодните за оползотворяване за рециклиране отпадъци се транспортират за сметка на „Екопак България“ АД до РДНО Оряхово, където се депонират за сметка на Община Борован. Графикът за обслужване на контейнерите за разделно събиране на отпадъци от опаковки се извършва както следва.

- Сини контейнери – един път на два месеца
- Жълти контейнери – един път на два месеца
- Зелени контейнери – един път на три месеца, и при запълване поне на половината съдо-ве на 70 % от обема.

При възникнала необходимост се иззвозват извънредно.

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“⁷ за община Борован е значителен – 52,09%, в това число - хранителни – 13,66%, градински – 24,51%, дървесни отпадъци – 3,50%, хартия – 10,42%. Според извършения морфологичен анализ през 2016 г. в община Борован разделно събраните биоразградими отпадъци са 2,14 тона хартия и 100,80 тона градински отпадъци или общо около 25% от биоотпадъците (405 тона). По този показател общината все още не е достигнала целевата стойност от 50 на сто до 2021 г. и следва да се предприемат допълнителни мерки за резделно събиране и оползотворяване на биоотпадъците.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг./ж./г. Според данните от извършения през 2016 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Борован са депонирани 75 кг./ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са значително под допустимите минимални стандарти и ще намалеят допълнително след въвеждане в експлоатация на регионалната компостираща инсталация през 2022 г. и организиране на разделното им събиране и иззвозване.

На територията на община Борован липсва отговаряща на изискванията на ЗУО площадка за депониране на строителни отпадъци. Липсват съоръжения за предварително третиране, в т.ч. сортиране и раздробяване с цел оползотворяване на фракциите и използването на рециклирани материали от строителството и разрушаването на сгради.

Към настоящия момент малките количества строителни отпадъци, генериирани от ремонтни дейности се събират и иззвозват заедно със смесения битов отпадък.

Съгласно нормативните разпоредби едрогабаритните отпадъци следва да се събират в съдове тип „Вана“ и да се транспортират до Регионално депо – Оряхово.

На територията на община Борован, както и в региона все още няма инсталация за рециклиране на строителните отпадъци. За това е необходимо общината да отреди терен за изграждане на площадка за временно съхранение на строителни отпадъци и да направи проучване за възможностите за тяхното рециклиране в териториално близки райони.

На територията на Община Борован няма разположени складове за съхранение на негодни пестициди.

⁷ Съгласно ДР на ЗУО § 1. т.3. „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

Община Борован все още няма сключени договори за разделно събиране на отпадъци от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване и за излезли от употреба батерии и акумулатори. В общината практикуват трима лични лекари и двама лекари по дентална медицина. Генерираните от тях отпадъци се обработват съгласно изискванията на законовата уредба. В общината няма изградени ПСОВ и поради липса на такива пречиствателни съоръжения не са разработвани Програми за управление на утайките.

Неразделна част от настоящата Програма за опазване на околната среда е разработената Общинска програма за управление на отпадъците на община Борован за периода 2021-2028 г., която включва подробен анализ на отпадъците по видове и предвижда мерки за тяхното предотвратяване, разделно събиране, рециклиране, оползотворяване и повторна употреба.

4.2. Шум

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и пораждащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В урбанизираните територии се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм и здраве. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на человека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др. Подлежащите на контрол обекти са източниците на шум, намиращи се в промишлени зони, жилищни зони и в близост до жилищни зони. Приоритетни са тези, които се намират в жилищни зони, с цел да се предотврати дискомфорта през различните части на деновонощието и вредните ефекти от шума върху здравето на населението.

Съгласно Закона за защита от шума в околната среда, РИОСВ – Враца контролира единствено промишлени източници на шум в околната среда, с цел спазване на нормите за нива на шум в съответните зони и територии, както и в най-близките места за въздействие. Задължение за провеждане на собствен мониторинг на шум в околната среда и представяне в РИОСВ на резултатите от тях, имат единствено предприятията с издадени комплексни разрешителни по смисъла на Закона за опазване на околната среда.

В община Борован понастоящем няма въведена мониторингова система за измерване нивото на шума, изльчван от различните източници и нивото на шума в местата на въздействие. Като цяло територията на общината се характеризира със сравнително нормална шумова среда. Няма предприятия и съоръжения, създаващи голямо изльчване на шум. Основен източник на шум в общината е движението на транспортни средства (леки и товарни автомобили и др), което не създава екологични и здравни проблеми на жителите.

Гъстотата на пътната мрежа в общината е под средната за страната, като част от пътната мрежа преминава през населените места, но интензивността на движението не е особено голяма. Стойностите на еквивалентните нива на шума върху уличната мрежа варират от 30 до 40 дБ (A), което е далеч под допустимите граници. Броят на леките автомобили значително доминира над броя на товарните коли и автобуси. Нивото на шума по улиците и в прилежащите жилищни сгради не превишава нормативните изисквания.

На територията на община Борован няма обекти с издадени комплексни разрешителни, както и промишлени източници с дейности, създаващи висок риск от наднормени нива на шум в околната среда.

Основен източник на шумово замърсяване в общинската територия са транспортните средства. Някои производства и човешки дейности в сферата на услугите също изльчват шум и създават дискомфорт у живущите около източника.

За високите стойности на шумовите нива допринасят характерните особености на териториално – устройствените планове на населените места:

- Липсата на околовръстни пътища, поради което целият транзитен моторен поток минава през населени места;
- Липсата на защитни „зелени екрани“;
- Лошокачествена настилка;
- Двустранно плътно застрояване по главните улици;
- Големи наклони на някои улици;
- Остарелият автомобилен парк.

На негативното влияние на шума са подложени в най-голяма степен живеещите на главните улици на града, както и живеещите в близост до основните пътни артерии на общината. За намаляване на шума в урбанизираната среда, Общинската администрация следва да предприеме действия по регулиране на движението чрез планове за организация на движението.

4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда

Състоянието на средата се определя от изменениета настъпили в основните нейни параметри, следствие от човешката дейност – замърсяване на атмосферата, водите и почвите с производствени и битови вредности от дейността на транспорта, акустично натоварване на средата, йонизиращи и нейонизиращи лъчения, проблемите с третирането на отпадъците.

Основните проблеми, резултат от антропогенната дейност са:

- Високите нива на шума – резултат от функционирането на транспорта и отделни точкови източници
- Замърсяването на атмосферата от линейни (транспорт) и точкови (производствени и битови) източници.
- Йонизиращи и не йонизиращи лъчени.

Разкритите екологични проблеми в голяма степен се дължат на:

- Преминаване на производственият сектор към по-евтини технологии за снабдяване с топлоенергия, съпроводени с по-високи емисии в атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства в производствения сектор за опазване качеството на атмосферния въздух.
- Липса на финансови средства за осъществяване на инфраструктурни и благоустройствени проекти за опазване качеството на атмосферния въздух.
- Продължаващ процес на подценяване на ролята на зелената система и хаотичното усвояване на земеделски земи за производствени нужди.

Посочени са зони и/или обекти със специфичен хигиенно-охранителен статут. Към тази категория се отнасят зони, които по силата на съответни наредби, следва да бъдат взети под внимание в процеса на планиране. Зоните и обектите със специфичен санитарно-охранителен статус са всички водоснабдителни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, помпените станции за канални води, ПСОВ, гробищни паркове, депа за отпадъците, кариерите, автосервизи, автогари, гари и летища и много други.

Здравно-хигиенни рискове съществуват и в местата, където обитава предимно население от ромски произход, които имат недостатъчно ефективни водопровод и канализация, инфраструктура, изградени типови постройки и възможности за поддържане на необходимата хигиена. Съществуват реални инфекциозни рискове (вирусен хепатит, морбили и др.), също така стоят на преден план и проблемите с битовите отпадъци и по-специално нерегламентираното им изхвърляне, което може да засегна и живеещото в съседство население. Здравен проблем представлява замърсяването на атмосферния въздух в жилищните зони с дразнещи газове - азотни и серни диоксиди, вещества с общо системен токсичен ефект. Значение имат замърсителите със сензибилизиращо действие (органични частици, алдехиди, феноли, сажди и катрани).

Естественият радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда и представлява полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Източници на това йонизиращо лъчение са вторичното космично лъчение и естествените радионуклиди, намиращи се в атмосферния въздух, почвите, водите, храните и човешкото тяло. Измерваната величина е мощност на дозата на гама-фона и е специфична за всеки пункт, област, регион. Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околната среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансгранични пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

Слънчевата радиация е природен източник на радиация, към която човек се е приспособил и не е прието да се счита като опасна за неговото здраве. Сумарната слънчева радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение на прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата. Продължителността на слънчевото греење има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греење зависи от дълбината на деня, респективно от географската широта на мястото, облачността и закритостта на хоризонта.

Познаването на светлинния режим е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

На територията на община Борован няма изградени обекти и други антропогенни източници, които са доказани замърсители, допринасящи за промяна в радиационната обстановка. Не са известни данни за разположени на територията на общината значителни източници на нейонизиращи лъчения. Няма установено завишаване на естествения радиационен фон. Наблюденията и контролът на радиационните параметри е част от основните компоненти на околната среда. Дейностите, свързани с този контрол са непрекъснати и периодични и от изключително значение за опазване качеството на околната среда.

Радиационният контрол на територията на РИОСВ-Враца се извършва от Регионална лаборатория – гр. Враца. С цел следене наличието на радионуклиди в атмосферния въздух през годината са набрани 27 бр. аерозолни филтьра от стационарната станция в гр. Враца. Не са констатирани повишавания на специфичната активност на естествените и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух. Радиологичен мониторинг на необработвани почви и дълни утайки е реализиран в 23 бр. пункта. През годината са взети 58 бр. почвени проби и 6 бр. дълни утайки от пунктите на Национална система за мониторинг на околната среда /НСМОС/ в 3-100 км зона на АЕЦ „Козлодуй“. Гама-спектрометричният анализ на пробите показва, че няма сериозни отклонения в измерената специфична активност на радионуклиайдите спрямо характерните за региона.

ИЗВОДИ :

- Акустичната обстановка във всички селища на община Борован е благоприятна. Периодичното движение на МПС-та не може да се приеме за друга освен като обичайна характеристика на шума, съобразно вида на двигателя им.

- Рисков фактор е евентуалното възникване на точкови източници на шум под формата на работилници или ателиета за услуги в рамките на регулация, генериращи шум над пределно допустимите норми.
- Радиационният гама фон в област Враца, в частност и в община Борован е в границите на характерните за страната фонови стойности.
- Не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

5. Управлениски и финансови фактори

5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. В своята дейност кметът на общината се ръководи от законите, от актовете на общински съвет и от решенията на населението. Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. Той е първостепенен разпоредител с бюджетни средства. Кметът на общината назначава за срока на мандата си заместник-кметове, в съответствие с одобрената структура на общинската администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на дейността му. Кметът на общината определя със заповед заместник - кмет, който да изпълнява функциите му при негово отсъствие от общината.

Към функциите на кметовете и кметските намесници в селата спадат: упражняване на контрол за законосъобразното използване и отговаряне за поддържането, охраната и опазването на общинската собственост на територията на населеното място; подпомагат воденето на регистъра на населението и регистрите по гражданското състояние и предоставят свързаните с тях административни услуги на населението в населеното място, изпращат актуална информация на държавните и общински органи и др.

Общинската администрация подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и извършва дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Правата и задълженията на Кмета на общината, свързани с опазването на околната среда са регламентирани от националното екологично законодателство.

Съгласно Закона за опазване на околната среда, кметът има следните задължения:

- да информира населението за състоянието на околната среда;
- да разработва и контролира заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;
- да организира управлението на отпадъци на територията на общината;
- да контролира изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
- да организира и контролира чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
- да определя и оповестява публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и да контролира изпълнението на техните задължения;
- да организира дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;
- да определя длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по Закона за опазване на околната среда;
- да определя лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Кметът на общината може да възлага изпълнението на изброените функции на кметовете на кметствата в общината.

Кметът на общината организира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците и общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, кметът на общината отговаря за:

- осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;
- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковите и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци;
- разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;
- организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства на площадките за временно съхраняване;
- предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- определянето на места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- определянето на места за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба батерии.

Функциите на Общинския съвет са:

- да определя размера на такса „битови отпадъци“ и таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване по Закона за местните данъци и такси;
- да приема Програма за опазване на околната среда на общината и всяка последваща актуализация;
- да контролира изпълнението на програмата и ежегодното внасянето на отчети по изпълнението ѝ от кмета на общината;
- да приема наредби, касаещи управлението на околната среда на общината и др.

Кметът е длъжен да разработва и изпълнява Програма за опазване на околната среда и Програма за управление на отпадъците на територията на общината. Ежегодно в срок до 31 март, Кметът представя в Областна администрация – Враца и РИОСВ – Враца отчет за изпълнение на двете програми.

Зашитата от шума в околната среда е уредеча, чрез Закона за защита от шума, според който Кметът на общината е длъжен:

- да упражнява контрол по спазване на Закона;
- да организира и регулира движението на автомобилния транспорт;
- при необходимост от извършване на измервания на нивото на шум, контролът се осъществява съвместно с РЗИ.

Съгласно Закона за водите, Кметът на общината е длъжен:

- да осъществява контрол при изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи на битовите отпадни води;
- изграждането и поддържането на водопроводните мрежи, изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално ползване.

Съгласно Закона за лечебните растения Кмета на общината:

- организира изпълнението на дейностите с лечебните растения;
- издава позволителни за бране на билки от земи общинска собственост.

Отговорните лица по опазване на околната среда и управлението на дейностите с отпадъците са: Общински съвет, Кмета на общината, Заместник-кмет, Кметове на населени места и Кметски наместници, както и специалистите по екология и опазване на околната среда от Общинската администрация, посочени в следващата таблица:

Таблица 34: Административна структура за управление на отпадъците в община Борован и прилежащите кметства

Административна структура	Дължности, определени съгласно щатното разписание на общината	Образователна степен на експертите, заемащи длъжността	Общ брой лица
Община Борован	Заместник кмет	висше	1
Дирекция „Устройство на територията, общинска собственост, екология и управление на земи и горски фонд”	Директор	висше	1
Дирекция „Устройство на територията, екология, земеделие и горски фонд”	Главен експерт „Благоустройство, екология и опазване на околната среда и водите“	Съгласно изискванията на длъжностната характеристика	1
Кметство с. Малорад	Кмет на с. Малорад	средно	1
Кметство с. Добролево	Кмет на с. Добролево	средно	1
Кметство с. Сираково	Кмет на с. Сираково	средно	1
Кметство с. Нивянин	Кмет на с. Нивянин	средно	1
Всичко бр.			7

Изпълнението на настоящата Програма за опазване на околната среда на община Борован за периода 2021- 2028 г., изиска подобряване на институционалния капацитет и засилване на контролните функции на местно ниво.

В Общината управлението на отпадъците се извършва от Кмет - ресорен Заместник кмет – Кметове на населени места, Директор на Дирекция „Устройство на територията, екология, земеделие и горски фонд”, Главен експерт „Благоустройство, екология и опазване на околната среда и водите“. Съгласно приетата с решение на Общински съвет Борован структура на общинската администрация, отговорна за дейностите по опазване на околната среда и в частност по управление на отпадъците е Дирекция „Устройство на територията, екология, земеделие и горски фонд”, която отговаря пряко за дейностите по екология, озеленяване и чистота.

В администрацията са назначени отговорни служители, които освен дейностите свързани с опазването на околната среда, поддържането на чистотата на населените места, сметосъбирането и сметоиззвозването, състоянието на депата, поддържането на зелените площи, изпълнение на предписания и указания от РИОСВ, МОСВ, БДУВ и други, активно участва в разработването, кандидатстването и изпълнението на общински проекти в областта на околната среда, финансиирани от различни източници.

Служителите, назначени да отговарят за проблемите по опазване на околната среда и управление на отпадъците притежават необходимото образование, професионална компетентност и опит за заемане на съответните длъжности.

Анализът на институционалния капацитет показва, че в Община Борован се изпълняват в пълен обхват правомощията и отговорностите на кмета и общинската администрация, съгласно законовите разпоредби за опазване на околната среда и управление на отпадъците.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с управлението на отпадъците, се препоръчва ежегодното им включване в дейност за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари и специализирани курсове.

Материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала, пряко ангажиран с изпълнение на функциите, е достатъчна и не е необходимо да се предвиждат мерки в тази насока.

5.2. Сътрудничество с други институции и организации

При осъществяване на дейностите, свързани с опазване на околната среда Общинска администрация Борован работи съвместно с РИОСВ – Враца, Басейнова дирекция – гр. Плевен и РЗИ – гр. Враца. Извършват се периодични измервания и мониторинг на замърсяванията на компонентите на околната среда на територията на общината.

Община Борован следва да си сътрудничи по проблемите на опазване на околната среда със съседните общини: Хайредин, Бяла Слатина, Враца и Криводол.

За решаване на проблемите по управление на отпадъците Община Борован работи в тясно сътрудничество с останалите общини, членове на РСУО - Оряхово а именно: Оряхово, Мизия, Хайредин, Козлодуй, Бяла Слатина и Кнежа. За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация трябва да си сътрудничи с всички фирми, бизнес организации и граждани на нейната територия.

- С фирма „ВиК“ ООД – гр. Враца за получаване на:
 - разрешение за задоволяване на битовите и производствени нужди – водовземане от градската водопроводна мрежа;
 - разрешителни за заустване на производствени отпадъчни води в градската ПСОВ и емисионни норми за отпадъчните води;
- По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Борован поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства:
 - РИОСВ – Враца;
 - ИАОС и Регионална лаборатория/РЛ/ - Враца към ИАОС;
 - РЗИ – Враца към МЗ;
 - „Басейнова дирекция“ - „Дунавски район“ - Плевен;
 - Областна администрация – Враца;
 - „Областна дирекция земеделие и гори“ – Враца, към МЗГ;
 - Отдел „Статистически изследвания - Враца“ към НСИ;
 - Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ – Враца;
 - ТП ДГС „Враца“;
 - Областна дирекция по безопасност на храните – Враца и др.

5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по опазване на околната среда

Дейностите по опазване на околната среда и управление на отпадъците се организират и осъществяват от Общинска администрация – Борован и назначените за целта служители. Разходите за тези функции в общинския бюджет се покриват предимно от приходите от такса „битови отпадъци“ и други собствени приходи на Общината.

Необходимостта от изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците и осъществяване на дейности, свързани с предотвратяване на последиците от климатичните промени, бедствия, аварии и катастрофи, пряко свързани с опазването на природата и околната среда ще постави остро въпроса за тяхното финансиране.

Средствата от общинския бюджет се събират ежегодно от такса битови отпадъци и се разходва, съгласно приета План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането

на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Борован.

Таблица 35: Приходи от местни данъци и такси и извършени разходи за битови отпадъци 2017-2019 г.

Година	2017	2018	2019
	ХИЛ.ЛВ.	ХИЛ.ЛВ.	ХИЛ.ЛВ.
Приходи от такса битови отпадъци	83	70	85
Общо извършени разходи за отпадъци / от тях:	171	132	160
Общо разходи за възнаграждения, социални осигуровки и надбавки на персонала зает пряко с дейностите .	52	93	105
За осигуряване на съдове за съхраняване на битови отпадъци – контейнери, кофи и други.	19	0	
За събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата, или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им.	98	37	50
За проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци, или други инсталации и съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци.	0	0	0
За почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковите и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.	2	2	2

Източник: Община Борован

Анализът на данните в Таблица №35 показва, че разходите за управление на отпадъци в община Борован за 2019 г. превишават приходите от такса „Битови отпадъци с 88%. За периода 2017-2019 г., Общината е дофинансирала дейностите по управление на отпадъците с около 225 000 лева. През 2019 г. дофинансирането е в размер на 75 000 лева.

Изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците на регионално ниво ще постави въпроса за организиране и финансиране на тяхното разделно събиране и предвид чувствителността на населението към увеличаването на размера на такса „битови отпадъци“ трябва да се търсят алтернативни източници на средства.

Таксата за битови отпадъци се определя като промил върху данъчната оценка на недвижимите имоти на физическите лица и промил върху по-високата стойност между данъчната оценка и отчетната стойност на недвижимите имоти на юридическите лица по смисъла на чл.21 от ЗМДТ.

Разпределението на промила е: на граждани - за жилищни имоти /върху данъчната оценка на недвижими имоти/- 2,5 промила и за нежилищни имоти на физически лица върху данъчната оценка на недвижимите имоти и на юридически лица и еднолични търговци върху по-високата от данъчна оценка и отчетна стойност на имотите - 4,5 промила.

Предвид чувствителността на населението към увеличаването на размера на такса „битови отпадъци“, Община Борован трябва да търси допълнителни източници на финансиране.

Таксата за битови отпадъци се определя като промил върху данъчната оценка на недвижимите имоти на физическите лица и промил върху по-високата стойност между данъчната оценка и отчетната стойност на недвижимите имоти на юридическите лица по смисъла на чл.21 от ЗМДТ.

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда”, ПУДООС , ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контролната дейност от страна на администрацията както и провеждане на кампании сред населението за в бъдеще има вероятност да доведат до още по-голямо увеличаване на необходимите финансови средства.

За изпълнението на плановете за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансиирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други. Като алтернативи за съ-финансиране на проекти могат да се ползват кредити от фондове, краткосрочни банкови заеми, целеви субсидии и помощи от държавния бюджет, концесии и др.

5.4. Информиране на обществеността

Информирането на обществеността цели повишаване на екологичната култура на населението и по-конкретно за опазване на околната среда, намаляване на количеството на отпадъците и тяхното екологосъобразно събиране и обезвреждане. Необходима е по-широка гласност както за възникнали проблеми пред общината, така и за търсене на решението им и привличане на общественост в изпълнение на предприетите мерки.

Съгласно чл.17 от Закона за опазване на околната среда, всеки има право на достъп до налична информация за състоянието на компонентите на околната среда, както и за дейностите или мерките, включително административни мерки, планове и програми, които оказват или са в състояние да оказват въздействие върху околната среда.

Община Борован има добре функционираща система за информиране на населението за състоянието на околната среда. Информационното обслужване се състои в събиране и предоставяне на данни за състоянието на околната среда, информиране обществеността за включването ѝ в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях и т.н.

Информирането на населението на община Борован за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, както и за реализацията на проекти с екологична насоченост се осъществява чрез публикуването на информация на интернет страницата на общината. Извършва се уведомяване на населението за инвестиционни предложения и допускане изработването на проекти на ПУП.

Информацията се предоставя чрез публикуване в регионални и местни медии и на електронната страница на Община Борован, провеждат се информационни кампании за опазване на околната среда. Уведомленията за инвестиционни предложения, които постъпват в Общината се обявяват публично с обява в областен ежедневник, поставя се обява на таблото в сградата на Общината, изпращат се писма до всички НПО-та, които чрез анкетно проучване са заявили, че желаят да бъдат информирани.

Много ефективни форми за изграждане на екологична култура и гражданска позиция в населението са редица проекти, свързани с опазване и възстановяване на околната среда, които община Борован разработва и/или участва под някаква форма. Стремежът е да бъдат обхванати и ангажирани всички възрастови групи, като особено внимание се обръща на младите хора. Една от задачите за изпълнението на тази цел е добрата информираност на гражданите относно състоянието на околната среда и дейностите, които се извършват от Общинската администрация за нейното подобряване. Предоставяйки на гражданите възможността да се информират за състоянието на околната среда, те могат активно да участват в екологичната работа на администрацията и въз основа на информацията, която получават да изразяват своето мнение и предложения.

РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT АНАЛИЗ.

SWOT анализът е обективно следствие от извършените ситуациялни анализи на съществуващото състояние и практики и изхожда от идеята за разделянето на обекта на анализ от средата, в която той функционира.

Силни страни. Силните страни са ресурси или други предимства, които притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на околната среда.

Анализът на силните страни на Община Борован, възможностите да се възползваме от тях, вътрешните слаби страни на Общината и възможностите да ги преодолеем или сведем до минимум, външните възможности /перспективи/ за Общината, както и външните заплахи, които са пречка за развитието и представляват рисък за реализацията на програмата. Вследствие на този етап се предлага типа стратегия, която е подходяща да реализира Общината в бъдеще.

Целта на този анализ е да се оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в региона на Община Борован а са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от „анализа на средата“ могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извлечането на генералните стратегически цели, които ще преследва Община Борован през следващите години.

За целите на анализа е използвана цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда.

СИЛНИ СТРАНИ (STRENGTHS)	СЛАБИ СТРАНИ (WEAKNESSES)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Красива природа и чиста околната среда. ➤ Запазено биоразнообразие - флора и фауна, лечебни растения и диворастящи плодове. ➤ Чист атмосферен въздух, липса на сериозни източници на замърсяване на околната среда, на наднормен шум и ионизиращи лъчения. ➤ Значителни водни ресурси – реки и язовири. ➤ Плодородна земя и благоприятни климатични условия за биологично земеделие и животновъдство. ➤ Изградено Регионално депо за неопасни отпадъци, отговарящо на съвременните 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Лошо състояние на част от елементите на техническата инфраструктура. ➤ Амортизирана водопроводна мрежа. ➤ Липса на канализация и ПСОВ. ➤ Заустване на отпадни води в реките. ➤ Основен източник на отопление в общината са твърдите горива. ➤ Високо ниво на депониране на различни видове отпадъци, включително биоразградими и рециклируеми. ➤ Липса на система за организирано събиране и оползотворяване на строителните отпадъци. ➤ Периодично възникване на нерегламентирани замърсявания.

<p>екологични изисквания.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Добре изградена система за организирано сметосъбиране във всички населени места на общината. ➤ Въведено разделно събиране и оползотворяване на рециклируемите отпадъци от опаковки. ➤ Наличие на нормативна база и стратегически документи на местно ниво за разрешаване на проблемите по опазване на околната среда. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Липса на собствени финансови средства за съфинансиране на големи екологични проекти. ➤ Отрицателен баланс между приходите и разходите за дейностите за чистота, озеленяване и управление на отпадъците ➤ Ниска екологична култура на населението. ➤ Слабо развито био земеделие.
<p>ВЪЗМОЖНОСТИ (OPPORTUNITIES)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Потенциал за развитие на биологично земеделие, растениевъдство и животновъдство. ➤ Ресурси, традиции и потенциал за развитие на екологични производства в предприятия от хранително-вкусовата промишленост. ➤ Изграждане на канализация и ПСОВ. ➤ Използване на нови технологии за възстановяването на екологичното равновесие и за третирането и оползотворяването на отпадъците. ➤ Съхранение на зелените системи и залесителни мероприятия. ➤ Намаляване използването на конвенционални източници на енергия, включително твърди горива, чрез замяната им с възобновяеми такива. ➤ Въвеждане на нови и интерактивни форми на екологично образование и обучение. ➤ Повишаване на екологичната култура на населението за опазване на околната среда. ➤ Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на екологични проекти. ➤ Използване на финансово инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазване на околната среда. 	<p>ЗАПЛАХИ (THREATS)</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори. ➤ Нарастването на енергийните нужди може да доведе до неекологосъобразни решения и увеличаване използването на твърди горива. ➤ Незаконна сеч и бракониерство в горите. ➤ Риск от горски пожари и природни бедствия. ➤ Нарастващи разходи за управление и депониране на отпадъците, чистота и озеленяване. ➤ Социална чувствителност към повишаване на такса „Битови отпадъци”. ➤ Недостатъчна държавна подкрепа към местната власт за изпълнение на законовите задължения в сферата на опазването на околната среда. ➤ Глобално изменение на климата, водещо до изместване на климатичните зони и пораждане на ресурсни проблеми. ➤ Риск от ускоряване на ерозионните процеси. ➤ Загуба на биоразнообразие от неконтролирани антропогенни дейности. ➤ Непокриване на ветеринарно-санитарните изисквания за производство на животновъдна продукция. ➤ Глобални пандемии и влошаване на епизоотичната обстановка.

РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията описва крайното желано състояние на околната среда на община Борован според представите на населението и на общинското ръководство.

ОБЩИНА БОРОВАН - СЪХРАНЕНА ПРИРОДА, ЧИСТА ОКОЛНА СРЕДА, ЕКОЛОГИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА И РАЦИОНАЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ ЗА ЗДРАВОСЛОВЕН ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Визията за околната среда описва перспективите за развитие на Общината в близките 7 години. Тя дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

РАЗДЕЛ IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Генерална стратегическа цел

„Устойчиво управление на околната среда в община Борован за осигуряване на добри условия за живот и работа, чрез обновяване на инфраструктурата, благоустройстване на населените места и запазване на природните ресурси“.

2. Специфични цели

Стратегическата цел на Община Борован в областта на околната среда е да се ангажира и съдейства за опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда по всичките ѝ компоненти и фактори на въздействие, за намаляване на риска за здравето на населението.

За постигането на генералната стратегическа цел на Общинската програма за опазване на околната среда са формулирани следните специфични стратегически цели, оценени по приоритетност:

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината.

Подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода в община Борован.

Изграждане на канализационна мрежа и осигуряване на необходимата инфраструктура за пречистване и отвеждане на отпадъчните води от населените места.

Подобряване на мониторинга и контрола върху състоянието и качеството на повърхностните и подземни води.

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия

Корекция на речни корита, прочистване и укрепване на канали, дерета и др.

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците

Осигуряване на екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване и ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.

Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците

Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на общината за управление на отпадъците

Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на иерархията на управление на отпадъците

Специфична цел №3: Опазване и управление на биологичното разнообразие

Мярка 3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие

Опазване и възстановяване на природните екосистеми, генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност, съгласно българското и международно екологично законодателство. Подобряване на контрола върху възможните негативни влияния върху биологичното разнообразие и обезпечаване постигането на устойчиво използване на биологичните ресурси в община Борован.

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места в община Борован

Мярка 4.1: Развитие и оптимизиране на системите за мониторинг и подобряване качеството на атмосферния въздух

Поддържане на нивата на замърсителите на въздуха в населените места до нормативно определените нива в страната.

Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площи за обществено ползване

Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и улична мрежа.

Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места.

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Борован

Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда

Създаване на работещ механизъм за обмен на информация сред заинтересованите институции и организации работещи в сферата на околната среда. Осигуряване на публичен достъп до информация относно състоянието на околната среда и общинските дейности по управлението ѝ чрез интернет платформа.

Формулираните по-горе цели на Общинската програма за опазване на околната среда на Община Борован представят не само посоката на развитие на политиката на общината в тази област през следващите няколко години, но са и базиращи за бъдещата стратегия за устойчиво развитие на общината. Постигането на целите заложени в настоящата програма само по себе си е следваща стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Община Борован.

**РАЗДЕЛ V: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА
ОБЩИНА БОРОВАН 2021 Г. – 2028 Г.**

Специфична цел №1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мерки	Дейности/Проекти	Индикативен бюджет (лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината	1.1.1. Реконструкция на част от водоснабдителната система в село Борован 1.1.2. Реконструкция на част от водоснабдителните системи в селата Добролево, Сираково, Нивянин и Малорад 1.1.3. Изграждане на канализационна мрежа и пречистителна станция за отпадни води в общинския център с. Борован 1.1.4. Въвеждане на алтернативни технологии за пречистване на битови отпадъчни води в малките населени места 1.1.5.Осъществяване на постоянно и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Борован	5500000,00 6758050,00 62353000,00 100000,00 -	Община, ВиК Община ВиК Община ВиК Община ВиК ВиК РЗИ	2021 – 2028 2021 – 2028 2022 – 2028 2021 – 2028 2021 – 2028	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, ПИП на МС и др. МОСВ, ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет и др. МОСВ, ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет и др. МОСВ, ДБ, Общински бюджет и др. „В и К“ ООД – РЗИ
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.1.		74711050,00			

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия	1.2.1. Почистване на речните корига и дерета в населените места на община Борован	113000,00	Община	2021 – 2028	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.2. Корекция на коритото на р. Скът при с. Нивянин и с. Борован	927000,00	Община	2021 – 2028	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.3. Ремонт на язовирите общинска собственост	1800000,00	Община	2021 – 2028	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.4. Реконструкция на мостовете на територията на Община Борован	1500000,00	Община	2021 – 2028	СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет
	1.2.5. Превенция и управление на риска от наводнения и засушаване в общината (в т.ч. екологичноизразна инфраструктура)	200000,00	Община	2021 – 2028	ОПОС, ДБ, Общински бюджет
	1.2.6. Картиране на уязвимите от наводнения зони в общината.	10000,00	Община	2021 – 2028	ДБ, Общински бюджет
	1.2.7. Превенция и управление на риска от горски пожари	400000,00	Община	2021 – 2028	ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет
	1.2.8. Залесяване/създаване на нови горски насаждения за ограничаване на ерозията	50000,00	Община, ДГС, частни собственици на гори	2021 – 2028	СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет, частни инвестиции
1.2.8. Актуализиране на План за действие при бедствия и аварии		2000,00	Община	2021 – 2028	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.2.		4540000,00			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1:		79251050,00			

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управлението на отпадъците

Мерки	Дейности/Проекти	Индикативен бюджет (лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци	2.1.1. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци 2.1.2. Разяснятелна кампания сред населението, живеещо в селата за ползите от фамилното компостиране 2.1.3. Извършване на актуален морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г. 2.1.4. Почистване на нерегламентирани сметища в покрайнините на селищата в общината	1000,00	Община и медии	постоянен до 2028 г.	Общински бюджет и др.
	ОБЩО ЗА МЯРКА 2.1.	210000,00			
Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.	2.2.1. Разширяване на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината 2.2.2. Закупуване на контейнери за разделно събиране на растителни и биоотпадъци	50000,00	Община	2021-2028	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки, Общински бюджет и др.
					Общински бюджет
					Отчисления по чл.64 от ЗУО

Програма за опазване на околната среда на община Боровец 2021-2028 г.

				или ОПОС
2.2.3. Закупуване на компости за домашно компостиране и реализиране на пилотни проекти по населени места с увеличаване броя на обжаннатите домакинства	20000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО ПУДОС и др.
2.2.4. Отреждане на Площадка за временно съхранение на строителните отпадъци и закупуване на един оборотен контейнер, който ще се използва по заявка за извозване на строителни отпадъци	10000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет, ПУДОС, и други
2.2.5. Въвеждане на системи за събиране на масово разпространени и опасни отпадъци, т.ч. /луминисцентни лампи, батерии, акумулятори и отработени масла, електрически и електронни уреди, излезли от употреба МПС и др./	20000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет и други
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.2.		110000,00		
Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временено съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	120000,00	РСУО	2020-2022	ОПОС 2014-2020
2.3.1. Участие в изграждане на инсталация за предварително третиране и инсталации за компостиране, в рамките на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Оряхово				
2.3.2. Поставяне на видеонаблюдение и контрол на критичните точки за образузване на нерегламентирани сметища	50000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет, Държавен бюджет, МОСВ

Програма за опазване на околната среда на община Боровец 2021-2028 г.

	2.3.3. Подновяване на амортизираните съдове за смет /закупуване на нови/, обновяване и техническа поддръжка на транспортните средства за извозване на отпадъци	10000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.2.		180000,00		2021-2028	
Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общината за управление на отпадъците	<p>2.4.1. Приемане на промени в общинската нормативна уредба съобразно развитието и изискванията на европейското, националното законодателство и местните политики за отпадъци</p> <p>2.4.2. Обучения на служителите в ОА и други общински звена по теми за управление на отпадъците</p>	-	Община, МОСВ, НСОРБ	2021-2028	Общински бюджет, Държавен бюджет и др.
	<p>2.4.3. Изграждане на единна информационна система за управление на отпадъците, която да осигурява възможност за събиране, съхранение и обработка на данните</p> <p>2.4.4. Изготвяне и публикуване на годишен отчет по изпълнение на дейностите заложени в Програмата за управление на отпадъците</p>	30000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет и др. източници
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.4.		4000,00		Постоянен веднъж годишно до 31 март	
Мярка 2.5: Участие на обществеността и превърщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците	2.5.1. Публикуване на обяви за консултации, срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в	-	Община	2021-2028	-

Програма за опазване на околната среда на община Боровец 2021-2028 г.

	областта на отпадъците	1000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет и др.
2.5.2. Провеждане на информационни и разяснителни кампании и издаване на информационни материали за разделно събиране и подобряване на управлението на битовите отпадъци като ресурси в съответствие с мерките, предвидени в общинската програма за управление на отпадъците за различни възрастови и социални групи	1000,00	Община	2021-2028	Общински бюджет и др.	
2.5.3. Провеждане на местни кампании по почистване на обществени зелени площи, паркове, градинки, площи и др.	1000,00	Община, училища и детски градини	2021-2028	Общински бюджет и др.	
2.5.4. Организиране на конкурси на екологична тематика за деца и ученици	30000,00	Община, кметства, училища и детски градини	2021-2028	ПУДООС	
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.5.	33000,00				
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2:	537000,00				

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие

Мерки	Дейности/Проекти	Индикативен бюджет (лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.

Мярка 3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие в община Борован	3.1.1. Проучване на потребностите, разработка и реализация на проекти, насочени към запазване и подобряване на биологичното разнообразие в общината	50000,00	Община РИОСВ, ДГС	2021 – 2028	ПУДОС и други
	3.1.2. Изграждане на нови и поддържане на съществуващи екология в общината	5000,00	Община, ДГС,	2021 – 2028	СПРЗСР, Общински бюджет и други
	3.1.3. Подобряване икономическата стойност на горите, увеличаване на зелените системи и залесителни мероприятия	50000,00	Община	2021 – 2028	СПРЗСР, Общински бюджет и други
	ОБЩО ЗА МЯРКА 3.1.	105000,00			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3:		105000,00			

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места

Мерки	Дейности/Проекти	Индикативен бюджет (лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 4.1: Реализиране на проекти и дейности за ограничаване вредното въздействие от употреба на твърди горива и въздържане на падящи околната среда производства	4.1.1. Въвеждане на ВЕИ в обекти на общинската инфраструктура	95000,00	Община	2021 – 2028	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.2. Повишаване енергийната ефективност на обществени сгради	2180000,00	Община	2021 – 2028	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.

	4.1.3. Рехабилитация на уличното осветление в селищата на община Борован	715000,00	Община	2021 – 2028	EИП, Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове	
	4.1.4. Провеждане на ежегодни информационни кампании за ползите от въвеждането на енергоспестяващи мерки и за вредното въздействие на изгарянето на твърди горива	2000,00	Община	2021 – 2028	Общински бюджет	
		2992000,00				
	ОБЩО ЗА МЯРКА 4.1.					
	Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, благородяване и озеленяване на площадите за общественно ползване	4.2.1. Рехабилитация, ремонт и обновяване на обществени зелени площи-паркове, градини и детски площадки в населените места в община Борован	879000,00	Община	2021 – 2028	Общински бюджет, СПРЗСР, ПУДОС и други
		4.2.2. Организиране на ежегодни кампании за почистване на обществени зелени площи във всички населени на общината	3000,00	Община	2021 – 2028	Общински бюджет
		4.2.3. Контрол за спазване на нормативните изисквания в областта на опазване на околната среда, включително изсичане на дървета и изгаряне на битови отпадъци	-	Община	2021 – 2028	-
		4.2.4. Намаляване на емисиите на прах от общински улици и пътища, чрез редовно почистване и поддържане	10000,00	Община	2021 – 2028	Общински бюджет
	ОБЩО ЗА МЯРКА 4.2.		892000,00			
	ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ПЕЛ 4:		3884000,00			

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мерки	Дейности/Проекти	Индикативен бюджет (лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	
Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда	5.1.1. Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда	5000,00	Община	2021 – 2028 г.	НСОРБ, ДБ, Общински бюджет
Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация - Борован	5.1.2. Създаване на общинска информационна система за мониторинг и управление на околната среда и регистър на зелени площи	5000,00	Община	2021 – 2028 г.	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.1.		10000,00			
Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	5.2.1. Консултации и обществени обсъждания в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на опазването на околната среда	-	Община	2021 – 2027 г.	-
Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	5.2.2. Издаване и разпространение на информационни материали, свързани с опазването на околната среда	2000,00	Община, РИОСВ, НПО Училища	2021 – 2027 г.	ПУДОС, Общински бюджет
Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	5.2.3. Провеждане на анкетни проучвания за мнението на населението за опазването на околната среда	-	Община	2021 - 2027 г.	-
Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	5.2.4. Организиране на конкурси на екологична тематика и „зелени“ училища за деца и ученици от общината	-	Община, Училища, Детски градини	2021 - 2027 г.	-

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.

ОБЩО ЗА МИЯРКА 5.2.	20000,00		
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 5:	12000,00		
ОБЩ БЮДЖЕТ НА ПЛАНА ЗА ДЕЙСТВИЕ КЪМ ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА БОРОВАН 2021-2028г.	83789050,00		

РАЗДЕЛ VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Организацията за изпълнението на общинската Програма за опазване на околната среда на община Борован може да се определи като процес на системно планиране, събиране и анализ на информация и данни, разработване на проекти, кандидатстване за финансиране, реализация на одобрените проекти и редица други контролни и съпътстващи дейности. В този смисъл е целесъобразно Общината да разработи и прилага единна стройна организация за изпълнението на програмата, в която са ясно определени отговорниците за заложените проекти и дейности.

За установяване на степента на изпълнение на целите на Общинската програма за опазване на околната среда се предвижда система за наблюдение и оценка, която ще работи при условията на:

- Използване на показатели за наблюдение и оценка
- Съответствие с принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност

Наблюдението и оценката следва да проследяват ежегодно до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез показателите) за постигане целите на ОПООС и спазени ли са тези основни принципи. В случаи, че не са изпълнени задачите за съответния период или не са съблюдавани принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

За наблюдение и оценка на изпълнението на ОПООС, координиращ орган е РИОСВ.

По отношение реализацията на заложените в Програмата цели и мероприятия, основната дейност за координация, изпълнение и отчет е задължение на еколога на общината.

Периодично да се извършва актуализация на програмата, свързана с възникнали нови обстоятелства и документи.

Да се представя ежегоден отчет за изпълнението пред Общинския съвет.

Източници на финансиране на екологични проекти

Основните източници за финансиране на екологични проекти са:

- Общинския бюджет;
- Държавния бюджет;
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда;
- Националния доверителен екофонд;
- Публична инвестиционната програма на МС;
- Кохезионен фонд;
- Европейски фонд за регионално развитие;
- Финансови ресурси по линия на МОСВ;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 г.;
- Финансов механизъм на ЕИП;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2021-2027 г. (СПРЗСР);
- Програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г.;
- Специализирани кредитни линии на банкови институции;
- Механизъм „съвместно изпълнени“ в рамките на протокола от Киото към Рамковата конвенция по изменение на климата;
- Споразуменията за двустранно сътрудничество;
- Международни организации, финансови институции и др.

РАЗДЕЛ VII. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Процесът на организация на изпълнението, осъществяване на мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на политиката за опазване на околната среда, в частност на настоящата Програма за опазване на околната среда, която дефинира тази политика за периода 2021-2028 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице, най-често еколога на общината. Орган за контрол по изпълнение на Програмата е Общинският съвет.

Кметът на общината информира ежегодно Общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година. За целта се изготвя Отчет за изпълнение на Програмата за предходната година, който се представя **в срок до 31 март** и се публикува на Интернет страницата на общината. Копие от отчета се изпраща на РИОСВ – Враца /ИАОС/. Препоръчва се Годишният доклад да съдържа информация за: Същността на общинската политика за опазване на околната среда; Напредъка по изпълнението на целите, приоритетите и мерките; Възникналите проблеми и предприетите мерки за тяхното решаване; Осъществените мероприятия за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на политиката.

За осъществяване на мониторинга се използват следните документи: Въпросници; Протокол за предаване на въпросниците; Протокол за приемане на попълнените въпросници; Анкетни карти; Протоколи от провеждане на публични мероприятия; Матрични карти за оценка на индикаторите; Мониторингови доклади.

Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнение на тази политика.

Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиките за опазване на околната среда, както и целесъобразност изразяваща се в процеса на детализирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика. Същностната характеристика дефинираща обхвата и съдържанието на контролния процес във висока степен се определя от съществуващите законови изисквания за законосъобразност в публични институции и органи на местната власт.

Община Борован има разработена и функционираща вътрешна система за финансово управление и контрол, която на практика покрива изискванията за контрол върху законосъобразността на прилаганите инструменти при изпълнение на общински политики. В този смисъл съществуващите субекти на контрол, вътрешни за общината и техните правомощия се уреждат от действащата вътрешна система за финансово управление и контрол. Формите и методите на работа за тях се предопределят от нормативните изисквания.

Реализирането на ПООС на община Борован е непрекъснат процес на изпълнение на дейностите, наблюдение, контрол и актуализация. Отчита се натрупания опит, трудностите и неуспехите, извършват се корекции на съществуващите вече насоки за развитие в посока към адаптиране на новите обстоятелства и промени във вътрешната и външна среда.

Главните рискове за постигането на стратегическите цели са свързани с комплекс от фактори, които до голяма степен са трудно предвидими в бъдещето. Това означава, че реализацията на програмата трябва да бъде непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, анализ и корекции при грешки, трудности и неуспехи за адаптиране на планираните дейности към новите обстоятелства и пазарни условия. Основните компоненти на Програмата за опазване на околната среда (визия, цели, приоритети и мерките в плана), имат за цел да дадат преди всичко перспективи и насоки за развитие, но нямат задължителен характер. Тези компоненти не ограничават възможността да бъдат разработвани, предлагани и реализирани и други практически мерки, програми и дейности, стига да са финансово и организационно обезпечени.

РАЗДЕЛ VIII. НОРМАТИВНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата в Република България 2021-2030 г.
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.
- Национален план за управление на отпадъците в Република България 2021–2028 г.
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021–2027 г.
- Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.
- Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.
- Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.
- Национална програма за развитие: България 2030
- Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
- Национална програма за приоритетно изграждане на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води
- Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
- Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци
- Стратегия на ЕО относно бъдещото управление на битовите отпадъци
- Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа
- Зелена книга за Европейска стратегия за пластмасовите отпадъци в околната среда
- Директива 2008/98/EО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 г. с посл. изм. (Директива (ЕС) 2018/851) относно отпадъците и за отмяна на определени директиви и Регламент (ЕО) № 1013/2006 за трансгранични превоз на отпадъци.
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда.
- Директива 2006/66/EО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО;
- Директива 2012/19/ЕС относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване;
- Директива 94/62/EО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 г. относно опаковките и отпадъците от опаковки;
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда; Директива 2000/53/EО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 г. относно излезлите от употреба моторни превозни средства;
- Директива 75/439/ЕИО относно отработени масла;
- Директива 2020/362/ЕС на Комисията от 17 декември 2019 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/EО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства;
- Директива 96/59/EО на Съвета от 16 септември 1996 г. за обезвреждането на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили;
- Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 г. за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието;
- Директива 78/176/ЕИО на Съвета от 20 февруари 1978 г. относно отпадъците от производство на титанов диоксид;
- Директива за индустриални емисии 2010/75/ЕС /относно изгаряне на отпадъци и изисквания за комплексни разрешителни за определени инсталации за третиране на отпадъци/;
- Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води;
- Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци;

- Директива 2004/35/EO от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети.
- Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда 31985L0337 31997L0011 32003L0035.
- Директива 90/313/ЕЕС относно достъпа до информация за състоянието на околната среда, отменена с Директива 2003/4/ЕС относно достъпа на обществеността до информация 31990L0313 32003L0004.
- Директива 2001/42/ЕС за оценка на въздействието на някои планове и програми върху околната среда 32001L0042.
- Директива 2008/50/ ЕО от 21 май 2008 г. относно качеството на атмосферния въздух и за почистване на въздух за Европа
- Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 Декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух.
- Директива 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускати в атмосферния въздух от големите горивни инсталации.
- Директива 94/63/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при съхранение и превоз на бензини между терминали и бензиностанции 31994L0063.
- Директиви 98/70/ЕС , изменена и допълнена с Директива 2003/17/ЕС относно нормите за съдържание на вредни вещества в бензините, газъла за промишлени и комунални цели и дизеловото гориво 31998L007032003L0017.
- Директиви 99/32/ЕС относно намаляване съдържанието на сяра в определени течни горива 31999L0032.
- Директива 2005/33/ЕС, изменяща Директива 99/32/ЕС.
- Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при определени промишлени дейности 31999L0013.
- Директива 2004/42/ЕО от 21 април 2004 година относно намаляването на емисиите от летливи органични съединения, които се дължат на използването на органични разтворители в някои лакове и бои и в продукти за пребоядисване на превозните средства и за изменение на Директива 1999/13/ЕО.
- Директива 97/68/ЕС относно мерките за ограничаване на замърсяването на атмосферния въздух с газо- и прахообразни замърсители от двигатели, инсталирани в извънпътни машини.
- Рамкова Директива 2000/60/ЕС за водите 32000L0060.
- Директива 2006/7/ЕС относно управление на качеството на водите за къпане, изменяща Директива 76/160/ЕЕС 32006L0007.
- Директива 76/160/ЕЕС относно качеството на водите за къпане:31976L0160.
- Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека 31998L0083.
- Директива 75/440/ЕЕС относно изискванията за качеството на повърхностните води, предназначени за питейно битови водоснабдяване, изменена от Директиви 79/869/ЕЕС и 91/692/ЕЕС:31975L0440 31979L0869 31991L0692.
- Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места, изменена с Директива 98/15/ЕЕС:31991L0271 31998L0015.
- Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници 31991L0676.

- Директива 80/68/EEC за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества, изменена от Директива 91/692/EEC:31980L0068 и 31991L0692 и Директива 2006/118/EO за опазване на подземните води от замърсяване и влошаване на състоянието им
- Директива 2006/11/EC за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни директиви, отменяща Директива 76/464/EEC 32006L0011.
- Директива 76/464/EEC за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни към нея, всички изменени от Директива 91/692/EEC 31976L0464 31991L0692.
- Директива 92/43/EEC относно съхранението на природните местообитания и на дивата флора и фауна 31992L0043.
- Директива 79/409 за съхранението на дивите птици 31979L0409
- Директива 1999/22/ЕС относно отглеждането на диви животни в зоологическите градини.
- Директива 96/82/ЕЕС относно контрола на големите аварии с опасни химикали 31996L0082.
- Директива 2003/105/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2003 изменяща Директива на Съвета 96/82/ЕС за контрол на големите аварии с опасни вещества 32003L0105.
- Рамкова Директива 2000/14/ЕС относно шумовите емисии на съоръжения, предназначени за употреба извън сградите 32000L0014.
- Директива 2002/49/ЕС за оценка и управление на шума в околната среда 32002L0049.
- Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска), ратифицирана на 25.01.1991 г., в сила за Р България от 01.05. 1991 г., обн. ДВ, бр. 23/1995 г.
- Конвенция за биологичното разнообразие е ратифицирана на 29.02.1996 г., в сила за РБългария от 16.07.1996, обн. ДВ, бр.19/1999 г.
- Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбиви птици (Рамсарска), ратифицирана, в сила за РБългария от 24.01.1976 г., обн. ДВ, бр. 56/10.07.1992 г.
- Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (Вашингтонска, CITES), ратифицирана през 1990 г., в сила за Р България от 16.04.1991 г., обн. ДВ, бр. 6/1992 г.
- Конвенция за защита на световното културно и природно наследство, ратифицирана и влязла в сила за България през 1976 г.
- Конвенция за защита на мигриращите видове (Бонска), ратифицирана със закон - ДВ, бр. 69/1999 г., обн. в ДВ, бр. 16/2000 г., в сила от 01.11.1999 г.
- Закон за опазване на околната среда
- Закон за водите
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за чистотата на атмосферния въздух
- Закон за почвите
- Закон за защита от шума в околната среда
- Закон за подземните богатства
- Закон за опазване на земеделските земи
- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за лечебните растения
- Закон за защитените територии
- Закон за защита на растенията
- Закон за защита на животните
- Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати
- Закон за устройство на територията
- Закон за местните данъци и такси

- Закон за ратификация на Базелската Конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
- Наредба №7 от 22 декември 2003 г. с посл. изм. ДВ. бр.21 от 1 Март 2013 г. за правила и нормативи за устройство на отделните територии и устройствени зони;
- Наредба №7 от 3 май 1999 г. за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух;
- Наредба №12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово,ベンзен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, с посл. изм. и доп. ДВ бр.79 от 8 октомври 2019 г.;
- Наредба №11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, доп. и изм. ДВ бр. 25/2017 г., в сила от 24.03.2017 г.;
- Наредба №1 от 10 октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, с посл. изм. и доп. ДВ бр.102 от 23 Декември 2016 г.;
- Наредба №2 от 13 септември 2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, с посл. изм. и доп. ДВ бр.30 / 09.12.2011 г.;
- Наредба №3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба №1 от 11 април 2011 г. за мониторинга водите, с посл. изм. и доп. ДВ бр.20 от 15 март 2016 г.;
- Наредба №6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, с посл. изм. и доп. ДВ бр.24 от 23 март 2004 г.;
- Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, с посл. изм. и доп. ДВ бр.6 от 16 януари 2018 г.;
- Наредба №2 от 8 юни 2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.48 от 27 юни 2015 г.;
- Наредба №12 от 18 юни 2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.15 от 21 февруари 2012 г.;
- Наредба за ползването на повърхностните води, обн. ДВ бр. 100 от 16 декември 2016 г.
- Наредба №26 (посл. изм. ДВ. бр.30 от 22 Март 2002 г.) за рекултивация на нарушен терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;
- Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. (изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020 г.) за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри. Наредбата определя изискванията за предоставяне на информация на НСИ и ИАОС относно отпадъците и съоръженията и инсталациите за отпадъци, вкл. информация от общините.;
- Наредба №2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците. Наредбата въвежда европейската класификация на отпадъците, задължителна за прилагане и от общините.
- Наредба №4 от 5.04.2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.82 от 5 Октомври 2018 г.) за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;
- Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

- Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
- Наредба №7 от 19.12.2013 год., посл. изм. и доп., ДВ бр. 7 от 20.01.2017 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;
- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г., Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г.;
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки Обн. ДВ. бр.85 от 6 Ноември 2012г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци Обн. ДВ. бр.29 от 30 Март 1999 г.;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието Обн. ДВ. бр.63 от 12 Август 2016 г., изм. ДВ. бр.55 от 7 Юли 2017 г.;
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти - 08.01.2013 г.;
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, Обн. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.37 от 21 Април 2020 г.);
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, Обн. ДВ. бр.100 от 19 Ноември 2013 г., изм. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори, Обн. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2013 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, Обн. ДВ. бр.73 от 25 Септември 2012 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия, обн. ДВ бр. 15 от 16 февруари 2007 г.;
- Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите;
- Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.;
- Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билказаготовителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г.;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии с посл. изм. ДВ бр.55 от 7 юли 2017 г.;
- Наредба №54 от 13 декември 2010 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда, обн. ДВ бр.3 от 11 януари 2011 г.;
- Наредба №6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на деновонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението, с посл. изм. и доп. ДВ. бр.26 от 29 Март 2019 г.;

- Наредба за изграждане, експлоатация и развитие на национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в Република България, изм. ДВ бр.40 от 16 Май 2006 г.;
- Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения;
- Наредба №9 от 14 март 1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти, изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, Обн. ДВ. бр.25 от 18 Март 2003 г., посл. изм. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони Приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г., обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г., в сила от 11.09.2007 г., посл. изм. и доп., бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.
- Указания на Министерството на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северозападен район 2021-2027 г.
- Наредба за опазване на обществения ред на територията на община Борован;
- Наредба за условията и реда за принудителното изпълнение на заповеди за поправяне, заздравяване или премахване на строежи от органите на Община Борован;
- Наредба за определянето и администрирането на местните такси, цени на услуги и права на територията на община Борован.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ФИГУРИТЕ, СХЕМИТЕ

Таблица 1: Категоризация на община Борован и съставните ѝ населените места

Таблица 2: Разстояния в км. от с. Борован до всички населени места в общината

Таблица 3: Баланс на територията на община Борован (дка)

Таблица 4: Население в община Борован 2015 – 2019 г.

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2016 - 2018 г.

Таблица 6: Население по възраст в община Борован 2016-2019 г.

Таблица 7: Население по постоянен и настоящ адрес в община Борован 2017-2019 г.

Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Борован 2015-2019 г.

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Борован 2015-2019 г.

Таблица 10: Брой предприятия в община Борован по основни икономически дейности

Таблица 11: Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия

Таблица 12: Групи предприятия в община Борован, според заетите в тях лица

Таблица 13: Средна брутна годишна работна заплата в община Борован 2016-2018 г.

Таблица 14: Обработваема земеделска земя в общината 2015-2019 г.

Таблица 15: Баланс на площите в община Борован по видове територии и по предназначение

Таблица 16: Баланс на териториите в община Борован по видове собственост (дка)

Таблица 17: Брой регистрирани земеделски производители 2014-2019 г.

Таблица 18: Растениевъдство в община Борован през периода 2016 – 2019 г.

Таблица 19: Брой отглеждани животни в община Борован по видове 2015-2019 г.

Таблица 20: Брой пчелини и пчелни семейства по населени места през 2019 година

Таблица 21: Разпределение на общата горска площ в община Борован по видове собственост

Таблица 22: Гори и горски територии в община Борован по землища и вид на площите

Таблица 23: Видов състав на горите в община Борован към 31.12.2019 г.

Таблица 24: Места за настаняване и леглова база на територията на община Борован 2019 г.

- Таблица 25: Повърхностни водни тела на територията на община Борован
 Таблица 26: Екологично състояние на повърхностните водни тела в община Борован
 Таблица 27: Регистър на санитарно-охранителните зони в община Борован
 Таблица 28: Данни за екологичното състояние на подземните водни тела в община Борован
 Таблица 29: Гори в община Борован
 Таблица 30: Количество депонирани смесени битови отпадъци от община Борован 2015-2019 г.
 Таблица 31: Морфологичен състав на отпадъците на община Борован в %
 Таблица 32: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците
 Таблица 33: Събрани разделно количества отпадъци по вид 2018-2019 г.
 Таблица 34: Административна структура за управление на отпадъците в община Борован и прилежащите кметства
 Таблица 35: Приходи от местни данъци и такси и разходи за битови отпадъци 2017-2019 г.

Фиг. 1: Карта на област Враца

Фиг. 2: Селищна мрежа на община Борован

Фиг. 3: Карта на релефа на община Борован

Фиг. 4: Почви на територията на община Борован

Фиг. 5: Средни месечни температури и валежи в община Борован

Фиг. 6: Средномесечни максимални температури в община Борован

Фиг. 7: Средни месечни количества на валежите в община Борован

Фиг. 8: Роза на ветровете на територията на община Борован

Фиг. 9: Карта на РДГ – Берковица

Фиг. 10: Повърхностни водни тела и мониторингови пунктове на територията на община Борован

Фиг. 11: Подземни водни тела на територията на община Борован

Фиг. 12: Схема на водоснабдяването на Община Борован

Графика 1: Разпределение на площта на община Борован по видове територии

Графика 2: Динамика на населението в община Борован 2015 – 2019 г.

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАННИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БД	Басейнова дирекция
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ПСОВ	Пречиствателни станции за отпадни води
ДБ	Държавен бюджет
ДЛС/ДГС	Държавно ловно/горско стопанство
ЕРЕВВ	Европейски регистър на емисиите на вредни вещества
ЕРИПЗ	Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗЗВХВПП	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества, препарати и продукти
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗТ	Закон за защитени територии
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух

ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексни разрешителни
ЛУП	Лесоустройствен план
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НДНТ	Най-добри налични техники
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие
НПО	Неправителствени организации
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НСОБР	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
НСОСПД	Национална стратегия по околната среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
Об	Общински бюджет
ПДК	Пределно допустими концентрации
ПООС	Програма за опазване на околната среда
ПУО	Програма за управление на отпадъците
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция за околната среда и водите
СЗР	Северозападен район
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТБО	Твърди битови отпадъци/такса „битови отпадъци“
dka	Декар
ха	Хектар
т	Тон

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.

Приложение №1

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“ към Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Въведение
- II. Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на територията на община Борован
- III. Дейности за опазване на екосистемите и ресурсите от лечебни растения за осигуряване на устойчивото им ползване
- IV. Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения
- V. Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях
- VI. Местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от по-висока степен
- VII. Видове под специален режим
- VIII. Заключение
- IX. Термини и дефиниции

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият раздел „Лечебни растения“ (ЛР) към общинската Програма за опазване на околната среда на община Борован за периода 2021-2028 г. е разработен на основание чл.50, т.3 и чл.55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР), обн. ДВ бр.29 от 7 Април 2000 г., с посл. изм. ДВ. бр.96 от 1 Декември 2017 г. и във връзка с разпоредбите на Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.

Българската лечебна флора е не само най-богатата в Европа, но и най-добре проучената. Богатите архиви и хербарии на специализираните институти на Българската академия на науките са ценни за науката и достъпни за всички. България е основен доставчик на билки за целия Свет. С територия десетки пъти по-малка от тази на Индия и Китай, пропорционално на площта си, страната ни ги изпреварва по количества износ на билки. Точни данни за количествата билки, които преминават през билкозаготовителните пунктове у нас няма. Твърди се, че са повече от 17 хил. тона годишно. Най-големи количества се търгуват от диворастящи липа, глог, шипка, трънка и коприва.

България е единствената страна в Европейския съюз, която има специален Закон за лечебните растения, защото единствено ние събираме билки от дивата природа и то в огромни количества.

Законът за лечебните растения предписва как да се организира изкупуването и заготвянето на билки в специални пунктове, които се регистрират в регионалните инспекции по околната среда и води. Определя и правила за събиране, изсушаване, превоз и съхранение. Задължава билкозаготовителите да обучават берачите си.

В България се извършва основно първична преработка на билките: сушене, замразяване, рязане, пакетиране, което не добавя повече от 5% стойност. Толкова е и максималната печалба на билкозаготовителите. Затова, за да увеличат приходите си, те се стремят да изнасят все по-големи количества билки и нерядко ощетяват дивата природа. Единици са фирмите в България, които вече ползват високотехнологично оборудване при обработването на билките и изнасят на пазара у нас и в чужбина преработени крайни продукти, на много по-високи цени. Сировина само в изсушен вид струва единица, а в преработен вид, като краен продукт може да струва 10–15дори 100 пъти по-скъпо. Към това трябва да се стремят фирмите, обработващи билки в България – високотехнологична преработка, производство на етерични масла, тинктури, добавки и др.

Стотици хиляди семейства у нас могат да разчитат на билките за препитанието си. Доходите им зависят от това да познават добре различните видове растения, да знаят точно кога лечебните вещества в тях са най- силни и да спазват правилата за събиране, за да опазват естествените им находища.

По-голямата част от билките, които се изкупуват, търгуват и преработват се събират от дивата природа. Тя е много щедра с нас, но не е неизчерпаема!

С настоящия раздел „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда на община Борован се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързаните с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

В последните години значително нараства интереса към лечебните растения. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина сировина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др.

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

Съществуващата в страната икономическа криза принуждава значителен брой хора да събират билки и плодове с търговска цел.

Съгласно ЗЛР, лечебните растения на територията на Република България се използват съгласно принципите за устойчиво ползване и един от подходите, които позволява прилагането на този принцип е планиране и контролиране на ползването на полезна биомаса от диворастящите популации на лечебните растения.

Основните принципи при планиране на ползването на лечебни растения са: минимално ползване на проблемни видове; използване на щадящи способи и техники за събиране; сигурно и ефективно първично преработване за реализация и ползване на базата на разработен планов документ. В тази връзка раздел „Лечебни растения“ в ОПООС на община Борован повишава своето значение като документ, осигуряващ устойчиво ползване на тези ценни природни ресурси.

Цел:

Целта на настоящия раздел „Лечебни растения“ е запазване на ресурсите от съществуващите видове лечебни растения на територията на община Борован. Той урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки.

Задачи:

- Опазване на лечебните растения в естествените им находища;
- Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения.

Нормативи:

1. Закон за лечебните растения
2. Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ.
3. Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготовителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08.2018 г., издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите.

Според ЗЛР разделът „Лечебни растения“ към ОПООС е планов документ за опазване и устойчиво ползване на ресурсите от лечебни растения в общината.

Съгласно чл. 46 от ЗЛР Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
2. Издава позволителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
4. Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Настоящият раздел „Лечебни растения“ включва информация за видовете лечебни растения, местообитанието им, разпространението им, режимът на тяхното ползване, прогнозните количества сировина, морфологичните части, предмет на събиране, на които може да разчита местната икономика. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения и техните местообитания и находища.

II. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯ В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВО И СЪСТОЯНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

Държавният горски фонд на територията на община Борован се управлява от Държавно горско стопанство „Враца“, в структурата на РДГ – Берковица. Горските територии на община Борован, по данни на ТП ДГС „Враца“ към 2018 г. са 938 ха, със залесена площ 889 ха. Общата лесистост на общината е само 5%.

Лесистността на територията на община Борован е изключително ниска. Районите обхванати от горски масиви е 600.02 ха, което е около 2.85 % от територията на общината при средна за страната 34%, а в Европейския съюз 31.1 %. Липсват мащабни горски комплекси. По-голямата част от земята е със земеделско предназначение -18989.06 ха.

Съгласно разпоредбата на чл. 181, ал. 2 от Закона за горите, с решение №442 по протокол № 60/27.02.2015г. на Общински съвет Борован, формата на управление на горските територии – собственост на общината ще се осъществява от физическо лице, вписано в публичния регистър за упражняване на лесовъдска практика.

Територията на община Борован е богата на естествени находища на лечебни растения, диворастящи плодове и билки. Лечебните растения са на групи, разпръснати, на петна или се срещат по единично и се използват за стопански и лични нужди.

Община Борован, съвместно с ДГС „Враца“, РИОСВ - Враца и други обществени организации трябва да организира контрола за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения. Естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготовителни пунктове.

По информация от Община Борован за периода 2015-2019 г. са издадени 16 броя позволителни за събиране на общо 1400 кг лечебни билки от общинския поземлен фонд, съгласно разпоредбите на чл.22 от Закона за лечебните растения. Средногодишно от района се събират около 300 кг билки по официални данни.

Ежегодно се събират коприва, липа, бъз-цвят, бъз-плод, глог, шипка, лайка, глухарче, жълт кантарион и др. Билките намират широко приложение във фармацевтичната, козметичната и парфюмерийна промишленост, а също за производство на чай, тинктури и лечебни био-продукти.

Интерес за населението и обект на събиране за лична употреба представляват билките: липа, лайка, риган, мащерка, жълт кантарион, глог и шипка.

Като цяло съвместното действие на биотичните и абиотични фактори определя условията в местообитанието на лечебните растения като благоприятни за съществуването, размножаването, развитието и запазването им. На тази база е изготвен и приложен списък на по-важните видове лечебни растения в община Борован със стопанско и икономическо значение.

СПИСЪК

на лечебните растения, определени като такива с приложение към Закона за лечебните растения, срещащи се в земеделски земи, гори и в границите на населените места, собственост на Община Борован

№ по ред	Вид	Местонахождение	Срещаемост	Описание и ресурсно значение
1	Благун <i>Qercus frainetto</i> 	Общински гори	По единично	Широколистно листопадно дърво, високо до 30 м. Листата са прости, приседнали или на къси дръжчици. Жълъдите са приседнали или на къса дръжка. Без ресурсно значение
2	Бреза обикновенна <i>Betula pendula</i> 	В общински гори – всички населени места	По единично	Широколистнодърво с характерен за кората бял цвят, който се дължи на веществото бетулин - единственото бяло багрило в природата. Без ресурсно значение
3	Бряст полски <i>Ulmus minor</i> 	Общински гори – всички населени места	По единично	Широколистно дърво с мощен ствол, който достига до 6 метра в диаметър. Достига до 40 метра височина и до 400 годишна възраст. Без ресурсно значение
4	Бъз нисък <i>Sambucus ebulus</i> 	Повсеместно – в населените места и пасищата в големи количества	На групи	(Сем. Бъзови - Caprifoliaceae) многогодишно тревисто растение. Отровно! Фитотерапия Максимално използваем
5	Бъз черен <i>Sambucus nigra</i> 	В населените места и общинските гори	На петна	Семейство Мешковицови Дърводиден вид бъз с черни плодове. Употребява се за регулиране обмяната на веществата. Без ресурсно значение
6	Върба бяла <i>Salix alba</i>	Единични бройки в близост до реките	По единично	(Сем. Върбови - Salicaceae) - дърво, с широка корона и надължно напукана кора. Расте

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

				по влажни места. Използваем.
7	Глог червен <i>Crataegus monogyna</i>	Среща се край пътищата в големи количества	На групи	Семейство Розоцветни (Rosaceae). Представлява храст или разклонено дърво. Медоносно растение. Максимално използваем.
8	Глог черен <i>Crataegus pentagyna</i>	Среща се рядко в общинските гори	По единично	Семейство Розоцветни (Rosaceae). храст или ниско дърво. Без ресурсно значение
9	Глухарче обикновено <i>Taraxacum officinale</i>	Среща се в населените места и извън тях в големи количества	На петна	Семейство Сложноцветни (Asteraceae). Съдържа естествен растителен латекс. Максимално използваем
10	Детелина ливадна <i>Trifolium pratense</i>	Среща се в населените места	На петна	Семейство Бобови Ограничено използваема
11	Детелина плевелна <i>Trifolium arvense</i>	В умерени количества около пътищата и в населените места		Семейство Бобови Ограничено използваема
12	Дъб летен <i>Quercus robur</i>	Срещат се отделни представители във всички общински гори		Голямо, широколистно дърво, което принадлежи към семейство Букови (Fagaceae). Без ресурсно значение

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

13	Еньовче същинско <i>Galium verum</i> 	Срещат се отделни растения в цялата община	На петна	(Сем. Брошови - <i>Rubiaceae</i>) - многогодишно тревисто растение. Среща се по умерено сухи или умерено влажни поляни, ливади и пасища. Разпространено е в равнините, предпланините и планините докъм 1700 м надм. в. Надземните части се използват в народната медицина. Използваем за лични нужди и стопански цели.
14	Живовлек голям <i>Plantago major</i> 	Среща се в големи количества в населените места и извън тях	На групи	Семейство <i>Plantaginaceae</i> /Живовлекови/ Максимално използваем
15	Живовлек ланцетовиден <i>Plantago lanceolata</i> 	Среща се в умерени количества в цялата община		Семейство <i>Plantaginaceae</i> /Живовлекови/ Ограничено използваем
16	Жъlt кантарион лечебен <i>Hypericum androsaemum</i> 	Среща се често на територията на цялата община	На групи	(Сем. Зъвникови - <i>Hypericaceae</i>) - многогодишно тревисто растение с хоризонтално, пълзящо коренище. Използва се във фармацевтичната промишленост, фитотерапевтичната практика. Използваем за лични и стопански цели.
17	Здравец обикновен <i>Geranium macrorrhizum</i> 	Среща се в умерени количества в горите на общината по влажни сенчести, скалисти и каменисти места	На петна	(Сем. Здравецови - <i>Geraniaceae</i>) - многогодишно тревисто растение със сильно развито хоризонтално коренище. Среща се в предпланините и планините от 300 до 2000 м надм. в. Надземната му част се използва в парфюмерията, козметиката, фармацевтичната и фитотерапевтичната практика. Използваем.
18	Киселец <i>Rumex acetosa</i>	Среща се често, както в населените места така и извън тях	На петна	Киселецът е вид многогодишно тревисто растение от семейство Лападови, растящо в изобилие по поляните. Максимално използваем

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

19	Коприва обикновена <i>Urtica dioica</i> 	Широко разпространена	На петна	(Сем. Копривови - Urticaceae) - многогодишно тревисто растение. Разпространено из цялата страна по влажни и богати почви. Събират се листата и коренището. Използва се във фитотерапевтичната практика. Масово използваема за лични и стопански цели.
20	Комунига лечебна <i>Melilotus officinalis</i> 	Рядко се среща		Семейство Бобови. Двугодишно тревисто растение с разклонено, високо до 1,5 м стъбло и добре развит корен. Без ресурсно значение.
21	Кукуряк миризлив <i>Helleborus odorus</i> 	Среща се в големи количества по всички общински земи	На групи	(Сем. Лютикови - Ranunculaceae) - многогодишно тревисто растение. Расте из храсталациите, поляните и разсветлените гори в габърово-горуновия и буков пояс докъм 1500 м надм. в. Използва се в билколечението и народната медицина. Отровно! Използваемо
22	Къпина полска <i>Rubus caesius</i> 	Среща се в горския фонд, край реки и обработвани площи	На групи	Семейство Розоцветни – Rosaceae Използваема
23	Лайка езичеста <i>Chamomilla suaveolens</i> 	Край ниви и обработвани площи	На групи	Максимално използваема за лични нужди и стопански цели.
24	Лайкучка влакнеста <i>Matricaria trichophylla</i>	Рядко срещана в ограничени количества		Без ресурсно значение

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

25	Липа дребнолистна <i>Tilia cordata</i> 	Сенчести и умерено-влажни места из смесени широколистни гори и пътища	По единично	(Сем. Липови - <i>Tiliaceae</i>) - дърво с височина до 30 метра. Расте по сенчести и умерено влажни места из смесените широколистни гори. Използват се във фитотерапевтичната практика. Използваем за лични нужди и стопански цели.
26	Липа едролистна <i>Tilia platyphyllos</i> 	Среща се в по-ограничени количества в горите	По единично	(Сем. Липови - <i>Tiliaceae</i>) - дърво с височина до 40 метра. Изисква по-мек и по-влажен климат и по-влажни почви, отколкото дребнолистната липа. Събират се съцветията. Използваем.
27	Магарешки бодил <i>Carduus acanthoides</i> 	Широко разпространен на територията на цялата община.	На групи и на петна	Представлява едногодишно или двугодишно, бодливо тревисто растение, което принадлежи към семейство Сложноцветни (<i>Compositae</i> , <i>Asteraceae</i>). Максимално използваем.
28	Малина <i>Rubus idaeus</i> 	Среща се в големи количества в покрайнините на горите	На групи	(Сем. Розоцветни - <i>Rosaceae</i>) - полуухраст с изправени, вдървенели стъбла. Използва се във фитотерапията, като билка в народната медицина, като сировина в хранително-вкусовата промишленост. Максимално използваема
29	Маргаритка обикновена <i>Leucanthemum vulgare</i> 	Среща се в умерени количества в населените места и извън тях		Тревисто растение, което принадлежи към семейство <i>Asteraceae</i> (Сложноцветни). Използваема
30	Лечебна маточина (лимонче) – <i>Melissa officinalis</i> 	Расте из храсталаци и редки гори по тревисти и каменисти места из цялата община	По единично	Многогодишно тревисто растение с приятна лимонена миризма. Стъблото е читириъгълно, разклонено, 30-80 см. високо, покрито с жлезисти и прости власинки. Цветовете са бледожълти, бели или розови. Листата са срещуположни с дръжки широки яйцевидно ромбични или продълговати. Плодът е

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

				съставен от 4 едносеменни яйцевидни орехчета. Цъфти юни – септември.
31	Машерка дългостъблена <i>Thymus longidentatus</i> 	Тревисти места, край пътища и орници, храсталаци и разредени горички	На групи	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - полухрастче, високо до 20 см. Събират се стръковете с листата и цветовете. Максимално използваема за лични и стопански цели.
32	Мента обикновена <i>Mentha spicata</i> 	Среща се в покрайнините на горите в малки количества		Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Без ресурсно значение
33	Овчарска торбичка <i>Capsella bursa-pastoris</i> 	Среща се в умерени количества около обработваемите площи	На групи	Използваема
34	Равнец жълт <i>Achillea clypeolata</i> 	Рядко се среща в малки количества		(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) Многогодишно растение. Видът е балкански ендемит. Без ресурсно значение
35	Бял равнец <i>Achillea millefolium</i> 	Ливади и пасища, каменисти и тревисти места.	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - многогодишно тревисто растение. Видът е широко разпространен на територията на цялата община. Използва се в билколечението. Максимално използваем за лични нужди и стопански цели.
36	Риган обикновен <i>Origanum vulgare</i> 	Среща се в големи количества по пасишата	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - многогодишно тревисто растение. Среща се из цялата страна. Използва се в парфюмерията и фитотерапията. Масово използваем.
37	Ливадна метличина <i>Centaurea jacea</i>	Расте като плевел сред посевите и по тревисти места. Разпространена е в	На петна	Многогодишно, тревисто растение, с височина 30-100 см., с право, разклонено, оребрено стъбло. Долните

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

		цялата страна		листа са копиевидни, вдълбнато нарязани, нагоре по стъблото са без дръжки, линейно-копиевидни, мъхести. Цветните кошнички са с диаметър 1-2 см. Цветовете са виолетово-пурпурни или виолетово-розови, с формата на фунийки, плодовете са удължени яйцевидни семенца. Среща се в ливадите, горските просеки, в градините и сред посевите.
38	Смрадлика <i>Cotinus coggygria</i> 	Рядко се среща в малки количества около населените места		Семейство Смрадликови (Anacardiaceae) Познато още като тетра, дърво, високо до 12 m. Без ресурсно значение
39	Топола черна <i>Populus nigra</i> 	Единични дървета около горите		Широколистен дървесен вид от семейство Върбови (Salicaceae). Без ресурсно значение
40	Трънка <i>Prunus spinosa</i> 	Малки количества извън и в населените места по синори, пасища, пустеещи места, край пътища	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - храст със силно разклонено стъбло. Дребноплодно растение. Понякога образува самостоятелни храстови съобщества. Използва се във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение
41	Шипка храсталачна <i>Rosa corymbifera</i> 	Често среща в големи количества извън населените места и в тях	На групи	Семейство розоцветни Листопаден храст висок до 2,5 метра. Максимално използваема
42	Ягода горска <i>Fragaria vesca</i> 	Често се среща по поляни, храсталаци и гори в цялата община	На петна	Семейство Розови (Rosaceae) Максимално използваема
43	Риган обикновен <i>Origanum vulgare</i>	Среща се в големи количества по пасищата	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - многогодишно тревисто растение. Среща се из цялата страна. Използва се в

Програма за опазване на околната среда на община Борован 2021-2028 г.
Раздел „Лечебни растения“

				парфюмерията и фитотерапията. Масово използваем.
44	Дрян обикновен <i>Cornus mas</i> 	Среща се в големи количества във всички земи на община		Ниско дърво или храст, което се класифицира към семейство Дрянови (Cornaceae). Маскимално използваем
45	Паричка <i>Belis perennis</i> 	Среща се на цялата територия на община		Без ресурсно значение

Съгласно чл.5 от Наредба № 2 не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%;
- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%;
- кори, листа и стъблени пъпки – до 40%;
- листа – до 70%;
- за стръкове – до 70%
- за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове.

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 2 експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

- при събиране на корени и коренища при видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 год.;
- при корени и коренища при видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 год.;
- при събиране на грудки – 2 год.;
- при събиране на листа – 1 год.;
- при събиране на стръкове от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 год.;
- при събиране на съцветия от иглица лечебна – 2 год.

Съгласно чл.6, ал.3 от Наредба № 2 не е необходим период за възстановяване при събиране на следните видове билки:

- коренища от коприва и тръскот;

- стръкове от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си;
- цветни пъпки, цветове и съцветия;
- плодове и семена.

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 **билки за лични нужди** за билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;
- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

III. ДЕЙНОСТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Ползването на лечебните растения и опазването на техните ресурси включва:

1. събирането на билки от диворастящи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастящи лечебни растения за

култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящата програма.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост.

Позволително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Позволително за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- директора на държавното лесничество - за горите - общинска собственост и след заплащане на такса в общината;
- от кмета на общината, когато ползването е от:
 - 1) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;

2) от териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- 1) плановите документи;
- 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- 4) изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- 5) култивиране и преработка на лечебните растения;
- 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- 7) други дейности, свързани с управлението и контрола.

Позволителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, и определя:

- 1) вида на ползването;
- 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
- 3) района или конкретното находище;
- 4) начина на ползване;
- 5) задължения на ползвателя.

При издаването на позволителни на територията на община Борован се осъществява контрол по отношение на:

- Уведомяване на РИОСВ – Враца за организираните билказаготовителни пунктове и складове за билки до започване на дейността в тях от съответния билказаготовител;
- Водене на книга за изкупените, реализираните и наличните количества билки, регистрирана в РИОСВ - Враца;
- Периодични проверки на наличните или намиращите се в процес на първична обработка билки и на необходимата документация;
- Спазване на законоустановения срок - до 31 януари за представяне в РИОСВ – Враца на обобщена информация за изкупените, обработените и реализираните през предходната година билки, както и за складовите наличности;
- Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията на Община Борован;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на Кмета на Общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване.

IV. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете.

Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

С раздела „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

За изпълнение целите на настоящия раздел „Лечебни растения“ ще бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Представяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на Община Борован, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл.27 от ЗЛР;
- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;
- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл. 27 от ЗЛР;

- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината;
- Съобразяване на издадените позволителни за ползване, съгласно състоянието на ресурсите и плановите документи;
- Контрол върху дейността на лицата, събиращи билки от лечебни растения;
- Провеждане на информационна и разяснителна кампания сред населението, запознаването им с видовете лечебни растения, начина на събиране на билките и нормативната уредба;
- Изследване и картиране на лечебните растения на територията на общината;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана брането на ранноцъфтящи пролетни цветя от естествените им находища;
- Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана на брането на липов цвят.

V. ИЗБОР И РЕГЛАМЕНТ НА ТЕРИТОРИИ, КОИТО НЕ СА ЗАЩИТЕНИ, НО ИЗИСКВАТ ПОДХОДЯЩО УПРАВЛЕНИЕ С ЦЕЛ УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ТЯХ

В териториалния обхват на община Борован не попадат защитени зони в обхвата на Европейската екологична мрежа „Натура 2000“. По смисъла на Закона за защитените територии на територията на община Борован се намира Защитена местност „Борованска могила“ с площ 198.8 хектара, в землището на с. Борован, обявена със Заповед №.316 от 20.02.1961 г., бр. 31/1961 на Държавен вестник, на Министъра на горите и опазване на природната среда и прекатегоризирана от историческо място в защитена местност с Прекатегоризация със Заповед №.РД-638 от 26.05.2003 г., бр. 60/2003 на Държавен вестник на Министъра на околната среда и водите. Целите на обявяване на местността за защитена е опазване на характерния ландшафт.

Защитена местност „Борованска могила“ обхваща по-голяма част от възвищението Борованска могила и първоначално е обявено като историческо място. Изолираното възвишение Борованска могила се издига в най-северната част на Западния Предбалкан и е разположено в големия завой на река Скът в района на село Оходен.

В териториалния обхват на община Борован няма територии, които да изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях.

Голямото растително богатство на общината се допълва от находищата на лечебни растения. Те съдържат голямо количество биологично активни вещества, на които се дължи тяхното лечебно действие. Съдържанието на лечебните вещества се обуславя от специфичните почвени и климатични дадености. Билките са богати на разнообразни химични съединения: полизахариди, гликозиди, алкалоиди, кумарини, витамини, терпеноиди, флавоноиди, въглехидрати и др.

През последните години лимитиращ фактор за опазване на биологичното разнообразие в района е билкосъбирането. На контрол са подложени всички известни на РИОСВ-Враца пунктове за изкупуване на билки без ограничен режим. Следи се и за правилната им заготовка и съхраняване.

VI. МЕСТНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА НАЧИНТЕ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ СЪОБРАЗНО ИЗИСКВАНИЯТА НА НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ И ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО-ВИСОКА СТЕПЕН

В Наредбата за опазване на обществения ред на община Борован се забранява събирането на семена, резници, брането на билки, без разрешително, както и унищожаването и увреждането на находищата на лечебни растения на територията на общината. Собствениците на гори, земи, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени в Закона за лечебните растения и раздел „Лечебни растения“ в общинската програма за опазване на околната среда.

Позволителните за събиране на лечебни растения в земи и гори общинска собственост се издават от Кмета на общината, въз основа на писмено заявление от заинтересованото лице, което трябва да е регистриран билковзаготовител в РИОСВ - Враца, съгласно Закона за лечебните растения.

Забранява се ползването на лечебни растения по начин и със средства, които водят до увреждане на местообитанията им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Забранява се събирането, изкупуването, първичната обработка и търговията с билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване в нарушение на заповедта за обявяването им.

За защитените диворастящи лечебни растения се забранява:

- Сеченето, брането, изкореняването, хербаризирането, независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
- Унищожаването и увреждането на находищата им;
- Притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушенено състояние на цели растения или на части от тях;
- Събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи;
- Пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазването на определени видове лечебни растения;
- Ползването на лечебни растения, представляющо стопанска дейност, без необходимото позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

В Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Борован, са определени таксите за събиране на части от лечебните растения. Всяка година според горепосочената наредба и Закона за лечебните растения се издават разрешителни за бране на лечебните растения. Всички дейности свързани с лечебните растения, които се извършват на територията на община Борован са в съответствие с приетото законодателство на Република България.

VII. ВИДОВЕ ПОД СПЕЦИАЛЕН РЕЖИМ

Определени видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайни тенденции към намаляване или има опасност от появяване на такива тенденции. Специалният режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в държавен вестник. Специалният режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на годишно допустими за събиране количества билки по райони или находища; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Под специален режим на опазване и ползване на територията на Р.България са следните видове лечебни растения:

1. Допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло), от естествените находища, извън територията на националните паркове, на следните лечебни растения:

- *Божур червен (Paeonia peregrina Mill.)*
- *Зърнастец елишовиден (Frangula alnus Mill.)*
- *Иглица лечебна (Primula veris L.)*
- *Кисел трън (Berberis vulgaris L.)*
- *Лазаркия, еньовче ароматно (Galium odoratum (L.) Scop.)*
- *Лудо бile, старо бile (Atropa belladonna L.)*
- *Ранилист лечебен (Betonica officinalis L.)*
- *Решетка безстъблена (Carlina acanthifolia All.)*
- *Тъстига лютива (Sedum acre L.)*
- *Шапиче (Alchemilla vulgaris complex)*

За тези видове е забранено събирането им в националните паркове, извън количествата и районите, определени в приложението. Количествата билки се разпределят от регионалната инспекция по околната среда и води между билказаготовителите от района на инспекцията. Разпределянето се извършва със заповед на директора на съответната РИОСВ въз основа на заповедта на министъра на околната среда и водите за условията и реда за разпределение на количествата билки, която се обнародва в Държавен вестник.

2. Забранява се събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна, от следните видове лечебни растения:

- *Бенедиктински трън, пресечка (Cnicus benedictus L.)*
- *Волски език (Phyllitis scolopendrium (L.) Newm.)*
- *Горицвет пролетен (Adonis vernalis L.)*
- *Дилянка лечебна, валериана (Valeriana officinalis L.)*
- *Залист бодлив (Ruscus aculeatus L.)*
- *Изтравниче, страшниче (Asplenium trichomanes L.)*
- *Исландски лишай (Cetraria islandica (L.) Ach.)*
- *Исоп лечебен (Hyssopus officinalis L. ssp. aristatus)*
- *Какула едроцветна (Salvia tomentosa Mill.)*
- *Катраника (Artemisia alba Turra)*
- *Копитник (Asarum europaeum L.)*
- *Мечо грозде (Arctostaphylos uva-ursi (L.) Spreng)*

- Момина сълза (*Convallaria majalis* L.)
- Оман бял (*Inula helenium* L.)
- Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum* Crantz)
- Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.)
- Пирински чай (*Sideritis scardica* Grisb.)
- Пищялка панчичева (*Angelica pancici* Vand)
- Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.)
- Риган бял (*Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link) Letswaart)
- Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.)
- Салеп (*Orchis* sp. *diversa*)
- Смил жълт (*Helichrysum arenarium* (L.) Moech.)
- Хвойна червена (*Juniperus oxycedrus* L.)
- Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia inundata* (L.) Bernh = *L.selago*)
Цистозира (*Cystoseira barbata* (Good et Vood) Ag.)

За горепосочените видове не се издават позволителни за бране и ползване на лечебните растения.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

При правилното прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за Опазване на околната среда на Община Борован, ще се постигне опазването на:

- Естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;
- Разработването на система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;
- Екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;
- Изменението на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;
- Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри, популациите на видовете и екосистемите, включващи популациите.

IX. ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИИ

Стандартизиирани термини и дефиниции за научни и управленски цели в областта на ресурсологията на лечебните растения в национален мащаб не са възприети. В РЛП са използвани легални термини и дефиниции от Закона за лечебните растения, и адаптирани дефиниции, като:

- **Лечебни растения** са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки;
- **Билки** - отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушенено състояние са предназначени за лечебни и

профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели;

- **Естествено находище** - местообитание заедно с популация от диворастящи лечебни растения;
- **Естествено местообитание** - пространствено ограничена територия, включваща всички компоненти на неживата и живата природа, които със своите параметри определят условията за съществуване на природните популации;
- **Условия на средата** - всички фактори на неживата и живата природа, характеризиращи местообитанието;
- **Популация** - териториално обособена съвкупност от индивиди от един и същи вид, които могат свободно да обменят помежду си генетичен материал;
- **Устойчиво ползване** - ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения;
- **Ресурси от лечебни растения** - съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди;
- **Режим на ползване на находището** - система от мерки, включваща периоди на експлоатация и покой за възстановяване на ресурсите от лечебни растения;
- **Приоритетни типове природни местообитания** - местообитания на приоритетни видове лечебни растения или които са определени като такива по силата на международни споразумения, по които Република България е страна;
- **Морфологични части** - коренът, коренището, луковицата, грудката, стръкът, листът и цветът на растението;
- **Начин на ползване** - указания относно начина на събиране на билките (изкопаване, откъсване, изрязване, обелване), използваните инструменти и необходимите изисквания за възстановяване на находището;
- **Добив** – количеството полезна биомаса, добивано от единица площ;
- **Биологичен запас** – количеството полезна фитомаса, образувано от всички (използвани и неизползвани) екземпляри от даден вид върху всички подходящи или неподходящи за събиране участъци (находища);
- **Експлоатационен запас** – количеството полезна биомаса, образувано от всички използвани или неизползвани екземпляри от даден вид върху всички подходящи за събиране участъци (находища);
- **Оборот на добива** – период, включващ година на събиране и брой години необходими за възстановяване на запасите от биомаса.
- **Възможен годишен добив** – количеството полезна биомаса, което може да бъде събирано ежегодно на дадена територия без да се нанесат щети на стопански значимите находища.

X. ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение № 1

До Кмета
на Община Борован
вх.№ЕППОС-07-03.../.... 20....г.
Квитанция №

Срок за изпълнение 7 дни

И С К А Н Е

ЗА ИЗДАВАНЕ НА ПОЗВОЛИТЕЛНО ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ ПО ЗАКОНА ЗА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

От
/собствено, бащино, фамилно име/ наименование на фирмата/

С адрес :
/община, населено място, ж.к., ул., N..., вх., ет., ап./

Господин Кмет,

Моля, да ми бъде издадено позволително за ползване на лечебни растения

.....
/вид на лечебното растение, морфологична част, сурво тегло/

Ползването ще се извърши в следните райони – общински поземлен имот - /земи/

.....
Пунктовете за изкупуване на лечебните растения, се намират на следните адреси

с. Борован
..... 20....г.

С уважение:

Приложение №2

ПОЗВОЛИТЕЛНО за ползване на лечебни растения

ПОЗВОЛИТЕЛНО

*№..... от20.....г.
за ползване на лечебни растения*

На основание чл. 21, ал. 2, чл. 22, т. 2 и чл. 24, ал. 2 от Закона за лечебните растения и Приложение №5 към чл. 50а, т. 80 от Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги на територията на община Борован, разрешава се на , адрес:, ЕГН да ползва в землището на гр. (с.), местност, находище, лечебните растения, както следва:

<i>№</i>	<i>Вид лечебно растение</i>	<i>Използваема част (билка)</i>	<i>мярка</i>	<i>Количе- ство</i>	<i>Такса за 1 кг (лв.)</i>	<i>Обща такса (лв.)</i>
1						
2						
3						
4						
5						
6						
Общо:					лв.

Словом:

Приходна квитанция №:

При следните условия:

Срок за ползване:

Начин на ползване:

Временни складове, адрес:

Други:

КМЕТ НА ОБЩИНА БОРОВАН:

/подпис, печат/

